

PRIMA tabula uterum masculino foetu turgidum, in anteriori ipsius sede una longa & altera transversa sectione diuisum, utri fundi tunicarum partes in latera, atque adeo ab exitu foetus inuolucro diducentes.

- A, B, C, D Interna superficies uteri, quae ante sectionem foetus inuolucris obducebatur.
 E, E Exterior uterij superficies. atque clatius E uteri apicem seu angulum dextrum notat sursum dextrorsumq; magis quam sinistram, quod hic masculus utero generatur, exporcellum.
 F Primum extimum ue foetus inuolucrum.

- G, G Secundum foetus inuolucrum hic quoq; magna ex parte uisitur.
 H Uteri ceruicis pars, cui in altero latere uenam & arteriam adnatam reliquimus, quae in humiliorum uteri fundi sedem potissimum dispensatur.

I Dexter uteri testis hic quoq;, ut ipsius in grauidis situs uideretur, adhuc relictus.

SECUNDA tabula foetus inuolucra illa cetera ex utero decepta commonstrat.

K Extimum foetus inuolucrum.

- L, L Secundum foetus inuolucrum: quod quum pellucidum membranae modo sit, in ipso complexu cum tertio inuolucro factum nonnihil conspici sinit.

TERTIA tabula extimum foetus inuolucrum, & secundum longae sectione diuisum, ac utraque à tertio inuolucro seducta, hic una cum tertio inuolucro adhuc integro expressimus.

- M, M Tertium intimum ue foetus inuolucrum: quod quia egregie pellucidum est, factum nonnihil eo situ ostendit, quo is in ipso iacet.

N, Venarum arteriarumq; series ex primo foetus inuolucro umbilicum petens.

- O, P, O, P Secundum foetus inuolucrum: atque O & O internam ipsius indicat superficiem, P uero & P externam.

- Q, R Primum foetus inuolucrum: atque Q externam notat superficiem, R autem internam. Vaso- rum autem per tertium & secundum inuolucrum series, etiam citra notarum opem promptè dignoscitur.

QUARTA tabula foetum omnibus suis tunicis liberum, itaq; iacentem exprimit, quem admodum in utero magna Naturae providentia secus quam Anatomicorum uulgus arbitratrur, in omni media figura locatur. Falsissimum nanque est, quod ita conglobatus, aut (ut sic dicam) sphaericus iaceat, ut genibus faciem contingat, itaq; in extrema prorsus figura reperitur. imò si hunc uerum ipsius situm obseraueris, nullius prorsus articuli motum magis inuenies medium minus ue laboriosum, atq; is est quem modo singuli obtinent articuli. Ceterum in hac figura

- M, M, N, O, P, O, P, Q ac R idè notat quod tertia tabula: nisi quod M & M S internam superficiem insinuant tertij seu intimi inuolucris, S autem hic priuatim indicatur uasorum umbilici progressus, qui inter umbilicum & uasorum cum tertio inuolucro connexum habetur, quiq; longo ducitur intervallo, nodis aliquot interdum, aut, ut uerius dicam, uaricosis tubertibus donatus, è quorum numero obstetrices ridiculè futuram adhuc prolii copiam praesagiunt, etiam quum hunc progressum (uti interdum fit) collo obductum cernunt: addentes illam quam suscipiunt prolem, suspensio necandam. Eiusmodi namq; permulta, si unquam alibi mulieres, quum parturientibus adsint, & non nisi magnis precibus nos admittunt in medium, & potissimum apud Italas bene peritas, effutunt.

HOMINEM NECESSARIO CORRUPTIONI

obnoxium mortalem ue esse: quo autem diutius uiueret augeteturq; instrumentis ipsum eguiffe multiformi nutritioni famulantibus, ac demum que instrumenta nutritionis circa cibos potusq; uersanti priuatim sint extructa. Caput I.

Generations
nosivae princi-
pia.

VANDO QUIDEM corporis humani generatio nis primordia, & eorum quibus id constituitur materia, hominem fieri immortalem prohiberetur, rerum autor Deus, ut ille quam diutissime uiuat, neq; aliquando species ipsius deiciat, sed semper immortalis perire ueret, sollicitè machinatus est. Sanguis enim melleus semenq; genitale generationis nostrae sunt principia: ille ceu materia quaedam apta concinnataq; & semini ad quiduis sequax: hoc opificis rationem obtinens. Constat autem horum utrumq; ex ipsidem genere elementis, aqua, terra, igni, & aëre, quamuis interim mutuo temperamenti mensura uariant, siquidem in semine plus est igneae substantiae atq; aëreae, in sanguine aëreae terreaeq;: quanquam praepolleat in hoc quoq;

& calidum frigidum, & humidum siccum. Hoc fit, ut non siccus in star pili, aut ossis, sed humidus merito dicatur. At semen sanguine quidem siccus est, ceterum ipsum etiam humidum fluxuq; sentitur. Atq; ita nobis utrinque ex humida substantia geniturae origo succedit, quam tamen humidam seruari non licebat, si modo ex ea uenae, arteriae, nervi, membrane, ligamenta, cartilagine, ossa, & id genus alia fieri debent. Ergo mox in generationis initio coniunctum copiosius oportuit elementum, quod siccandi facultate polleret: est uero id natura quidem maxime ignis, sed tamen & terra. Verum huius plus miseri principijs non oportebat, si modo hae humida erant futura. Ignis igitur in utroq; principio tantum admixtum est, quantum non torrens abundè siccet. Ab hoc itaq; primùm cogitur, paulumq; concrefcit quod in uero conceptum est: mox siccus redditum, ueluti lineamenta quaedam & rudimenta cuiusque membri ad ipsificitur. Vterius uero etiam siccifcens, non lineamenta rudimenta uel solum, sed & cuiusque membri exactam speciem exprimit. Iam uero in lucem editum, magnitudine proficit, & siccitas ualentiusq; tantisper efficitur, donec ad summum pertingat incrementum. Tum uero & in incrementum omne sistitur, ossibus nimirum ipsis per siccitatem non ultra sequacibus, & uasa sanguinis ac spiritus amplissima sunt: cuncta denique membra non solum robusta euadunt, sed etiam uires suas summas obtinent. Subsequenti autem tempore, omnibus iam partibus supra iustum siccifcentibus, non solum cuiusque officium minus probe administratur, sed etiam corpus ipsum macilentius graciliusq; quam erat antea, redditur: ac proinde ultra siccitati, non macilentius modo, sed & rugosum euadit. Siccitatis itaq; excessus homini, ut omni genito corpori, corruptelae interitusq; connata est necessitas. Cui altera accedit, quae etiam in animalibus percipue obseruatur, totius nimirum substantiae fluor, ab infito calore excitatus. Quum igitur tota hominis moles in perpetuo fluore sit, quamq; nisi altera similis substantia in defluxae locum accederet, uni uersa ilico euaporata dissiparetur, summus rerum Opifex non homini dumtaxat caeterisq; animalibus, uerum etiam stirpibus in istas quasdam uires deficiat ac desideratum semper appetentes, ab initio statim indidit. Non enim fugere, uelq; bibere, aut respirare à quoq; disticum usquam, sed statim à principio facultates in nobis habemus, quae haec omnia circa do centem perficiant: & cibo quicquid siccioris substantiae effluxit restituumus, potione quicquid humidius, atq; ita ad pristinam commensurationem ambo reducimus. Sic uero & aëreae igneaeq; substantiae modum, respiratur arteriarumq; pulsu tuemur. Ceterum quum id quod singulis partibus defluit, tale natura sit, qualis ipsa est particula, nihil autem eorum quae bibuntur eduntur ue, aut inspirantur, eiusmodi prorius occurrat, necessum fuit animanti, ea primùm assumere, dein emutare & concoquere, ac quam maxime licet, corpori alendo restituendoq; similia efficere, ac demum recrementa quae necessariae sunt emutationes subsequuntur expellere. Atque haec potissimum occasione Natura nutritionis instrumenta in corpore triplicia insinuat: quaedam prima ratione ad id quod assumitur concipiendum elaborandumq;, & in totum corpus deferendum. alia secunda, quae excrementorum sunt receptacula. Reliquas partes ratione tertia, quae horum excretionibus mittendis, & ne intempèritate profluant cohibendis, suoq; tempore

Corruptelae
homini con-
natae necessi-
tas.
Nutritionis
necessitas.

Instrumento
triplicium nu-
tritionis subsi-
diarum ne-
cessitas.

pore expellendis subseruiant. Porrò partes aëri affumendo, conficiendo, deferendo, ipsius quæ recrementis ex cõcoctione succedentibus expellendis, à Natura conditas, sequens liber persequetur, cordi omnibusq; respiracionis organis dedicandus. Præsens uerò cibiac potus instrumentis, & demum generacioni subministrantibus organis propter sedis uiciniam nexum quæ consecrabitur. Ex ore itaq; per stomachum cibus & potus in uentriculum, uelut in communem quandam officinam seu promptuarium assumitur, quod omnia quæ amplectitur cogit, confundit, & concoquit, concoctum in intestina protrudit, ex quibus quod cocti illius succi melius est, sanguinisq; efficiendo conueniẽs, unã cum humidiori huius concoctionis recremento uenæ portæ rami exiunt, id icoris cauo deferentes. Recrementum uerò siccius ac functioni ineptum, intestina postmodum depellunt, & hominis arbitratu laxante se orbiculari podicis musculo, ac abdominis musculis, simul accedente etiam septi transversii officio compressis, excernunt. Ipsum autem icur postquam id nutrimentum admisit, ei extremũ adijcti ornamentum ad sanguinis perfecti generationem necessariũ, duplici (quod in omni sit concoctione) recremento id expurgans: haua scilicet bile, ceu recremento tenuiori & leuiori: deinde ad bilioso succo ceu lutofo, terrestri & crassiori. Illud quidem in bilis uesiculae meatus transmissum, in ipsam uesiculam refluxit, à qua rursus in intestina excretum cum durioribus sic cibus egerit. At hoc, uti arbitramur, per portæ uenæ ramos ad licnis nutritionem transmittitur: quicquid uerò is conficere ac in familiare nutrimentum sibi adaptare nequit, id in uentriculum eructat, postmodum cum intestinorum excrementis subduendum. Ergo qui in icore ad hominis nutritionem preparatur succus, illa duo recrementa deponens, & eam icoris substantiam insiti caloris beneficio concoctionem acquirens, ruber iam ac purus ex arcuissimis maximeq; frequentibus uenæ portæ ramis per icoris substantiam diffusis, ad gibbam icoris partem in caue uenæ propagines similiter innumeras angustissimasq; ascendit, tenui adhuc aquosoq; recremento, quod ex intestinis cum optima succi in uentriculo consecuti portione exugebatur, concommitatus, atq; eius aquosius recrementi tanquam uehiculo cuiusdam auxilio arcuissimas uias minor opera perreptans. Quum uerò sanguis eos superauit angiportus, renes recrementum hoc ad se sedulo allicunt, illoq; sanguinem purgant, id per uenarum meatus in uesicam huius conseptaculum depellentes, à qua rursus opportuno tempore relaxato uesicæ ceruicis musculo, excrementum illud seu urina e corpore redditur. Sanguis autem per uenam quoad copiosissimam ramorum serie propagatam, ad omnes corporis partes deducitur, & quom in ipso singulari partibus familiare ac idoneum est, illæ sibi attrahunt, assimilant, & apponunt: duplexq; quod in illa concoctione confluit recrementum, à sepe propriis ductus excludunt. Ista quidem obiter de cibi potusq; instrumentis dicta sufficiant. Quanta uerò sapientia hæc rerum Opifex creauerit, eo ordine persequar, quo ipsa nutritioni famulari commemoratum est. A peritongo autem opportune sermonis statuatur initium, quod id horum organorum communis in uolucrum.

Quid præsentis libri doctrinam, ac partium nutritioni ex cibo potusq; de functionibus huius enumeratio.

416. f. per
h. h. c. m
l. l. m. m. m.
b. g. f. p. q.
q. l. m. a. c.
m. a. d. m.
m. p. a. u. i.
m. p. f. p. g.
r. a. r.
m. f. c. a. s. h.
l. a. u. v. f. e.
l. h. b. u. l. o.
K.
d. i. f. c. e.
a. g. b. m.
r. i. m. f. l. e.
m. a. p. o. n.
f. r. i. d. o.
p. r. o. x. c.
m. m. e. i. c.
v. e. r. r. u. r.
f. r. i. p. e. r. c. i. u.
s. a. d. i. f. e.
s. h. e. c. a. s. h.
s. t. u. d. e. a.
k. f. g. d. i. o.
p. r. o. o.
p. r. i. a. s. h.
p. r. i. a. e. l.
p. r. i. a. a. d.
p. r. i. a. a. d.
m. i. f. e. r.
Z.
m. i. f. e. r. p. r.
m. i. f. e. r. d.
c. i. u. s.
m. i. f. e. r. p. r. v.
m. i. f. e. r. v.

DE PERITONÆO. Caput II.

PERITONÆO ostendendo pleraq; conducunt figuræ, & potissimum primã, id integrũ anteriore externaq; facie proponens. Secunda autem anteriorem ipsius partem interiori se ostendit. Posteriorem uerò illæ figuræ imprimis intus referunt, quæ ex ipso plura organa gerunt dissecta, ut ex interioribus figuris posteriores.

ATINI peritonæi (quod abdominis membranam aliqui nuncupant) uocem à Græcis mutuauerunt, illis namq; quoddã circumdatur *περιτωναϊον*, *περιτωναϊον* appellatur. Neque ita absolutè tantum, uerum à nonnullis hæc tota appellatio inditur, *περιτωναϊον* uelut, nomine uidelicet à substantia ipsius ducto, à nonnullis hæc *περιτωναϊον* & *περιτωναϊον* sunt etiam qui *περιτωναϊον* & *περιτωναϊον* ipsum paritate appellent, ab usu scilicet quo inuolueri modo omnibus propemodum quæ hoc quinto libro prosequemur, organum obducitur. Arabes communi membranarum nomine *ziphac* & *zimphac* & *chamel pe culiariter id nominant. Verum in illorum interpretum libris, & apud nostræ ætatis manuales medicos, quum de abdomine fiendo, & aqua in ijs qui hydrope laborant educenda, & ramicum curationibus pertractat, nominum occurrunt myriades: panniculæ rotundus, alberiteron, albertiron. Deinde absq; articulo al, quem suis nominibus Arabes secundum loci exigentiam non mutato nominis significato præponunt, Beriteron, Berbetinen, eius quæ generis*

Peritonæi nomina.

permuta. Peritonæum itaq; ex simplicium & primorum corporum, quæ similia etiam nuncupare solemus, numero censetur. Membrana enim tenuis substantie est, nullis omnino fibris; secus ac uenarum arteriarumq; tunica, aut tenues ac membranæ musculorum enerationis intertexta. estq; inter cæteras corporis simplices membranas amplissima & maxima. Carnosa namq; nobis uocatur membrana, & si amplior ipso peritonæo sit, ac uniuerso corpori cuius modo obducatur, tamen accuratè simplex non est, quò quibusdà carnis donetur fibris, & musculosa in ipso collo & fronte efficiatur. Porro peritonæum uniuersam cavitatè, quæ sub septo transverso, ad os usq; coccygis, totius corporis facillè capacissima habetur, succingit, ac omnibus quæ illa continetur organis obtenditur, eaq; conceptaculi ritu amplectitur: uentriculū scilicet, intestina, omentū, mesentericū, iecur, lienē, renes, utraq; uesicā, uterum, & uasa demū quæ cunq; inter se ptum transuersum & crura sitū habent. Atq; hæc quidè peritonæum interna ipsius sede cōtinet, externa uerò undecunq; musculis cōnascitur. Ex ligamētis enim, quæ lumborū uertebas cōnectunt, & quæ sacri os illū ossibus cōmittunt, peritonæum utrinq; principij ducit, membranæ latæ modo ab illis enascens. Mox ab utroq; latere ascendens, lumborū musculis, & ijs qui internā ossis illū sedem occupātes, femorū præsumt motibus, obducitur: & fibris quibus inuicè musculis cōmitti uidemus, illis adherescit. At ubi musculos, qui ternario numero utrinq; cōplectuntur, peritonæum superauit, internæ⁷ transuersorū adominis musculorū, & uniuersæ⁸ inferiori septi transuersi sedi subdendū, pertinacissimè ipsis, potissimum uerò nervosis illorū tenuitatibus connatū, & quodāmodo propriæ musculorū membranæ uicè gerens. Refert itaq; peritonæum oblongum oui instar utrē, seu sphaerā aliquā, cuius longitudo pertinet à septo transuerso ad humillimā amplitudinis sedem, quā⁹ sacri os cum ossibus ipsius lateribus commisit efformat. & quemadmodū utres ex tergoibus parati, exterius hirti asperiq; intus plani ac læues admodum esse solēt: ita quoq; peritonæum externa parte, ut aprius musculis undiq; hæreat, asperū fibrosumq; ad eum proflus modō uilit, quo membranas mutuò cōnatas, inæquales esse dicimus. Interna autē peritonæi sedes, uiscera quæ cōplectitur specias, impense leuis & terfa, ac ueluti aqueo humore oblita, secūtibz occurrit, adipis interdū copiā sibi (ut in subis quasi perpetuò) adnatam obtinens. Verum hunc nō omni ex parte aëque copiosum reperies. Anterior namq; superior uerò internæ huius peritonæi sedis¹⁰ regio qua uentriculū contingit, ac dein posterior quoq; regio ad lumbos & sacrum os pertinet, copiosiori abundat adipe, q̄ sedis eius internæ¹¹ latera, & parsq; umbilico cōtermina. Præterea interna hæc peritonæi sedes portiones qualdā se processus ijs que cōtinet organis porrigit, illisq; processibus ea organa inuicè colligat, et sibi quoq; adnectit, ac singulis præter peculiare ipsorū tunicas (si modo quas habeant) aliud etiā inuolucrum obducit. Atq; hinc etiā sit, ut ijs organis quæ duas peculiare sortiuntur tunicas, quemadmodum uentriculus & intestina,¹² ternæ attribuantur: quæ autem unicā duntaxat peculiariē tunicam exigunt, è quorum numero sunt uterus & utraq; uesica,¹³ binas obtineant. Verum organa nulla peculiari donata tunica, ut iecur & lien,¹⁴ eā quæ ipsis obducitur à peritonæo adipiscuntur. Quò nam pacto autem, quibusq; ex locis hocce processus in eiusmodi tunicis degenerātes, peritonæum educat, & quo modo illi inuicem crassitie differāt, in cuiusq; organi enarratione oportunius quam hic recensebitur. Quemadmodū uerò interna peritonæi sedes ab externa uariat, sic neq; omni ex parte peritonæum sibi crassitie & robore correspondet. Quā enim ex uertebrarū ligamentis pronaficitur, crassissimū est: deinde quā lumborū incumbit musculis, crassum quoq; cernit. Anteriori uerò parte, quæ à mucronata pectoris ossis cartilagine ad pubē usq; pertinet, peritonæum tenuis graciliusq; & inualidius reperitur, q̄ in lateribus & lumborū regione. Ad hæc uiris peritonæum crassius ualidiusq; est iuxta mucronatā cartilaginem, quā in iuxta pubis sedem: in mulieribus uerò ad pubem crassius ualidiusq; neg his, uti uiris, peritonæum hinc ad inguina utrobiq; feminaris uasis¹⁵ uit præbent. Est enim peritonæum peculiariter in uiris bifurcaminibus, ut ita dicam, peruium, & tunicam utriq; testis priuatim offert, quo is & ipsius femina uia uasa tutò obuoluntur, ac dein in uiris pariter atq; in mulieribus, peritonæum quā septo subducitur, tria cum septo quoque communia exiget foramina: primum quo uenam cauem, secundum quo stomachum cum ipsi coherentibus neruis, tertium quo magnam arteriam uena conuulgæ experti, & aliquot sexti paris neruorum cerebri ramis concomitantam deducit. Præterea¹⁶ umbilici quoque uasorum gratia, & in mulieribus finis uteri¹⁷ ceruicis, in uiro autem¹⁸ ceruicis uesicæ, in utriusque uerò¹⁹ podicis nomine, peritonæum perforatur, ac demum²⁰ multis uenis, arterijs & neruis crus petentibus, deinde²¹ illis quæ maxima portione in rectos abdominis musculos sursum tendunt, &²² alijs nonnullis quo dorsi & abdominis musculis, & cuti à uasis lumborum uertebris in cumbentibus, peritonæum iter præbet, ab ipsdem uasis surculos sibi allumens. Quā enim septo subductum est, septi uasis ad nutritionem utitur, in lateribus

af. ca. vi.
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22

Peritonæum
in simularum
partium nume
ro.

Deiortio me
gnitudo et si
sur.

Connexio
sur.

Forma.

Assus super
ficies cum
modo.

Processus a
peritonæo r
nati.

Peritonæum nō
uadq; pariter
crassum.

Quibus parti
bus peritonæum
peruium sit.

Vasa et ner
uis quibus per
itonæum imple
catur.

teribus autem ab ijs ramis qui in lumborum regione geniculatim à magna uena & arteria porriguntur, plurimas soboles quoque peritonæum mutuatur. In anteriori uerò regione, elatius quidem qua mucronatam spectat cartilagineam, à uasis sub pectoris offe ad rectos abdominis musculos excurrentibus peritonæum soboles exigit: in humiliori autem regione ad pubis ossa consistente propagine aliciscit ab illis uasis, quæ sursum sub rectis exporriguntur musculis. Cæterum quod peritonæo medici tactus sensum adimant, ridendum potius quam refellendum est, quum unà cum illis quæ transmittit organis, frequentibus quoque neruis uiam offerat, à quibus furculos etiam adipiscitur, idque ab ijs potissimum qui abdominis exporriguntur musculis. Porro peritonæi usus complures enumerari solent, primus quidem, ut et omnia quæ diximus contegat: ex quibus quum pleraque tendi remittiq; debeant, peritonæum quo aptius fieri id possit, nerueum & membræneum merito factum cernitur, ualidum quidem, ut opportune contineret: sed tenue, quo minus pondere molestum esset. Secundus, quo omnia quæ amplectitur ab extrinsecus ambientibus musculis interflinguit, ne quando tentium intestinorum aliqua in media ipsorum spacia incidant, & dum musculos premunt, aut ab illis premuntur, arctant aut arctantur, dolore afficiunt aut afficiuntur, intestina motum eorum impediunt, ac recrementa intestinis complexa difficillimè deorsum transmittantur: id quod nunc nequitiam accidit. Verùm hæc intestina inter media muscularum abdominis spacia, dum integri adhuc essent transuersi, minimè interciderent, & si Galenus id præcipue innuit, quando quidem hi uel ut aliterum peritonæum ijs quibus id obducitur inuolucrum constituunt, omniq; ex parte ab alijs abdominis musculis hæc organa interflinguit, neque ex situ etiam inter lumborum musculos & transuersos fortassis inuolui intestina potuissent. Sunt autem illi lumborum musculi dorsum mouentium nonus, & femoris motus auctorum sextus. Tertium peritonæi usum Galenus cum cæteris Anatomæ professoribus recenset, quo id sicci alimenti superflua septi transuersi accedent opera propellit: quasi uerò idem officium quod abdominis musculos unà cum septo ad faciæm excretionem subire suo loco commemorauimus, peritonæum præster, & arbitrario motu quo se contrahat distendatq; præditum sit, ac non transuersorum abdominis musculorum, & septi quibus conuoluitur motum necessariò sequatur. Dein ac si peritonæum magis quam cutis, aut abdominis adeps, ipsumq; adeò omentum illi usui subseruiat. Miror membranam costas fuscigentem, quæ peritonæo substantia usu & conformatione penitus correspondet, in thoracæ arcantium organorum numero habitam non fuisse, quum illa non minus thoraci comprimendo, quam hoc facibus eiciendis auxiliari deberet. His quartus peritonæi usus succedit, omnibus quæ peritonæum ambiunt, & potissimum abdominis musculis cõmunis, quo is ceu inuolucrum exactè circumdatum, stringat omnia, ne leui occasione laxior uentriculus, aut intestina etiam flabibus infestentur. At postremus præcipuusq; peritonæi usus est, quo omnia quibus circumdati est, ab eo continentur, & ueluti à pelle quadam singula forsum tecta, tuto colligantur, suisq; sedibus fixa hærent.

Peritonæi usus.

L. lib. 4. de V. in part.

DE STOMACHO ET VENTRICULO.

Caput III.

Stomachum perinde ac uentriculum præcipue ostendunt decima quarta & decima quinta figura, quibus in uentriculo commonstrando succedit decima sexta, quæ hunc inuersum refert, & decima septima ipsius tunicas uti fieri licuit semel exprimit. Dein uentriculum sua sede repositum proponit secunda figura simul cum sexta. Sua sede autem nonnihil motum refert duodecima. Postremo ipsius elatius orificium non ineleganter in uicissima figura spectatur, quod Græcorum nonnulli *λαγδινα*, ut & Latini scriptores plerique *cor* & præcordium, multi etiam (ut Galenus) stomachum appellant. Arabum interpretes *Alfad*, *Alphæd*, *Fued*, *Alfad*, *Fuhed*. Inferius uerò *Polux*, *Hæsoher*.

VENTRICVLVS, qui promptuarij modo eculenta poculentaq; suscipere, eaq; primo labore (sine quo hæc inutilia & homini ad nihil cõmoda essent) concoquere ac mutare debuit, non statim post os collocatus est, quamquam is situs ad cibi dentibus attriti assumptionem fuisse aptior. Thoracem nanque & illo contenta uiscera rerum Opifex uentriculo prælocauit, ut is in demissioribus sedibus excrementorum haberet effluxus, illaq; (ut in ædificijs architecti ab oculis & naribus dominorum ea quæ protulicantia necessariò tetri essent aliquid habitura, auertunt) procul à sensibus, qui in capite se-

Ventriculus subebrate locatus.

dem exigunt, deducuntur. Thoracem uero aërem per os & narium foramina attracturunt, ac rursus eundem emittunt, ut uocis respirationisq; autor efficietur, elatius collocari de-
 cum. Porro ne nimium uentriculus ab ore remoueretur, quumq; longus ab ipso ad recremento-
 rum expulsiōnis locum ductus sit, Natura illum quàm potuit proximè orifubiunxit. Sub tho-
 race enim & lepto transuerso inter iecur & lienem medius statim^b ponitur, uiamq; ab ore ci-
 bo ad se deferentè obtinet, quæ ab usu *siroq;* & nuncupatur, & etiam illis communi nomine
 quo omnem angustum ductum, seu collum isthmi modo alicui ampliori uentri præpositū uo-
 cant, *siroq;* & dicitur: qua uoce nos Cellum & Ciceronem imitati potius utemur, quum gula
 alijs (uti & meri & uesce) non infrequenti dictione. Hæc nanque uia linguam ad radicem eius
 hærens excipit, ac utraque parte^a tonsillas attingens, à palati extremo principium fortitur, ac
 agitatione motibusq; linguae depulsum, & quasi detrusum cibum suscipiens, illum deorsum,
 pellit partibus ipsius quæ sunt infra id quod deuoratur dilatatis, quæ uerò supra contractis,
 Nervoſa enim membranae ue, ut facile dilatetur, promptèq; rursus cõcidat, effecta est: & fibris
 suo muneri famulantibus intertextitur, ac reliquorum denique corporis ductuum modo teres
 & intus accuratè leuis lubricaq; cernitur.^a Duabus etenim proprijs cõstat tunicis, substantia,
 duritie, crassitie, & fibrarum specie uariantibus. Harum interior quidem neruosiore, durior, &
 paulo tenuior, ac totius oris palatig; tunica continua est; & rectis fibris manu inſtar ciborum
 attractiōnis subseruientibus donatur. Exterior uerò crassior, mollior, propemodumq; muscu-
 lorum natura participans carnosior uisitur, unde etiam cibi conficiendi uim plerique ipsi ascri-
 bunt. dein transuersis duntaxat circularibus ue abundat fibris, quæ ciborum interiores tunice
 fibræ beneficio attractorij sceliciorem, magisq; subitam in uentriculum propulsiōnẽ efficiant:
 & si quando uomentibus uentriculus quippiã protrudit, ad eius eductiōnẽ summopere etiam
 auxiliatur. Duabus his solum fibrarum differentijs stomachus indiguit, ut rectæ quidem at-
 traherent, transuersæ autem arcantes pellerent. Nam si obliquæ accessissent, cibus in stomacho
 longiori mora hæreret: quod nõ solum homini inuili, sed & importunum ac moleſtum eſſet,
 quando stomachus cibo plenus, ita prolixius distenderetur, asperæq; arteriæ ac pulmonibus &
 magnæ itidem arteriæ, dum ea dilatantur, diutius obstaculo eſſet. Natura enim stomachi tute,
 & illa quæ modò comprehendendi organa minus moleſtaturij, per ceruicem thoracemq; ad uen-
 triculum porrigens,^a exactè supra mediam ceruicis uertebrarum & quatuor primarum thora-
 cis sedem, in neutram partem inclinantem asperæq; arteriæ subtenſam^b deducit. Ad principij
 uerò quintæ thoracis uertebræ^c stomachus ut ampliori magnæ arteriæ trunco secundum dor-
 si uertebræ inferiori corporis petenti cedat, nõ nihil in dextram latam à media uertebrarum re-
 gione abſcedit, arteriæ illi proximam ad nonã usque thoracis uertebram repens:^b quò simulatq;
 pertingit, ab eius uertebræ eleuatus corpore arteriam elatius (ne illa fortè à deuorato cibo com-
 primatur) ascendit, neruosiã septi transuersi partem uersus sinistram latam^c penetrans. Non
 equidem ut cum Hippocrate Galenus censuit, arteriæ hæc ad inferiora corporis prolabentis
 foramine utens, uerum peculiari, quod ipsi neruisq; cum illo descendentibus (dum septum de-
 scriberetur) præparatum eſſe diximus. Neque uerò administratio tantum, sed & ratio quæ
 id commonſtrabit, dummodo^d superius uentriculi orificium ad amussim pendere non gra-
 uis. Hoc nanq; uentriculi mediæ sedi quoad^e priora^f posterioraq; spectat, neque inferius
 quam ipsius elatior^g pars habetur, inferi debuit: quod certè accideret, si communi arteriæ fora-
 mini stomachus in septo ueretur, atque (ut Galenus reliquisq; Anatomicorũ chorus asserit)
 ad duodecimam usque thoracis uertebram stomachus arteriæ iunctus uertebris necetur, ac
 iuxta primam demum lumborũ uertebram, aut paulò infra, arteriam conscendere, & à dextris
 in sinistram propepere inciperet. Quandoquidem arteriæ per septum transitus, qui supra uen-
 decimam thoracis uertebram, uel Galeni suffragio, consistit, sub posteriori uentriculi sedem
 medio ipsius elatioris partis & dimissioris occurrit, non autem ubi elastissima ipsius est regio.
 Deinde si ad duodecimã usque thoracis uertebram, secundum arteriæ latus stomachus descen-
 deret ex thorace, & sub septo primam arteriam à dorſo eleuatus conscenderet, sursumq; demum
 ad uentriculi superius orificium necessariò conuolueretur, pluresq; quàm nunc habeat, anſa-
 ctus, eosq; acuis præditos angulis adipisceretur. Ad nonã itaq; thoracis uertebræ initium sto-
 machus ueretur corpus uis interuentu membranularũ ex ligamentis uertebrarum origi-
 nem ducentium cõmittitur, atque ab illis membranulis tertiam tunicam nullis omnino fibris
 interſtinctam, & uelut secundæ ipsius inuolucrum possidet. Quod uerò iuxta quintam thora-
 cis uertebram ad dextra potius arteriæ quàm ad sinistra stomachus explicetur, in causa ipsa est
 arteria, non adeo tyranni ritu (quamuis multò sit dignior) dorſi mediam sedem occupans, sed
 quum à^h sinistro cordis sinu ortum ducat, & per reliquum ipsius ductum uersus sinistram tra-
 ue

*V'ie cibum po-
 tumq; uentricu-
 lo deſerenti no-
 mine.
 Initium.*

*Substantia et
 forma actum
 ce.*

Incessus.

*Lib. de Ad-
 me. ſectio.
 Stomachus
 non totũ cum
 arteria ma-
 gna uel for-
 mant ſecti.*

*Lib. 4. de V.
 ſu. part.*

*47. m. ſed.
 tab. 6.
 6. ſig. 1. B.
 inter D. D.
 C. V.*

*66. m. ſed.
 1. 14. ſig. 1.
 2.*

*d. Hæc de
 linatant
 pre. ex ſi-
 mulatidne
 9. ad 17.
 gaturum.*

*7. m. ſed.
 1. 14. ſig. 1.
 2.*

*ca. 11. lib. 2.
 1. 14. ſig. 1.
 C. ſig. 1. B.*

*1. 7. m. ſed.
 tab. 6.
 6. ſig. 1. B.*

*1. 14. ſig. 1.
 20. f.
 1. 14. ſig. 1.
 L.*

*1. 14. ſig. 1.
 C. 2.
 1. 14. ſig. 1.
 p. ad regu-
 nem C. 14. ſig.
 non ad 17.
 aut.*

*g. ſig. 1. B.
 1. 14. ſig. 1.
 20. f.
 1. 14. ſig. 1.*

uae uenae¹ subijciatur, siniftrorfum maiore fui parte necessariò uergens, ac proinde aliquan-
 tulum ftomacho cedens, communicatorem, ac uelut focium fedis uerberarum admittit, ad eò
 u ftomachus & minus obliquetur, & firmiorem adhuc fedem quam in finiftro latere repe-
 rire poffet, obtineat. Porrò ftomachus non dextram fepti perforat fedem, rectaq; in uentricu-
 lum ex dextro dorfi latere porrigitur, fed arteriae ueruectus¹ obtufòq; obliquatus angulo
 finiftram petit, ne ftomachus uentriculum aduendo iecur uniuersam dextram fedem inferioris
 regionis fepti occupans, perforare cogatur, fed eam fepti partem adinueniat, qua minor
 iecoris pars ipfi facilem aditum prabitura confiftit.¹ Talis fanè eft tenuior uicis iecoris portio
 finiftrae fepti fedihic iubentia, cui in pofteriori regione quà ftomachus feptum permeat,
 finus inftar femicirculi infulcitur, ftomacho (cuius anteriorem fedem inibi amplectitur)
 proportione congruens. Neque eft ut quifpiam alijs credat diffectionis profefloribus, qui
 feptum, idq; potiffimum quod diximus foramen, ne cibus è uentriculo fuperiora repetat ob-
 ftaculo effe arbitrantur, quum idem quoque tunc in uentriculum cibi defcenfum potius pro-
 hiberet. Quemadmodum & mera quoque eft fabula, qua anguftiorem ftomachum hic quà
 uentriculo continuatur, quam in ceruice effe contendunt, atra bile in uentriculi fuperius os
 à liene eructata cum colligi constringiq; falò exiftimant. Cæterùm planè ille ductus quo
 ftomachus arteriam confcendens in finiftrum fertur,² neruis etiam commodus eft, quos pau-
 lo pòft uentriculo inferi audies. Neque profectò fufficit Naturæ, ftomacho in eum domo
 obliquo ad uelocem ciborum tranfitum eas quas innuebam tribuiffe fibras. uerum ut ipfius
 concuities femper humecta ac uelut uncta efferet, glandulas adiunxit,³ alias quidem ad fauces,
 ftomacho & laryngi communes, quæ faluam humoremq; illis organis ne exicentur, prapa-
 rantes, Latinis tonfillæ appellantur.⁴ In medio itidem propemodum ftomachi ductu, quàm
 asperæ arteriæ in * duos truncos ad pulmones diuife subijciatur, binas alias faepe ftomacho
 non apponit modò, fed & in pofteriori ipfius fede & ad latera adnectit,⁵ illis planè refpòden-
 tes, quas uelut ceruicis initio in uiris Natura circumdedit. & quemadmodum has urinae gla-
 ndulæ ftomacho adnatæ illius amplitudinem irrorant, ac ne ob fecitate difficiliùs in uen-
 triculum cibus prolabatur, faluali quodam humore imbuunt. Cæterùm fi quid de ftomacho
 adhuc dicendum fuperit, in uentriculi defcriptione id perfequemur. Ventriculum qui in-
 ter reliquos corporis uentres finus uenon minimam cauitatem obtinet, unde etiam *uicis* &
lauria Græcis, ut nobis uenter & uentriculus potiffimum dicitur, mox fub thorace colloca-
 tum, ubi obier diximus. Nunc uerò exquisitè ipfius fitum, formam, quantitate, fubftantiã,
 tunicas, uenas, arterias, neruos, ac demum ipfius uires, quæq; ad eas auxilij quicquam pre-
 ftant organa recenfebimus. Galenus itaque uentriculum in medio corporis collocatum alle-
 rit, quod pleriq; diffectionum profeflores ab ipfo mutuati non fimpliciter enunciant, uerum
 hunc fecundum omnes pofitionis diferentias ad amiffum mediam fedem inftar communis
 omnium partiù officinæ adeptum afferunt, perfunctoriè admodum in hominis proportione
 metienda uerfati. Sedes enim⁶ mucronatæ cartilagini proxima, aur ut Galenus alibi etiam
 aſtruit, umbilicus, haudquaquam erecti corporis medium eft, uerum elatiffima pubis ofium
 regio. At fi crura fimul cum ceruice illi negligenter, fole uidelicet corporis trunco (quem thora-
 cem Aristoteles uo cat) intellectu, fortaffe regio mucronatæ cartilagini fubiecta in corporis me-
 dio cõfifteret, ut umbilicus ferè in homine medius eft, cui circulus obducitur, qui & manuum
 & pedum & uerticis fumum aequalibus ferè interuallis complectitur. Neque etiam aequalis
 uentriculi portio dextrum & finiftrum occupat, neque uentriculus in pofteriora adeò atque
 in priora corporis exporrigitur, quamuis forte⁷ elatius ipfius orificium id fibi non inmeritò
 uendicare poffet. Statim enim ac ftomachus feptum in finiftra neruofæ ipfius partis fede pen-
 trat, continuũ cum uentriculo corpus⁸ efficitur, quod in finiftro latere amplè fepti fedem con-
 tingens, totam regionè inter iecur & lienem uacuum complectitur. In dextro autem latere uen-
 triculus nulquam feptum attingit, fed iecoris duntaxat concauo fubtenfus, tota ipfius parte fù
 periori, & dextro item latere à iecore occultatur, tantumq; à dextra fepti fede paffim abſcedit,
 quanta iecoris eft craſſities, quum interim magnam fepti fedem (uti modò dicebam) finiftro
 fuo latere contingat. Neque id fanè admodum lien impedit, qui non ita uentriculi finiftro la-
 tere attenditur, adeoq; in corporis anteriora, ut medicorum uulgus arbitrat, pertingit, fed po-
 tius in pofteriora humilioraq; (tamen & ad latu non nihil) fubſternitur. Dein profectò non
 folùm in finiftrum ad feptum ufque felicit, quàm in dextrum, ut pote fub iecoris tantum cauo
 uentriculus magis perinet: uerum ipfius forma in homine (nulla enim nunc mihi cum Gale-
 no, neque canum, neque fimiarum eft conſideratio) talis cernitur, ut maxima ipfius quoque
 portio

*Glandulae ſto-
machi crebro
adnotat.*

*Ventriculi bi
ſterior.*

*L. b. 4. de V.
ſu per.
Ventriculi ſe-
cui.*

Ventriculi
forma.

portio in sinistro collocetur, haud fecus quàm si inibi maiorem qua aptè cõtineri possit sedem
ad inuenisset, idq̃ illius functionibus uideretur accommodum. Ventriculus enim forma per
quam uariis est: at si quis illum obiter examinet, rotundus, & à dextro in sinistro oblongus,
aut secundum latitudinem quodammodo teres primum occurrit: rotundus quidem, quod i
runda omnia sint capacissima, & interim minimum noxijs expõsita: oblongus uerò, quod id
sedes qua continet, & deinde bina ipsius orificia, alterum quo cibos admittit, alteri quo iam
confectos in intestina protrudit, exigere uideatur. Cæterùm si deinceps uentriculi forma ac
ratiõs expendatur, in sinistro latere multò amplior rotundiorq̃, & ad inferiora prominulus
cernitur, ac dein hinc uersus dextra uergens, paulatim in angustũ cogitur, & superiori quidem
sui parte descendere, inferiori autè ascendere conspicitur, ad eò ut in dextro latere multò quàm
in sinistro gracilior euadat. Sic quoque superiori sua sede, quæ ab uno orificio ad alterum per
tinet, strictior angustiorq̃ est, inferiori latior ampliorq̃. Anteriori parte æqualiter undiq̃ gib
bus occurrit, nulla ex parte deformatus. Posteriori sede duos quodammodo gibbos commo
nstrat, unum sinistrum, eundemq̃ magnum, proceriusq̃ extuberantem: alterum dextrum, mi
norem, ac depressum magis. Atque hos gibbos sinus quidam impressio uè parat, secundum
corporis longitudinem posteriori uentriculi sedi impressa. Quàm enim uentriculi dorsi uerte
bras, ipsiq̃ exporrectos uenæ cauæ & arteriæ magnæ descendentes truncos respicit, ac sedi
quam foritur selet ut unque adaptat, posterior ipsius regio introrsum quasi ad eius amplitudi
nem non nihil imprimitur: quamuis uentriculus è corpore auulsus inflatusq̃, eiusmodi sinum
non ostendat, & perinde totus inibi gibbus atque anteriori regione occurrat. Porro ad uen
triculi quoque formam duo ipsius faciunt orificia, è quibus unum quo cibos & potus assumi
dicebatur, in elastissima sinistra uentriculi partis sede ob hoc consistit, quod stomacho quasi inibi
septum commodè perforans, illic primum uentriculo connasci, communè uè cum ipso corpus
sieri potuit. Et quamquam superius uentriculi os in sinistra eius parte haberi dicimus, propin
quius tamen mediæ ipsius sedi quàm sinistro lateri accedit: quod tanto apparet manifestius,
quanto uentriculus turgidior occurrit. Alterum uentriculi orificium cibos in cremorem emu
tato ad intestina tranfmittens (unde etiam *uenter magis* Græcis, nobis autè iam totus & inferius os ap
pellatur) in dextra eius sede consistit, nõ quidem, ut totus Anatomicorũ chorus arbitrat, in
dextræ sedis inferiori regione, sed in elastissima, dextroq̃ uentriculi lateri proxima. Non enim
fat erat mutuo è directoq̃ hæc orificia inuicem (ne ocyus cibos adhuc immutatus è uentriculo
laberetur) nõ opponi: uerum inferius à superiori remotius abduci oportuit, & ex elatiori quo
que uentriculi sede explantari, quo minus sua grauitate cibos uentriculum præterfugeret: fed
tunc primum quum confectus, & in cremorem exquisitè mutatus est, uentriculi potius excern
endi robore, quàm suo pondere, in intestina propelleretur. Atque horum intestinorum prin
cipium, uentriculi orificium constituit, explantatq̃: quare etiam primum intestinorum, quod
duo decim digitorum est longitudine, exortum plerique nominarunt. Neque profectò iniuria
alterum hoc orificium dextram uentriculi sedem occupat, quum hæc medio cauæ iccoris sedi
contermina sit, in quam iecur suarum uenarum beneficio, ex intestinis ipsoq̃ ad eò uentriculo
quicquid succulentũ ab illo cõfectum est, arripit ac depalcitur. quod co iecur præstat facilius,
quo partes confectum à uentriculo cremorem primum excipientes illi uicinius allocantur.

Duo uentri
culi orificia.

Præterea uentriculi orificia non situ duntaxat inuicem uariant, sed inferius quoque superiori
arctius est, quòd rudes, non tritas, duras, magnasq̃ moles homo subinde deuoret, ad quarum
ingressum uentriculi uiam esse oportuit. Infrà è contrario, rariis magni, durum, non
conuersum in succum crudumq̃ transit: quanq̃ sanè nõ ad eò angustũ sit inferius uentriculi os,
ut solum cremorem transmittere queat, quando quidè non pauci quamplurima fructuum ossa
impense etiam magna, crebrò deuorata innoxie excernunt, & Galenus à quodam anulum au
reum qui ore tenebatur, imprudenter deglutitum, eundemq̃ promptè excrerum narrat. Neq̃
orificij huius amplitudinem se ignorasse callidus ille Hispanus docuit, qui superiori anno Cli
niane cuiusdam Brachidi quadraginta uniones, ex illis quas hic nobiles matronæ collo gessit,
unã cum aurea cruce quinque geminis instructissima, & hie pariter qua hæc continebantur,
suffuratus est. Illa nanque quum huic noctem se daturam nisi prius numeratis quinqueingenta
aureis negaret, atque in tandem annuisset, ipsa à patricio Veneto patricio suo, in compior or
natorq̃, è magis placida esset, elegantissimum uxoris suæ monile (quod hic non minima do
tis solet esse portio) obtinuit, ac id in lecto adhuc collo appensum, ne fortè subdueretur, serua
uit. Huic monili Hispanus quo meretriciæ uices reponeret, inhians, camq̃ quam potuit sala
cissimè, ut suauis tandem obdormiret, exercuit, ac postmodum soluto monili singulis unio
nes, & cruce, ac postmodũ fidem (ne quid suo furto obstaret) deuorauit. Constat igitur in se

Orificiorum
non par an
plitudine.

I. h. de Nat
uralibus fo
edatibus.

c. 14. p. 106.
G. H.

f. 14. p. 106.
L. 4.

g. 11. p. 106.
M.
h. 11. p. 106.
i. 11. p. 106.
k. 11. p. 106.
l. 11. p. 106.

l. 14. p. 106.
r. 106.

m. 14. p. 106.
n. 14. p. 106.

n. 14. p. 106.
p. 7. p. 106.
l. ad K.

rius quoque uentriculi orificium etiam si superiori angustius sit, amplum tamen esse, & interdum grandiora quoque transmittere. Cæterum Galenus & omnes eius asseclæ glandosam carnem inferiori orificio priuatum tribuunt, hanc ad eius orificij contractionem auxiliari, ac in quibusdam animalibus manifestiorem esse affirmantes. Istam sanè in canibus primum, qui illa donatur maxima, & quam carnis colorem obtineat, manifestiore, deinde in homine examinis uelim. Eam siquidem hanc esse arbitror, quæ duodeno intestino adnascitur, qua portæ uenæ ramus illi subdistinguitur. Verum hæc nō in hoc ut intestinum illud, aut inferius uentriculi orificiū claudat arctet ue, procreata est, sed ut uasa illi intestino exorrecta suffulciat, ac parum cum glandio iuguli & mesenterij, & humilioris membranæ operenti uolum præset. Deinde si quæ constringendi uis huic glandoso corpori indita esset, ipsum necessariò orificium aut intestinum ambiret, & fibrarum natura participaret, aut transuersarum musculi uesicæ uerucismo modo, aut obliquoarum uesicæ & uteri corporis modo. Quinetiam multum abest, ut intestinum illo glandio orbiculatim circunductur, quum ad intestini longitudinem recta duntaxat linea id adnascatur. Quanquam nō desint, qui solis libris edocui, suoq; arbitrata Nature opera fingentes, glandosum id corpus musculum esse scribāt, eo inferius uentriculi orificium orbiculatim amplecti nugaciter affirmātes, atque hinc etiam corpus id uerucismo iam totoremq; appellantes. Porro (quod nullos animaduertisse plurimū admiror) non solum in inferiori uentriculi orificio, sed & in superiori substantia uentriculi crassior spissiorq; est, ac orificia uelut in interiora extuberantiorē instar circuli partem exigunt, uentriculi substantiæ penitus respōdentem: quæ quidem inter discendum integro adhuc uentriculo tactu percipitur, aperto autem inuenerit in conspectum uenit, ac manifeste uentriculi initium stomachi ue finem & duodeni intestini originem commōstrat. Videtur enim tunc stomachus, idq; intestinum ex ipso uentriculo quodammodo enasci, aliæq; omnino quàm uentriculus ipse, partes esse, quum tamen exterius nihil tale appareat, neque ulla crassior uentriculi portio emineat. Atque hæc crassior uentriculi portio in hoc potissimum facta est, ut ora ipsius robustiora densiorq; quàm reliquum eius corpus euadant, ne fortè à transeuntium impetu diuellantur, rumpanturq; & dein fortassis, ut qui ora cōstringuntur huius extuberantioris particule: interiorum cōueniens occasione citius arctetur occultanturq;. Et sanè quemadmodum exterior uentriculi superficies lœuis uis & plana undique est, sic & magis adhuc interior ipsius concauitas: si modo duo, quæ iam diximus, tubera circulatim prominentia exceperis. Venterculus enim inibi nihil præter rugas quasdam li uehementer contractus reperiatur, ostendit, intestinorū & uesicæ cauitati respondes, quamuis interim obfuscum & quasi nubeculis intense rubentibus interstinctū colorem exprimat, quum tamen exterius omnino penè albicet. Cæterum ut in obeforum intestinis, ita quoque interdum adipem fundo uentriculi intus adnatum, atque hunc copiosum quandoq; inuenies. Quod uerò plerique dissectionis professores internam uentriculi sedem cellulis quibusdam asperitatibusq; abundare scripserint, uanissimum putato, ac ipsos ruminantiū animalium omnis delusos, idq; quum boum pingua deuorarent exta effinxisse arbitrator. Quantitas itidem uentriculi uaria admodum est. nam si uesicæ modo insectur, haudquaquam miraberis tantam ciborum uim uiniq; copiam uno tempore posse absumi. Neque in homine æquè semper est turgidus, sed quum pro sua natura se habet, cōstrictioraq; ui utitur, quamlibet exiguum multum uis sit quod continet, totum id undique complexitur, nullam uacuum sedem relinquens, ac proinde pro assumptorum se habet ratione, ut & multa (ne perpetuo ledere cogatur homo) assumere amplectiq; possit: & rursus si modica offerantur, ea undiq; amplectetur ac concoquat. Huic actioni ipsius congruit substantia nimirum membranæ, quæ commodè usu exigente ampliari dilatariq; queat: & rursus quum opus est, colligac constringi. Constat enim uentriculus duabus latis tenuibusq; tunicis seu plexibus sibi inuicem iunctis, perinde ac stomachi, sed nonnihil dissimilibus. Quotidumquidem interna uentriculi similiter, atq; interna stomachi, neruosa membranaq; est, & tunc stomachi, oris & labororum, uti sanè & intestinorum interiori tunice continua, duritie tamen ab oris stomachiq; tunica modicè differt. quod duriores asperioresq; cibos, priusquam in uentriculū decidant, ore consiciamus: à quibus oris amplitudo contunderetur & raderetur, nisi dura densaq; eiusmodi tunica enasisset. atque idcirco tunica ori, & stomacho, & uentriculo communis, sensim ad uentriculi fundum accedens, mollior efficitur. Fibris hæc duplicibus intertexta est, quo etiam ab interna stomachi uariatur. Interior enim tunicæ pars uentriculi cauitatem respiciens, rectis isdemq; plurimis donatur fibris. Attrahat nanque uentriculus cibos & potus per stomachum oportet, huiusmodi fibriscu manibus alliciens: quæ quum contrahuntur, stomachum uentriculumq; breuiant, ad eò ut inter deglutientium larynx descendente stomachi initio, sursum confendant, quòd mutus stomachi

Glandosa ea
non non procal
ab inferiori
orificio distat.

Pter uentrem
uentriculi in
orificiis sub
stantia.

Ventriculi su
perficis.

Ventriculi
quantitas.

Ventriculi sub
stantia, quod
formatur ruri
cus.

stomachi & laryngis sit connexus, & interior utriusque tunica cōtinua cernitur. At secundum
 fibrarum huius interioris ventriculi tunicæ genus obliquarum est, in externa tunica sede, qua
 secunda illam amplectitur, situm. Quemadmodum enim cibi potusque attractio, eorundem ne-
 cessariò præcedit retentionem, ita rectas fibras interioris obliquis Natura coordinauit. Deinde
 ut retentionem, ciborum iam confectorum succedit expulsiò, ita quoque secunda exterior ue
 utriculi tunica trãuersas fibras obliquis exteriores meritiò nanciscitur, nõnullis interim obli
 quis fibris etiã implicita. Exterior enim tunica, quæ interiore crassior & mollior minusque
 compacta est, transuersis fibris abundat, secunda stomachi tunicæ respondens, nisi quòd illa
 paulo minus quàm hæc carnosior sit, & aliquot etiã obliquis intertextitur fibris. Cur autem uen
 triculum, aut hanc exteriorẽ ipsius tunicæ adẽ impense carnosam secundum uentriculi fundũ
 humiliorẽ uenẽ ipsius sedem esse plerique scribant, non satis assequor. Videntur enim fuis
 somnijs confisi, fundum uentriculi insigniter carneũ statuere, quum interim uentriculus illi necque
 carnosior, necque crassior sit, quàm ad elatiore ipsius sedẽ: imò si uerũ fateri licet, ⁶superior uen
 triculi pars carnosior est inferiori fundõ ue: ut nunc tacẽ neuorũ superioris sedis frequentia,
 tunicarũ eius sedis crassitiem insigniter adaugentem. Cæterũm duabus his uentriculi tunicis
 tertiã accedit, instar operimenti & propugnaculi cuiusdam tunicæ exteriori circundata, & c
 quã id septi partem stomacho iter præbentem integre, pronata. Huius enim peri
 tonæi portio primũ elatiore uentriculi orificio, deinde uniuerõ ipsius corporad ad duoden
 usque intestini originem obducitur. atque hæc à peritonæo procedens tunica, omnium quãdã
 reliquis organis exporrigit, facillẽ crassissima cernitur, ac ut postea dicturus sum, ⁶ superiori
 membranæ omenti principium præbet. Hæc tunica primũ omnes uentriculum petentes ue
 nas, arterias & neruos excipit firmatque. Ac istæ quidẽ uenæ omnes à sola portæ ¹ uena originẽ
 petunt, nulla enim uel quantumuis exilis à ¹ causa uentriculo substrata (quanquam id Galeni
 sit dogma) uentriculum adit. Arteriæ autem uniuerse ab illis ortum ducunt, quæ à magna
 arteria in humiliorẽ omenti membranã primũ digeruntur, ac in id & icur & bilis uesciculam,
 & lienem, & in uentriculum demique ipsum deriuantur. Ac ¹ prima quidem uentriculi uena à
 portæ uena priusquam in duos grandes ipsius truncos discindatur, principium habet, ad inferior
 uentriculi orificium conterminatque ipsi ad posteriorem eius sedem loca excurrens. ² Arteria uerõ
 autem huic uenæ coniunx, propago eius arteriæ censetur, quæ secundum portæ ductum icoritis
 cauum adit. ³ Secunda uena coniugem undecunquẽ habens arteriam toti dimidiã inferiori
 uentriculi parti subiectã, superiori membranã omenti suffulata, à qua & anterior & posterior
 fundi uentriculi dextra sedes furculos mutuatur, præfens uena frequenter ortum ducit ex dex
 tra uenæ portæ regione, quã in duos grandiores ipsius truncos finditur. ⁴ Arteria uerõ ab
 illa pronascitur, quam in icur deriuari diximus. ⁵ Tertiã uentriculi uena impense gracilis est,
 comite arteria carens, & à uenæ portæ graciliori sinistro ue trunco enata, in posteriorem uen
 triculi sedem (qua dextrum ipsius gibbum inibi prominet) pauca ramulorũ serie dispergitur.
⁶ Quarta uena ab eodem quo nuper dicta trunco prodiens, toto progressu arteriam sibi coniu
 gem asciscit, omniumque uentriculum ascendentiũ uenarum, ut & arteria arteriarum, facillẽ
 præcipua, atque in numerosiores ramos diuisã. Procedit enim sursum ad medium posteriõris
 sedis uentriculi, ac primũ utrinque ramum spargit in plures furculos per posteriorem uen
 triculi sedem diuariatũ. Dehinc sursum ad dextrum superioris uentriculi oris latus sensim con
 scendit, illudque coronæ modo amplectens, ramulos complures deorsum in uentriculi corpus
 digerit, paucos, eosdemque graciles in stomachi finem, quo is uentriculo committitur, sursum of
 ferens. Ab hac uena dextrum oris uentriculi latus ambiente ⁷ propago editur, secundum datio
 rem uentriculi sedem ad ipsius usque humiliorẽ orificium pertingens, ac in progressu deorsum
 quoque boboles diffundens. Porro ⁸ arteria præfentis uenæ coniunx ab ea depromitur, quæ
 per inferiorem omenti membranã in lienem contendit. ⁹ Quinta uena comite arteria non
 priuata, sinistrã uentriculi fundi sedem ambit, & superiori membranã omenti suffulata ramos
 elatiore sua sede in uentriculi anteriora posterioraque emittit. Huius principũ dependet ab am
 pliõri uenæ portæ ramo, lienis infimæ sedi inferendo: & ¹⁰ arteria, uenam eam concomitans, ab
 arteria ramo pululata, lienem hinc accedente. Sexta uentriculi uena, ea demẽ est, quæ sola Ana
 tomicis in ore uersatur, quanquam à lienẽ in superiorẽ uentriculi orificium perferri omnes astru
 unt. Ego uerõ ut uerum fatear, non unicam, sed ¹¹ plures, easque non semper pari numero ab illis
 quæ lienẽ exporrigitur uenas pronasci, præter quintam antẽ enumeratã obseruo, sinistrũ uen
 triculi lateris sedem lienis proximã accedentes: inter quas ea solet esse præcipua, quæ à maiori
 uenæ portæ ramo altiõri lienis parti inserto, principium ducere consueuit, à qua minus quàm
 raro furculi pilorum modo graciles, quasi ad superius uentriculi orificium pertingunt. His ue

*E. exteriorẽ
 uentriculi tu
 nicam in fun
 do impense nõ
 esse carno
 sam.*

*Ventriculum
 petentes uenæ
 ac arteriæ.
 Lib. 6. de Ad
 m. sectio.*

a Scidam
 K. K. 4. 1
 16
 b 14. 1/2
 11. 1/2
 c 17. 1/2
 d 17. 1/2
 e 17. 1/2
 f 17. 1/2
 g 17. 1/2
 h 17. 1/2
 i 17. 1/2
 k 17. 1/2
 l 17. 1/2
 m 17. 1/2
 n 17. 1/2
 o 17. 1/2
 p 17. 1/2
 q 17. 1/2
 r 17. 1/2
 s 17. 1/2
 t 17. 1/2
 u 17. 1/2
 v 17. 1/2
 w 17. 1/2
 x 17. 1/2
 y 17. 1/2
 z 17. 1/2

p 14. 1/2
 q 14. 1/2
 r 14. 1/2
 s 14. 1/2
 t 14. 1/2
 u 14. 1/2
 v 14. 1/2
 w 14. 1/2
 x 14. 1/2
 y 14. 1/2
 z 14. 1/2

nis

nis finitimus ventriculi lateri aduentibus comites perpetuò iunguntur arteriæ. Commune omnium ventriculi venarum officium est, ut & alimentum ipsi adferant, & succulentioris ab illo confecti cremoris ad icoris cauum non aliter ac intestinorum venæ deducant. Proprium vero earum quæ sexto loco enumeravi venarum, & potissimum quintæ munus cum alijs dissectionum professoribus esse (at timidè interim) annuam, ut si quid in ventriculo lien cruciet, illæ eas sint uehiculum, idq; in ventriculo fundant. Cæterum frequentes ventriculi arteriæ innatum ipsius calorem recreant, & succulenti etiam aliquid ex uentriculo sugere uidentur. Præter has uenas & arterias uentriculo nullum aliud uas implantatur, & si fortè meatuum bilem deducentium aliquis in uentriculi fundum pertineat, id sanè sit quàm rarissimè: & mihi femel hæc uenæ duntaxat eius generis meatulus occurrit in biliosissimo homine, quem ex longis pontificijs nauibus sectioni adhibuimus. Porro nerui uentriculi in hunc habent modum, præcipuè sexti neruorum cerebri paris portiones: postquam recurrentes diffuderunt neruos, ramulosq; cordis in uulocro & pulmonibus communicauere, deorsum ad stomachum properant, dextra quidem ad dextrum latus, sinistra autem ad læuam. Similiterq; uelò aliquan tisper nerui cum stomacho descenderunt, fibrarum duntaxat interuentu illi commissi, uterque neruus bipartitò scinditur, & dexter quidem suis ramis obliquè in sinistram fertur, sinister autem in dextram, atque ita ambo nerui stomachum concomitati septum transuersum permeant, nullam interim (ut dissectionis rudibus uisum fuit) septo sobolem offerentes. Vbi autem quatuor duorum neruorum rami clarius uentriculi orificium contingunt, multiplici propaginum serie id amplexantur, furculos notatu digno interuallo rectà deorsum prominentes. A sinistro sexti paris neruo dextram uentriculi oris regionem implicante, insignis utunque ramus secundum elatiore uentriculi sedem ad ipsius usque inferius orificium deducitur, qui & si in progressu aliquot diffundat propagines, uentriculoq; inferius orificium furculis quibusdam implicet, nõ tamen inibi absuntitur, sed in icoris cauum prorepit. Cæterum humiliorum uentriculi partem alij duo accedunt nerui, à sexti neruorum cerebri paris propaginibus, secundum costarum radices deorsum deductis principium obtinentes, ac illarum arteriarum coniuges, quæ superiori membrana omenti sustulæ, in uentriculi fundum digeruntur. Quinetiam interdum sinistro uentriculi lateri quedam neruorum osculantur soboles, à neruis pronatæ, qui cum arterijs lienem accedunt. Inter hos tam uarios neruorum quos uentriculus exigit furculos, nulli profectò tantam Nature ostendit prouidentiam, atque uentriculi ipsius orificio inserti, non enim duntaxat id ut noxam à bilioso eius uel generis humore aliquo induciam sentiant, ad eò frequentibus scateat neruis, sed ut per illos ueluti riuos & ductus, animalis uis ipsi imprimis dispereretur, ac cibi potusq; indigentiam uentriculus sentiret, ad sumendamq; cibaria excitareretur. Cum enim totius corporis particule, plantarum modo quatuor donentur facultatibus nutritioni seruientibus, neque illis eorum quæ defunt sensus sit inditus, atque omnes prope modum à caua ramis nutrimentum alliciant: alia autem ex caua per icur distributis propaginibus, hæc iterum ex ijs quæ per icoris portas feruntur uenis, & hæc rursus ex intestinis & uentriculo; quamq; adhuc nulla iam superfit pars, ex quo uentriculus aliquid asumere possit, necessum erat, ut foris ingestò cibo repleretur, atque in hoc à plantis differimus. Hæc nanque & si uim propriae qualitatè attractricem, & attractiorum retentricem, ac rursus superfluum exere tricem, atque antehac omnes alteratricem perinde ac homo habeant, sensu tamen eorum quæ defunt priuantur. Neque etiam per os plantas nutrirì oportebat, promptuarium copiosi nutrimenti submissum habentes terram, cui complantatæ coniunctæq; copia eorum quibus nutrirì debent nonquam desituuntur. Verum humana substantia, præterquam quod longè à terra feungitur, à qualitate quoque terra plurimum discrepat, motuq; arbitrario ex loco in locum subinde permulari debuit, ad eò ut impossibile fuerit plantæ ritu ex terra humorem sugere. Oportuit itaque secundum propriam eius naturam, herbis, fructibus, seminibus, aliorumq; animalium carnibus hominem ali, easq; illo adferri tempore, quo uentriculus sentit indigentiam, at quem nulla pars ex se ipsa innatum sensum possideat, in uentriculo, uti prius dicebamus, eiusmodi uim à sensituo principio influere oportuit. Et huius sanè gratia sexti neruorum cerebri paris præcipue soboles uentriculi os, conterminasq; ipsi partes potissimum implicat & intexunt, atque si demum illi nerui sunt, quibus obliquum stomachi ductum con ferre prius retuli. Molles enim quum sint, & graciles, si longè uia rectò tramite tenderent, & uentriculum cibis recipiendis destinatum à se suspensum haberent, ab eius mole perpetuò tendi, leui occasione rumpenterent, nisi eiusmodi implexibus & tortuosis ductibus Natura illis sedulo prospexisset. Porro uentriculus, ut iam ipsius uires aggregari, oculo habet facultates, ac quatuor quidem omnibus uniuersi corporis partibus, quæ nutriuntur, communes: quatuor

Veneri uentriculi manus

Arteriarum

Vesiculae bilis meatus in uentriculum

Ventriculi nerui

Neruorum uentriculi uisus

Ventriculi stus neruis

autem

quibus uiuentibus thorax abdomenq̄ aperiebatur, animaduerti: atque, ut semel dicam, in sano quoad omentū attinet homine, ad pubis usq̄ os id descendere arō cōperi. Quin etiā quum idem obseruasset in dissectiōibus obeundis uir diligens IOANNES DRYANDER, medicinæ mathematicesq̄ professor, quid de Hippocratis aphorismo sentirem, in quo ille mulieres præter naturam obefas concipere negat, quia os uteri illis omento comprimitur, prolixè & eruditè literis à me percunctatus est, ac præter cætera quæ de ramicum differentijs symptomatibusq̄ mecum egit, sibi omentum ad scortum deuolui, & inibi ramicem (quem ab omenti descensu, Graeci ἀνωκόλιον appellāt) haud posse fieri arbitrabatur. Verūm retractus ille omenti sinistrorsum sursumq̄, fundi uteri os omento comprimi, & ad scortum deuolui posse omentum non impedit. Nam si dissecans humiliorem omenti partem sursum reuolutam leuiter deorsum traxeris, citra aliquam omnino diuisionē in omnibus hominibus faciliè ad pubis usq̄ os intestini ipsū obtendi posse deprehendes, eiusq̄ finem^o inter posteriorem uesicæ sedem, & uteri anteriorem leui occasione colligi, ibidemq̄ uteri ceruicem (si omentū præpingue sit) ut unque comprimere doceberis, dummodo in muliere id inter uesicam & uterum, ut in sua sede poneretur, extenderis. Quanquam cuiusmodi compressum uix tantum esse autem, ut ingressum uirilis feminis in uteri fundi^o orificiū inhiheret, nisi penis breuitas hic simul obesset, ac procul ab uteri fundi orificio semen redderet, cuius dein ad fundum ingressum incidens compressaq̄ ceruicis uteri ante fundi orificium sedes remoraretur, quæ simul obeso comprimeretur omento, ac parum feliciter à pene distenta, semen sibi adhaerens serualet. Similiter etiā omentum ad scortum decumbere, in ramicum sectionibus interdū animaduerti, quum in ijs quibus intestina in magnam peritonæi amplitudinem detruderentur, & cum seminarijs uasis ipsa amplectens tunica præcinderetur, portionem omenti quæ in scortum deciderat, auferri uiderim. Neq̄ istud solum manu tales affectus curantibus interdum accidit, uerū etiam intestini portuicula ab imprudentibus artificibus amputata, præsentem agro mortem parat.

Præterea in latomi cuiusdam, quem ex casu ab alto mortuum Patauij dissecuimus, ramicis uitium, id quoq̄ luculentissimè ostēdit. Huic namq̄ dexter testis cum seminarijs uasis, quum à ramice semel curaretur absfectus fuerat, & rursus in sinistro latere idem affectus inualerat, quem ex intestinorū & omenti in scortū descensu cōtingisse, dissecando comperi. Ad eò ut is certam mihi coniecturam faceret, ad pubis usque os, ipsūmq̄ scortum etiā omentum deuolui posse, licet id sursum in latus sinistrum dissecantibus plerunq̄ retractum obseruaret. Magnum enim (nossem namque cum Galeno maximum dicere) inter animantia hoc homines fortiantur, ut & inde nonnulli ἀνωκόλιον, quasi dicas omenti gestores appellentur. Porrò omenti^o figura proximè narri supij, aut fa culi, aut peræ imaginij continet: ac in primis ad cupum peris, quæ orbiculatum habet orificium, posteriori sua parte elatius quàm anteriori ascendens. Huiusmodi namq̄ pera omenti figuræ ad amulsum cōgrueret, si uno constaret corio, aut ex lana texeretur, ac undequaq̄ inconstitulis, & unum duntaxat corpus esset, cuiusmodi profectò est omentum, quod substantia est membrana nullis fibris implicita, simplexq̄, sed multis abundans uenis, arterijs, neruis, & aliqua sui regione glandosum sibi innatum habens corpus, & multum quoq̄ adipem. Vnde uerò hæc omnia ortum ducant, intelliges promptissimè, si talem peram qualem antea proposui, animo cōceperis. in qua unam partem anteriorem superioremq̄, alteram posteriorem inferioremq̄ appelles. Ad eam namque modum unam omenti partem^o superiorem anteriorem uel membranam, & alteram rursus^o inferiorem seu posteriorem dicimus. etiā si omentum re uera duntaxat^o unica (atq̄ id potissimū in canibus) sit membrana, anteriorq̄ pars posteriori, ut in dicta nuper pera, incumbat, & cōtinua sit, & omentum quoque faeculi modo cauitatem quæ repleti possit, constituat. Inferioris itaq̄ membranæ omenti origo à peritoneo pendet ea sedē quæ^o primū sub septo magna arteria descendit, ac primū uenam cauam ibidē contingit. Peritonæum enim quā à uertebra rum ligamentis principium ducit, ac utrinque tñ quam à uertebra rum corporibus abscedit, membranulas magnæ arteriæ & uenæ caue offerit, quibus illæ dorso affirmatur. Ab his membranis iuxta eam septi^o partem, quæ undecimæ thoracis uertebrae corpus respicit, alie propagine membranæ exurgunt, omento originem præbentes, illudq̄ dorso hic alligantes. Inferior hæc omenti membrana dextrorsum ad iccoris cauum undeporæ uena prodit, perstruat: ac iccoris portioni aliàs alij aliquid adnascitur, ut & alicui septi transuersi sedi spuris costis hic obducit. ac id rarius accidit, neque ex eiusdem costæ id semper fit regione. Præfens omenti membrana à iccoris cauo ad dextrum uentriculi latus, cui etiam connascitur, procedit, & ad duodeni intestini exortum, cui propemodum ad ieiunum usque intestinum etiā subnascitur, hinc^o orbiculatim semper ad infimam uentriculi partem uel descendit: quam simulatque attingit, ac ex dextro uentriculi latere uersus anteriora repit, ca-

Omenti figura.

Omenti substantia breuiter enucleatio.

Omenti ortus ex dextro uentri.

amenti pars quam superiorem ipsius membranā dicimus, à ventriculo exoritur. ° Tertia enim ^{o17 f. 11. l. 2.} uentriculi tunica à peritonæo pronata, secundùm totius uentriculi latitudinem ° recta linea, & ^{o17 f. 11. l. 3.} ut Aristoteles dicebat, futuræ modo ex humili sede uentriculi uersus anteriora superiorè omen ^{o17 f. 11. l. 4.} ti membranā ex se deducit. Superior hæc membrana ex dextris uersus sinistra secundùm uen ^{o17 f. 11. l. 5.} triculi fundum procedens, caue licnis sedi recta linea ° implantatur, quò etiam inferioris omen ^{o17 f. 11. l. 6.} ti membranæ sinistra pars protendit, ambæq; superior uidelicet & inferior membranæ licnis ^{o17 f. 11. l. 7.} cauo simul commissæ innascuntur. ita sanè, ut cõmemoratus iam omenti ductus, orbicularem ^{o17 f. 11. l. 8.} efficiat circumulum à dorsi medio ad iccoris portas, & hinc secundùm uentriculi fundum ad licnis ^{o17 f. 11. l. 9.} cauum, & inde ad dorsi medium procedentem. Totum igitur femicirculum inferiorem à licnis ^{o17 f. 11. l. 10.} cauo per dorsum ad uentriculi usque dextrum latus pertinentem, inferiori omenti membranæ ^{o17 f. 11. l. 11.} attribuiuis. superior uerò membranæ (quam cum multis Anatomicis solum nouisse uidetur ^{o17 f. 11. l. 12.} Aristoteles) eam circuli partem ascribimus, quæ à uentriculi dextro latere per ipsius fundum ^{o17 f. 11. l. 13.} ad cauum licnis sedem ducitur. Porro inferior membrana toti posteriori uentriculi sedi ° sub ^{o17 f. 11. l. 14.} tensa, decliuis, ac uersus anteriora fertur, atque ad humilissimam uentriculi sedem secundum cor ^{o17 f. 11. l. 15.} poris latitudinem omenti membranam superiorem contingit. hinc ambæ mutuo sibi incomp ^{o17 f. 11. l. 16.} bentes, deorsum super intestina subq; peritonæo ducuntur, & si in hoc super intestina ductu ^{o17 f. 11. l. 17.} membranæ non implicentur, ea anteriori parte ac in lateribus obtegūt, & ad ubisque os ^{o17 f. 11. l. 18.} humiliori suo extremo pertingunt. Si uerò intestinum sedem duntaxat operiant, quæ supra ^{o17 f. 11. l. 19.} umbilicum consistit, atque quò d frequenter euenit in sinistrum latus cõtractæ iaceant, illæ sese ^{o17 f. 11. l. 20.} uisui offerunt reuolutæ admodum, & uelut in spiras collectæ. Membranæ hæc nullis nexibus ^{o17 f. 11. l. 21.} intestinis connascuntur, præter inferiorem membranam, quæ in hominibus colo intestino ^{o17 f. 11. l. 22.} pertinacissimè continuatur per totam eius intestini ° sedem, quæ secundum uentriculi fundum ^{o17 f. 11. l. 23.} prorepat. Neque id sequitur in homine obseruandum uenit, quum inferior omenti membranæ ^{o17 f. 11. l. 24.} mesenterij loco ipsi colo intestino sit, quæ id uentriculo exporrigitur. Colum enim toto illo du ^{o17 f. 11. l. 25.} ctu nullam exigit mesenterij partem, secus multo quàm in canibus & simijs, quibus omentum ^{o17 f. 11. l. 26.} uix colo connascitur, atque uti prius relatum est habet. In homine uerò inferior omenti mem ^{o17 f. 11. l. 27.} brana mesenterij uicem gerit: imò si omnem fidem libris (uti profectò in dissectione deceat) de ^{o17 f. 11. l. 28.} rogans, accuratè singula examinaueris, membranæ inferioris omenti portionem intestinis ex ^{o17 f. 11. l. 29.} porrectam quodammodo ex tertia coli intestini tunica pronasci fateberis. Atq; id eo te expen ^{o17 f. 11. l. 30.} dere tiliam diligentius, quo id minus à Galeno, qui simijs nimium tribuit, animaduertum est: ut ^{o17 f. 11. l. 31.} uisus sanè Herophilo & Aristoteli id uidetur fuisse perspectissimum, qui omenti partem colon ^{o17 f. 11. l. 32.} dorso colligantem, omenti loco non habuere, sed eam tantum partem quæ à uentriculi fundo ^{o17 f. 11. l. 33.} & colo intestino enascitur, intestinisq; obducitur. Quanquam fatius fore arbitror, si eam quo ^{o17 f. 11. l. 34.} que omenti partè quæ uentriculo subtenditur, columq; continet, omento attribuiuis, quum ^{o17 f. 11. l. 35.} ea omenti reliquæ portioni cõtinuetur, & eosdem usus cum inferiori canum omenti membranæ ^{o17 f. 11. l. 36.} suppeditet: quamuis interim ex abundanti hominis colo mesenterij uice sit. Cæterum ad hæc, ^{o17 f. 11. l. 37.} superior omenti membrana in homine inferiori membranæ ad coli regionem connata reperi ^{o17 f. 11. l. 38.} tur, quâ id uentriculo exporrigitur. ad eò ut quispiam nonnullis nexibus superiori omenti ^{o17 f. 11. l. 39.} membranam colo quoque intestino secundum uentriculi fundum connecti, haud absurde di ^{o17 f. 11. l. 40.} cere possit. Quod autem Galenus omentum modicis, & n̄ slem laxis nexibus, idq; ad dextrum ^{o17 f. 11. l. 41.} duntaxat latus colo intestino committi prodiderit, in causa fuere simiæ mediam inter canes & ^{o17 f. 11. l. 42.} homines naturam sortitæ. Omentum nanque canibus nulla ex parte colo alicui ue alteri intes ^{o17 f. 11. l. 43.} tino adnascitur. Simijs autem medio se habet modo, licet illæ adhuc ad canis constructionem ^{o17 f. 11. l. 44.} potius quàm hominis accedat. Venæ omento implicatæ solius uenæ portæ sunt soboles. nul ^{o17 f. 11. l. 45.} la nanque à caua in omentum, uel ubi id principium sub uentriculo ducit (& si aliter Galenus ^{o17 f. 11. l. 46.} senserit) pertinet. Venas enim inferiori membranæ omenti dispensatas, si ad amulsum singulas ^{o17 f. 11. l. 47.} examinaueris, ab eo portæ ° trunco disperi inuenies, cuius præcipua portio in licnem exhau ^{o17 f. 11. l. 48.} ritur, quemq; doctrinæ studio graclio rem & sinistrũ portæ truncum suprã uocauit. Primum ^{o17 f. 11. l. 49.} itaq; omentum portæ ° caudicem ex iccore proficiscentem excipit, sibi iam commemorandas in ^{o17 f. 11. l. 50.} ipso ductu propagines assumens. Ac inferior quidem omenti membrana ° tres uenarum radi ^{o17 f. 11. l. 51.} ces admittit, ex humiliori sede eius portæ trunco, qui ad licnem fertur, de promptas. Vna nota ^{o17 f. 11. l. 52.} u fatis dignæ magnitudinis in dextram potissimum eius membranæ partem multipliciter ^{o17 f. 11. l. 53.} dispergitur, quibusdam furculis in colon quoque peringēs. Secunda iam commemorata iam ^{o17 f. 11. l. 54.} plior aliquantulum post originem in duos mutuo multum abscedētes ramos diducitur, à qui ^{o17 f. 11. l. 55.} bus postmodum in mediam inferioris membranæ omenti sedem, uersus sinistrum ramen ma ^{o17 f. 11. l. 56.} gis, frequentes admodum soboles diffunduntur, quæ homini in colum intestinũ ca ° ferri per ^{o17 f. 11. l. 57.} tinent, qua uenas mesenterio intertextas alijs intestinis deriuari nouimus, ac proinde etiam fre ^{o17 f. 11. l. 58.} quentior

Omenti cum colo nexus.

o17 f. 11. l. 12.

o17 f. 11. l. 13.

Venæ omenti implicantes. Lib. 6. de Ad min. dist. 2.

o17 f. 11. l. 45.

o17 f. 11. l. 55.

quenter multo ramorum series in hac membrana parte eorum dorso alligante uisitur, quam in reliqua eius parte, quae a colo deorsum ducta, intestinis obtenditur. Deinde etiam radices hae hominis omento insigniores obtingunt, quam canis, quod illi nulla uenula omentum accedens colo committatur. Tertia radix, non semper apparens, in sinistram humilioris membranae partem aliquouiscq; perinde ac in ipsum colorem quoque, deducitur. Porro superior omenti membrana uenas mutuatur a^o duabus ad inferiorem uentriculi sedem in ipsa membrana exporrecis. Ab his enim innumeræ soboles deorsum in eam omenti membranam excurrunt, non quidem recto prorsus tramite, sed obliquo quodammodo & errabundo, uti reuulsi funiculos implicari cernimus. Ac proinde etiam omentū Græcis *παχυμυδιον* & *ομφαλον*, ut & uulgò rete & reticulum dicitur. Quoniam fortè non à uario uasorum ductu, omentum ita fuerit appellatum, sed quod ab his quibus committitur partibus liberatum, & deinde distentum, rete piscatorium uni accommodatum baculo referat. ^o Arteriae omenti ab illis pendet, quae uentriculo, lien, iecori, & bilis uesiculae distribuuntur, has nanque omnes non fecas ac uenas omentum tuò deducit, ac ab illis suarum peculiarium uenarū coniuges ad cō numerosas adipiscitur, ut quàm paucissimi uenarū furculi, citra arteriae cōsortium, ipsum perreptent. Item præter cōmēmoratas modò arterias, inferior omenti membrana aliquouiscq; grandiorē in intestina porrectā dedit ceterum. Sic ^o neruis quoque illis omentum intertextitur, quò à sexti paris cerebri neruorum portionibus secundum costarum radices exporrecis iecori, lien & uentriculo implantantur. Cæterum ^o adeps quo omentum abundat, in obelis præpinguibuscq; hominibus plurimus, in macilentis modicus, in extremè siccatis & marasmo mortuis, etiam aliquis reperitur: isq; perpetuò uenis & arterijs omenti attenlus, ad uasorum quidem latera duntaxat mediò cris est, superius uerò ac inferius quoque, quibus multus accidit: ad uero illis uisā usq; aliquantū gracilia pinguedine prorsus occultentur. At in ^o intermedijs uasorum spacijs, nullus adeps colligetur, ut nec in alijs membranis quibus adeps innacè confusuit, unde etiam promptius colligitur, hunc ab exudante è uenis sanguine & membranarū frigore in crassatio, mutantisq; corporis (membranae nimirum) colorem mutuante progigni. Præter adipem qui ambabus omenti membranis communis est, inferior ipsius membrana posteriori uentriculi sedis substrata, priuatim ^o glandosum quoddam corpus impense magnum exigit: quod quia in canibus rubet, simplicisq; carnis speciem quodammodo exprimit, Græcis *λαθινιασ* & *μπυρνας* appellatur. In homine autem hoc corpus magis album quàm rubrum cernitur, uenae portae, etiarum & neruorum ramis inibi attenlum, ut illorum diuaticatio inferiori membrana omenti duntaxat suffulcat, reddatur securior, utq; uentriculo etiam instar substericuli ac puluinarijs subijcitur. Huiusmodi planè ^o corpus substantiaq; est, quae duodeno intestino subtenditur, quaeq; hæc tenus falso uentriculi humilioris orificium (ne quid inconcoctum efflueret) occludere credita est. Atque is profectò præcipuus maximusq; omenti ulus mihi censetur, ut securè ramos portae in lienem, uentriculum & duodenum intestinum, ac coli non in finimam partem exporrecis suffulcat, ac ipsi implexos deducat, neque uerò hos duntaxat, uerum etiam ut arterias quoque & neruos illis quas modò dicebam partibus inferendos sustentet ac tueatur, & demum ului potissimum respondeat, in utero quidem ^o secundarum, in capitis autem amplitudine tenuis quae cerebrum inuoluitur membranæ. Deinde quod haudquaquam minimum est, omentum dorso uentriculum colligat, & rursus iecur lienemq; uentriculo unà cum uasorum neruorumq; interuentu connectit: ut iam taceam quantum homini firmando colo officium separatim subministrat. ex accidente uerò uelut quoddam intestinorum inuolucrum tegumentumq; efficitur, ipsorum calorem instar penicilli cuiusdam fouens ac continens. His sanè uisibus omenti fabrica responderet. membrancum nanque est, ut fortius uenas, arterias, neruosq; ipsi implexos colligat, meliusq; intestinorum calorem reflectat, ac promptè cum intestinis subsidere extendiq; queat. Tenue autem, & potissimum qua intestinis innititur, ne pondere grauet. Vnde etiā Bruxellen si nostro idiomate plumæ nomen meretur. Quòd uerò omentum sanguine & spiritu frequentibus illis uenis arterijsq; asseruato, intestinorum & uentriculi qua parte ipsi atten ditur, fouendo calori accommodum sit, etiam si non dicatur, manifestum esse arbitor. Cæterum num adeps in ista ac peculiari natura calefaciēdo proficit, an tantum penicilli carnis ue aut membranæ potius ritu iuuat, non xquè ab omnibus conceditur, alijs quidem frigidum adipem, alijs uerò calidum pronunciantibus.

DE INTESTINIS. CAPVT V.

Intestinorum imaginem potissimum sexta figura & septima & octaua & nona exprimeret cōnati sumus. quoniam hac etiam faciat tertia figura, simul cum decima & duodecima.

Quae hic inter-
sum non noui
ne compellan-
tur.

Intestina cuius-
modi quidem esse
se corpus, sed
pluribus
numero uari-
jsq; nomi-
bus, diuersis
ob causas do-
nari.

Breuis insti-
tuti historice
enumeratio.

Intestinorum
a uentriculo et
xoru uis, et gra-
cilis ductus seu
sua.

Gracilis insti-
tini in tres di-
uisio.
Primum.

INTESTINORVM constructionem ipsorum officio & usui conuenire-
tum demum opportunè narrabo, simulatq; eorum situm, formã, substan-
tiam, connexum, quæq; ipsi implantantur uenas, arterias & neruos, ac si-
quid aliud ad eorum fabricam enarratione relictuam erit explicurum. Intesti-
norum igitur, quæ Græcis *σπράα* dicitur nomina, nõ omnia in præsentia
compleximur uiscera, uel quæ costas succingit membrana & peritonæo
amplectuntur^o organa: aut etiam uel stomachum & uentriculum, ijs quæ
nunc intestina uocabuntur, non ascribam. Quandoquidem ductum ab inferiori orificio uen-
triculi ad podicem usque pertinentem, qui uenas iliacas ut plurimum quatuordecim & dimi-
diam longitudine æquat, peculiariter nunc intestinorũ nomine comprehendam. Quæ etsi con-
tinuum idemq; sint corpus, quum tamen in uarios & multiplices & figura differetes anfractus
spirasq; circumducantur, neque omni ex parte eandem situm, substantiam, & formam naturam for-
tiantur, ac denique alia alij hominis parti contigua efficiantur, neq; præcipuus omnium eorum
usus par uideatur esse, ac si plura intestina essent, dissectionũ peritis hæc enumeratur, primum
in crassiora & graciliora ipsa diuidentibus, atq; ex his rursus singulis ternariũ numerũ, ut sex
sint uniuersa constitutibus, ad eum quasi modum, quo idem cõtinuumq; perpetuõ iter plura
uarias ob causas nomina fortiũr cõstat. Quemadmodũ Lutetia à diui Jacobi porta ad eam usq;
quæ Martini dicitur, iter, etiã si rectum sit, neq; per uarios giros procedat, nihilominus tamen
flexes (si recte memini) nomen euariat. Primum à diuo Iacobo, inde à paruo ponte, mox à tem-
plo Virginis, & nõ multo post ab eius ponte, inde ab cenopolio quodam, & postremũ ab æde
Martini appellationem mutans. Idem multo magis in fluminibus nõ regijs, & quæ per mul-
tos giros procedunt uijs fieri cernimus. Cæterum utcumq; intestina inter sele uariant, omnia ta-
men inter uentriculum, & qua excrementa egerimus sedem collo cantur, forma tereti donata,
sive nõ omni ex parte æquè capaci & orbiculata. Substantiam habet membranæam, uerũm un-
diq; non pariter aut crassam, aut tenuem: deinde duas peculiare tunicas orbicularibus, &
alicubi etiã rectis fibris intertextas fortiuntur, tertiã ad has tunicam à peritonæo obrimentia.
Venarum præterea, & arteriarũ, & neruorum furculos suscipiunt, sed non ubique similiter nu-
merolos, quemadmodũ nunc persequi enitar, ab ipso intestinorũ exortu sumpto initio. Ex hu-
miliori orificio uentriculi, quod in elationi sua sede & dextro ipsius lateri proxima cõstitit, prin-
cipium intestinorũ exoritur, illi uero orificio continuatur, quod simulatq; uentriculo prodit, in
posteriora retortũ, sub sede uentriculi posteriore secundum dorsũ dextrũ latus rectã deorsum
proficiscitur, in nullis omnino anfractus reuolutum. Quũ primũ uerò ad interiorũ usq; uen-
triculi sedem intestinũ istud sic occultatũ, rectaq; descẽdens^o pertingit, sub colo in testino (quod
paulo post hæc^o porrigi audies) latitans, statim ex dextra sede in sinistrũ retorquetur, ac uelut ex
alto sursum antorsum uel assurgẽs, in frequẽtes innumerosq; giros & anfractus^o reuoluitur, ac
nullis omnino intestinis obrectũ, sedem uniuersam quæ sub uentriculo ad pubis usq; ossa, & ad
ilia uerinq; habetur, occupat, ea demum excepta, qua huic intestino colum in star orbis ad late-
ra^o circumduci, postea dicã. Horum sanè anfractũ seu reuolutionũ nullus omnino neq; nume-
rus, neq; idem penitus ordo habetur, neq; illè magis dextrã quàm sinistrã uentris sedẽ implet,
præter quam quod ad dextrũ illium seu ile, ubi sedem longè maiorem supra illum os ad pubem
usq; opplent in sinistrò latere, colicũ intestini^o anfractũ quopiam eam sedem sibi priuatim uendi-
cante. Uterq; uerò multiplices, uarijsq; huius intestini conspiciantur anfractus, perpetuõ ta-
men^o è directo mediã sedis dextri ih formam, ipsiusq; amplitudinem, & pleraq; alia (ut post
subiungã) euariat, eandemq; crassitiem amplitudinemq; ab orificio uentriculi inferiori ad hanc
usque sedem obseruatur, nisi aliquãdo huius intestini^o pars sub uentriculi fundo ad dorsum
proximè affirmata, inter dissecandum capaciõs, ampliorq; reliquo intestini ductũ (quemadmodũ
subinde sic) occurrat. atque huiusmodi gracilis intestini ductus uisitur, quod ter nomen, ac si
tria essent intestina, uariat. Primum quidem constituitur tota ea intestini pars, quæ uentriculo
substrata, ab inferiori ipsius orificio rectã quodammodo eoufç descendit, ubi intestinũ in an-
fractus orbeshq; primum cõuolui in cipit, ac de huius intestini nomine anles admodum conten-
tionis apud illos reperies, qui partis relectione neglecta, futiliter de uoce altercant. Sunt qui
totam hanc partem quæ duodenum digitorũ longitudinem in uiro ut plurimum æquat, non
intestinum, sed *æquerũ* & exortum, seu processum, seu ut eorum uertunt nonnulli appendicem
uocandum cõtendant. Alij etiam si ipsius principium è uentriculo nascatur, intestinum tamen
esse, ipsiusq; orificium *æquerũ*, reliquum uerò ipsius ductum, intestinũ uocari affirmant, integ-
ros commentarios nugaci disceptatione implentes, parte interim quam in controuersiam uo-
cant, profus ignorata. Vocetur itaq; nobis uulgato nomine tanquã succinctiori, duodenum,
aut

Thuis or
618
170
171
172
173
174

619
620
621

622
623
624
625
626

627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800

801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900

aut intestinum longitudinem duodecim digitorum æquans, siquidem id Græcis, & imprimis Herophilo *duodecim digitorum* appellabatur. Secundum intestinum illi incipit, ubi iam commemoratū in anfractus gyros ut primū conuoluitur: & *meius*, seu ieiunum appellat, quòd inter dissecandum reliquis intestinis inanius & magis uacuum reperitur. Huius nomen alij explicare conantes, tanquam nihil unquam in se contineret, ac per ipsum à uentriculo confectus cremor nunquam transcat, aut momento tantum in eo hæreret, scribere uidentur. Tercium intestinum ileon, seu uoluulus Latinis, ut & Græcis *ilæus*, à frequentibus fortassis quibus inuoluitur anfractibus dicitur: ac etiam loco in quo ad abdominis latera continetur, nomen indidit. Hoc in crassius intestini principium definit. ubi uerò principium suum obtineat, nō facis mihi constet. Equidem ignoro quantam gracilis intestini portionem ieiuni nomine, grauidè de nominibus litigantes, comprehendi uelint: neq; sanè à ieiuni intestini initio, ad ilei usq; finem manifestum aliquod iudicium obseruo, quo ieiuni finem ac ilei initium inter noscere queam. Vbi enim duodenum intestinum in ieiunum finire, ieiunumq; intestinum incipere credimus, copiosiores uenæ ac arteriæ, quàm propter ilei ad crassiora intestina terminum, uisuntur: uerum media medio sese habent modo. Deinde ieiuni initium rubicundius est, ilei finis magis albicans. Ad hæc, inter secandum ieiuni initium fortè magis inane ilei termino offenditur, ac in medio ductu, uti & antea dixi, omnia sunt media. Quapropter quis ileum habendus sit his, aut quod ilei principium, non statuo: id intrepidè affirmans, nihil minus ieiunum ab ileo quàm inanitione, ut ceteri dissectionis professores obseruari asserunt, dirimi posse. neque proleçio minus duodenum, quàm id quod ieiunum uocant, inane reperitur: & maiores (ut dicam postea) ob causas. Ac tales gracilis intestini ter nomen emutantis, ductus sitisq; sunt. Forma autem undecunq; constat simili, ad amulum uidelicet tereti, & omni ex parte æquè ampla, nisi interdum (ut prius quoque innuebam) quàm dorso proximè committitur, ieiunum quæ incipit, ac ad insertionem uasis bilem ad intestina deferentis, amplius obseruetur. Substantia quoque totū intestinum gracile eadem est, membrana scilicet, modicè que admodum carnea. Constat enim tunicis duabus, quarum interna durior membranaq; est, uerum interiori uentriculi tunica mollior: externa tenuior, magisq; carnea: utraq; tamè, tam exterior inquam quàm interior tenuis est, & transuersis orbicularibus ue fibris tantum intertextitur: nisi fortassis externa, idq; postillimum ad ilei in crassiora intestina terminum, rectas quoque aliquot nanciscatur fibras, que tamè longi quàm paucissimæ. Duodeni intestini pars elatior, ut pote que uentriculo uicinior est, tunicas suas crassiores obtinet, cum uentriculi tunicis aliquid sibi commune adhuc uendicantes. Tertia præter duas peculiare tunica à peritonæi membrana uasa ad intestina securè deferentibus originem ducit. Hæc namque unà cum uasis ad cauum intestinorum sedem pertingentes dilatantur, tertio que inuolucro intestina induunt. Caua autem intestinorum pars Anatomicis doctrinæ gratia inuincipatur, quam uasa primū attingunt, seu que intestina respicit, gibba uerò huic contraria. Ac duodeno quidem intestino tertiam tunicam ea omenti pars exporrigit, cuius beneficio intestinum id dorso colligatur. Ieiunum uerò ac ileum tertiam tunicam à mesenterio, quod ea dorso firmat, accipiunt. Sic duodenum quoque & ieiuni initium uenas arteriam que habent peculiare, secundum ipsorum longitudinem rectà deorsum ductas, multosq; succulos in progressu illis distundens. Ac uena quidem à porta uena priusquam mesenterio inferatur, principium obtinet: arteria autem, ab ea que icori offertur. Ieiunum ac ileum frequentes uenas arterias que suas nan ciscuntur ab illis que mesenterio à portæ uena, & ab arteriæ radice supra renum arterias à magna originem ducente exporrigitur. paucic enim rami in graciliora intestina ab arteriæ propagine distunduntur, que à magna arteria post feminalium arteriarum ortum originem lumit. Neq; etiam uasa, quemadmodum in duodeno, secundum ieiuni & ilei longitudinem sub ipsis deducitur, sed uelut mesenterij cætro ex alto sursum tendunt, rectaq; antroorsum in intestina pertingunt, in que numerosa sobole arboris radicem modo, in cauum præcipue ipsorum partem implantantur, oculus suis in internam intestinorum sedem hiantia. Ileum & ieiunum uerò neruos quoq; exigunt deriuatos à ramis sexti neruorū cerebri paris, qui costarū radicibus exporrigitur. dux enim ab illis propagines uerinq; singular, ad mesenterij, & dehinc ad intestina frequētū utriq; sobole distindunt. Duodenu uerò neruos si quos habet, ab illis exigit, qui inferius uentriculi orificiū, & dextra fundi seferunt ad eundem. Dein duodenū priuatim id sibi uendicat, quòd meatus bile flauū ad intestina seferens, illi implantetur. Idem intestinum in hominibus, & adhuc magis in canibus glandosum illud corpus, cuius antea uentriculum deseribendo memini, peculiariter substratū possidet, ad suffulcenda uasa ei intestino propria, ac quarū dā corporis glandularū modo amplitudinē eius lento humore irrigandā. Quancūq; nō duodenū solum, sed et reliqua intestina omnia lento quo-

Secundum.

Tertium.

Vbi ieiuni intestini finis et ilei tantū debeat conijci.

Gracili intestini forma.

Substantia.

Caua intestini uerum parte, que Anatomicis dicitur.

Gracilium intestinorum uerum arterie.

Nerui.

Intestinorum glandula.

*Craffiorum in
estimatorum ho-
storia.*

dani & lubrico humore interna sede imbuantur, atque ut Rhazes non ineptè dicebat, sicutium ualorum more inuitrentur instanneatur ue. At quum huiusmodi pleraque crassius etiam intestinis sint communia, illa quoque recensenda nunc ueniunt. Ileum intestinum ampliori^{77 p. 31} excipitur, non quidem a se quis diceret exactè in crassi eius intestini initium, sed in ipsius propter initium la-^{78 p. 31} tus sinistrum. Hoc enim crassioris intestini initium instar globi cuiusdam præmagis extuberat, in sinistro suo latere duo obtinent orificia. ° unum quidem ileo intestino continuum, &

*Cæcum inte-
stinum cuius-
modi.*

magis ab initio distans: ° alterum uerò humilius, & ipsi initio propinquius. Huic continuum est in hominibus intestinum, quod *τρυφάλειν*, seu cæcum ueteribus disfectionum professori-^{79 p. 31} bus uocatum esse cœtissimò noui, non ignarus interim, quid hodie plerique de cæco intestino commen-^{80 p. 31} tētur: decepti profectò, quod inter crassiora intestina id à Galeno alicubi recensetur, neq̃ aliter quàm amplius quispiam faccus, ac ueluti alter quidam esset uentriculus, ab ipso cæce-^{81 p. 31} risq̃ quillum subsecptum sunt Anatomicis describatur. quum tamen in homine ° id quod cæ-^{82 p. 31} cum appellandum duco, cæteri omnibus intestinis sit breuius, atque arctissimum omnium inte-^{83 p. 31} tinorum parte multo angustius strictiusq̃, & crassiori lumbrico in orbem conuolutum potius quàm intestino simile: ad eò ut cæcum uix intestinorum appendicis loco, ac proinde minus lon-^{84 p. 31} ge in crassiorum intestinum numero habendum esse uideatur. Atque hinc fit, ut Æsculapij nostri, scilicet quando hanc gracilem portiunculam in homine cæci intestini loco me common-^{85 p. 31} strare uident, Galeni descriptione nobis obstreper, ac alij quidem ex saccosis illis cæcisq̃ Rabi-^{86 p. 31} nis contentant, ° amplum illud coli intestini initium faccum, aut ut ipsi loquuntur, orbem & monocolum esse: alij uerò asserant, cæcum intestinum ob secãdi imperitiã à nobis minimè ob-^{87 p. 31} seruari. Neq̃ uerò in cathedra hæc uoasse contenti sunt, quum non desint quide cæco intesti-^{88 p. 31} no paradoxa conscribere, integrosq̃ libros, ut de duodeno intestino, commaculatas, magnum operæ precium se fecisse gloriētur, si nò unum cum ueteribus Græcis in cæco orificium esse, sed

duo sibi proxima esse in mediũ adferant. Quæ si uiderint, aut imaginari rectè fuerint, ea demum sunt ° quæ in colio initio extuberantiori uisuntur, ac unũ quidem foramẽ ilei intestini terminus est, alterum uerò eius quod cæcum esse dico initium. Neq̃ est profectò cur minus credamus, gra-^{89 p. 31} cilem illam intestini portiunculam mesenterio nò annexam, sed sibi ipsi in orbem cõuolutam, & fibrarum beneficio hærentem, in homine cæcum esse intestinum: quantum uis eam amplitudi-^{90 p. 31} nem usumq̃ Galenus ipsi tribuat, quæ huic minimè adesse uisuntur, suas potius caudatas simas hac appendice destitutas, quàm homines describens: quos tamen ueteres illi aggredientes, ap-^{91 p. 31} pendicem hunc intestini cæci nomine procul dubio donabant. Deinde Galeni descriptio cani fortassis accommodari hinc posset, cui cæcum intestinum multo quàm homini cõtigit amplius, neque in illo, ut in homine, inane propemodum reperitur. Quin etiam ueras glires & sciuros cæcum hoc intestinum ad eò amplum nactos scimus, ut amplitudini ipsorum uentriculi facile respondeat, hæcibusq̃ turgidũ in sectione obseruetur: atq̃ hinc constat gracilem hunc appendicem in homine cæcum esse, quum uidelicet ductu ac situ & forma pariter (licet nò amplitudi-^{92 p. 31} ne) illorũ animalũ cæco intestino his congruat, unumq̃ (unde etiã cæcum primò dictũ est) nan-^{93 p. 31} ciscatur orificiũ. Insuper summus profectò Naturæ admirator Galenus, si hominis intestina una quã ita ut canũ intuitus fuisset, hunc appendicẽ, & extuberã illud in homine coli initium, ileiq̃ cum ipso unitatẽ, & coli formã, longè secus descripsisset. quippe si aliud homo cæcũ nascerecẽ, cum appendicẽ minimè præterisset Galenus, quanq̃ ortu nò nihil in homine & cane uariet. nã etiã si utrisq̃ in dextro ileo colloceat, hominis tamẽ cæcũ ex sinistra magis coli initij fede q̃ dex-^{94 p. 31} tra, ut in canibus, ut & Galenus attestatur, principiu ducit. Porro si cũ nò nullis, qui secãti mihi altiterunt, in homine quidem ad eũ usum quem Galenus ei tribuit, appendicẽ hunc à Natura primũ formari dicerem, & ob nimia hominum ingluuẽ ex ileo intestino à uentriculo confectum succum absq̃ eo ut is totus cæcum subintret protrudi, atq̃ hinc appendicẽ in nobis tantq̃ inuicẽ & marcidũ, aliter fortè q̃ in temperatis Galeni hominibus, pendere affirmarẽ, ad nugacem illam tergiversationẽ deueniendũ foret, qua alios tum fuisse homines fateremur, præcipuẽ quum amplum hoc coli intestini initium in homine cæci intestini usum abundè suppleat, & no-^{95 p. 31} taxè duntaxat gratia cæcum in homine haberi uideatur. In dextro itaq̃ ileo ad humiliorem re-^{96 p. 31} nis dextri sedem extuberans illud ° amplum & rotundum coli principium habetur, quod hinc sensum rectã ad iocur sursum ° contendit, iecoris que cauã parti nonnihil substermitur, ac ° bi-^{97 p. 31} lis uesiculam in homine contringit, cuius etiam contactu flauo colore hinc intestinum quandoq̃ tingitur, ° in de dextro latere secundum inferiorem uentriculi sedem in sinistro fertur, uentri-^{98 p. 31} culi fundo atrensium: haud tamen, ut alijs uisum est, eum descendens: aut ut uulgò dicitur, uen-^{99 p. 31} triculi fundo ad superëquitã. Quum primum uerò ad sinistra uentriculi latus pertingit, super de-^{100 p. 31} mliorem

*Craffi messti
ni ductus su-
tusq̃*

dan & lubrico humore interna sede imbuantur, atque ut Rhazes non ineptè dicebat, sicutium ualorum more inuitrentur instanneatur ue. At quum huiusmodi pleraque crassius etiam intestinis sint communia, illa quoque recensenda nunc ueniunt. Ileum intestinum ampliori^{77 p. 31} excipitur, non quidem a se quis diceret exactè in crassi eius intestini initium, sed in ipsius propter initium la-^{78 p. 31} tus sinistrum. Hoc enim crassioris intestini initium instar globi cuiusdam præmagis extuberat, in sinistro suo latere duo obtinent orificia. ° unum quidem ileo intestino continuum, &

magis ab initio distans: ° alterum uerò humilius, & ipsi initio propinquius. Huic continuum est in hominibus intestinum, quod *τρυφάλειν*, seu cæcum ueteribus disfectionum professori-^{79 p. 31} bus uocatum esse cœtissimò noui, non ignarus interim, quid hodie plerique de cæco intestino commen-^{80 p. 31} tētur: decepti profectò, quod inter crassiora intestina id à Galeno alicubi recensetur, neq̃ aliter quàm amplius quispiam faccus, ac ueluti alter quidam esset uentriculus, ab ipso cæce-^{81 p. 31} risq̃ quillum subsecptum sunt Anatomicis describatur. quum tamen in homine ° id quod cæ-^{82 p. 31} cum appellandum duco, cæteri omnibus intestinis sit breuius, atque arctissimum omnium inte-^{83 p. 31} tinorum parte multo angustius strictiusq̃, & crassiori lumbrico in orbem conuolutum potius quàm intestino simile: ad eò ut cæcum uix intestinorum appendicis loco, ac proinde minus lon-^{84 p. 31} ge in crassiorum intestinum numero habendum esse uideatur. Atque hinc fit, ut Æsculapij nostri, scilicet quando hanc gracilem portiunculam in homine cæci intestini loco me common-^{85 p. 31} strare uident, Galeni descriptione nobis obstreper, ac alij quidem ex saccosis illis cæcisq̃ Rabi-^{86 p. 31} nis contentant, ° amplum illud coli intestini initium faccum, aut ut ipsi loquuntur, orbem & monocolum esse: alij uerò asserant, cæcum intestinum ob secãdi imperitiã à nobis minimè ob-^{87 p. 31} seruari. Neq̃ uerò in cathedra hæc uoasse contenti sunt, quum non desint quide cæco intesti-^{88 p. 31} no paradoxa conscribere, integrosq̃ libros, ut de duodeno intestino, commaculatas, magnum operæ precium se fecisse gloriētur, si nò unum cum ueteribus Græcis in cæco orificium esse, sed

duo sibi proxima esse in mediũ adferant. Quæ si uiderint, aut imaginari rectè fuerint, ea demum sunt ° quæ in colio initio extuberantiori uisuntur, ac unũ quidem foramẽ ilei intestini terminus est, alterum uerò eius quod cæcum esse dico initium. Neq̃ est profectò cur minus credamus, gra-^{89 p. 31} cilem illam intestini portiunculam mesenterio nò annexam, sed sibi ipsi in orbem cõuolutam, & fibrarum beneficio hærentem, in homine cæcum esse intestinum: quantum uis eam amplitudi-^{90 p. 31} nem usumq̃ Galenus ipsi tribuat, quæ huic minimè adesse uisuntur, suas potius caudatas simas hac appendice destitutas, quàm homines describens: quos tamen ueteres illi aggredientes, ap-^{91 p. 31} pendicem hunc intestini cæci nomine procul dubio donabant. Deinde Galeni descriptio cani fortassis accommodari hinc posset, cui cæcum intestinum multo quàm homini cõtigit amplius, neque in illo, ut in homine, inane propemodum reperitur. Quin etiam ueras glires & sciuros cæcum hoc intestinum ad eò amplum nactos scimus, ut amplitudini ipsorum uentriculi facile respondeat, hæcibusq̃ turgidũ in sectione obseruetur: atq̃ hinc constat gracilem hunc appendicem in homine cæcum esse, quum uidelicet ductu ac situ & forma pariter (licet nò amplitudi-^{92 p. 31} ne) illorũ animalũ cæco intestino his congruat, unumq̃ (unde etiã cæcum primò dictũ est) nan-^{93 p. 31} ciscatur orificiũ. Insuper summus profectò Naturæ admirator Galenus, si hominis intestina una quã ita ut canũ intuitus fuisset, hunc appendicẽ, & extuberã illud in homine coli initium, ileiq̃ cum ipso unitatẽ, & coli formã, longè secus descripsisset. quippe si aliud homo cæcũ nascerecẽ, cum appendicẽ minimè præterisset Galenus, quanq̃ ortu nò nihil in homine & cane uariet. nã etiã si utrisq̃ in dextro ileo colloceat, hominis tamẽ cæcũ ex sinistra magis coli initij fede q̃ dex-^{94 p. 31} tra, ut in canibus, ut & Galenus attestatur, principiu ducit. Porro si cũ nò nullis, qui secãti mihi altiterunt, in homine quidem ad eũ usum quem Galenus ei tribuit, appendicẽ hunc à Natura primũ formari dicerem, & ob nimia hominum ingluuẽ ex ileo intestino à uentriculo confectum succum absq̃ eo ut is totus cæcum subintret protrudi, atq̃ hinc appendicẽ in nobis tantq̃ inuicẽ & marcidũ, aliter fortè q̃ in temperatis Galeni hominibus, pendere affirmarẽ, ad nugacem illam tergiversationẽ deueniendũ foret, qua alios tum fuisse homines fateremur, præcipuẽ quum amplum hoc coli intestini initium in homine cæci intestini usum abundè suppleat, & no-^{95 p. 31} taxè duntaxat gratia cæcum in homine haberi uideatur. In dextro itaq̃ ileo ad humiliorem re-^{96 p. 31} nis dextri sedem extuberans illud ° amplum & rotundum coli principium habetur, quod hinc sensum rectã ad iocur sursum ° contendit, iecoris que cauã parti nonnihil substermitur, ac ° bi-^{97 p. 31} lis uesiculam in homine contringit, cuius etiam contactu flauo colore hinc intestinum quandoq̃ tingitur, ° in de dextro latere secundum inferiorem uentriculi sedem in sinistro fertur, uentri-^{98 p. 31} culi fundo atrensium: haud tamen, ut alijs uisum est, eum descendens: aut ut uulgò dicitur, uen-^{99 p. 31} triculi fundo ad superëquitã. Quum primum uerò ad sinistra uentriculi latus pertingit, super de-^{100 p. 31} mliorem

dan & lubrico humore interna sede imbuantur, atque ut Rhazes non ineptè dicebat, sicutium ualorum more inuitrentur instanneatur ue. At quum huiusmodi pleraque crassius etiam intestinis sint communia, illa quoque recensenda nunc ueniunt. Ileum intestinum ampliori^{77 p. 31} excipitur, non quidem a se quis diceret exactè in crassi eius intestini initium, sed in ipsius propter initium la-^{78 p. 31} tus sinistrum. Hoc enim crassioris intestini initium instar globi cuiusdam præmagis extuberat, in sinistro suo latere duo obtinent orificia. ° unum quidem ileo intestino continuum, &

magis ab initio distans: ° alterum uerò humilius, & ipsi initio propinquius. Huic continuum est in hominibus intestinum, quod *τρυφάλειν*, seu cæcum ueteribus disfectionum professori-^{79 p. 31} bus uocatum esse cœtissimò noui, non ignarus interim, quid hodie plerique de cæco intestino commen-^{80 p. 31} tētur: decepti profectò, quod inter crassiora intestina id à Galeno alicubi recensetur, neq̃ aliter quàm amplius quispiam faccus, ac ueluti alter quidam esset uentriculus, ab ipso cæce-^{81 p. 31} risq̃ quillum subsecptum sunt Anatomicis describatur. quum tamen in homine ° id quod cæ-^{82 p. 31} cum appellandum duco, cæteri omnibus intestinis sit breuius, atque arctissimum omnium inte-^{83 p. 31} tinorum parte multo angustius strictiusq̃, & crassiori lumbrico in orbem conuolutum potius quàm intestino simile: ad eò ut cæcum uix intestinorum appendicis loco, ac proinde minus lon-^{84 p. 31} ge in crassiorum intestinum numero habendum esse uideatur. Atque hinc fit, ut Æsculapij nostri, scilicet quando hanc gracilem portiunculam in homine cæci intestini loco me common-^{85 p. 31} strare uident, Galeni descriptione nobis obstreper, ac alij quidem ex saccosis illis cæcisq̃ Rabi-^{86 p. 31} nis contentant, ° amplum illud coli intestini initium faccum, aut ut ipsi loquuntur, orbem & monocolum esse: alij uerò asserant, cæcum intestinum ob secãdi imperitiã à nobis minimè ob-^{87 p. 31} seruari. Neq̃ uerò in cathedra hæc uoasse contenti sunt, quum non desint quide cæco intesti-^{88 p. 31} no paradoxa conscribere, integrosq̃ libros, ut de duodeno intestino, commaculatas, magnum operæ precium se fecisse gloriētur, si nò unum cum ueteribus Græcis in cæco orificium esse, sed

duo sibi proxima esse in mediũ adferant. Quæ si uiderint, aut imaginari rectè fuerint, ea demum sunt ° quæ in colio initio extuberantiori uisuntur, ac unũ quidem foramẽ ilei intestini terminus est, alterum uerò eius quod cæcum esse dico initium. Neq̃ est profectò cur minus credamus, gra-^{89 p. 31} cilem illam intestini portiunculam mesenterio nò annexam, sed sibi ipsi in orbem cõuolutam, & fibrarum beneficio hærentem, in homine cæcum esse intestinum: quantum uis eam amplitudi-^{90 p. 31} nem usumq̃ Galenus ipsi tribuat, quæ huic minimè adesse uisuntur, suas potius caudatas simas hac appendice destitutas, quàm homines describens: quos tamen ueteres illi aggredientes, ap-^{91 p. 31} pendicem hunc intestini cæci nomine procul dubio donabant. Deinde Galeni descriptio cani fortassis accommodari hinc posset, cui cæcum intestinum multo quàm homini cõtigit amplius, neque in illo, ut in homine, inane propemodum reperitur. Quin etiam ueras glires & sciuros cæcum hoc intestinum ad eò amplum nactos scimus, ut amplitudini ipsorum uentriculi facile respondeat, hæcibusq̃ turgidũ in sectione obseruetur: atq̃ hinc constat gracilem hunc appendicem in homine cæcum esse, quum uidelicet ductu ac situ & forma pariter (licet nò amplitudi-^{92 p. 31} ne) illorũ animalũ cæco intestino his congruat, unumq̃ (unde etiã cæcum primò dictũ est) nan-^{93 p. 31} ciscatur orificiũ. Insuper summus profectò Naturæ admirator Galenus, si hominis intestina una quã ita ut canũ intuitus fuisset, hunc appendicẽ, & extuberã illud in homine coli initium, ileiq̃ cum ipso unitatẽ, & coli formã, longè secus descripsisset. quippe si aliud homo cæcũ nascerecẽ, cum appendicẽ minimè præterisset Galenus, quanq̃ ortu nò nihil in homine & cane uariet. nã etiã si utrisq̃ in dextro ileo colloceat, hominis tamẽ cæcũ ex sinistra magis coli initij fede q̃ dex-^{94 p. 31} tra, ut in canibus, ut & Galenus attestatur, principiu ducit. Porro si cũ nò nullis, qui secãti mihi altiterunt, in homine quidem ad eũ usum quem Galenus ei tribuit, appendicẽ hunc à Natura primũ formari dicerem, & ob nimia hominum ingluuẽ ex ileo intestino à uentriculo confectum succum absq̃ eo ut is totus cæcum subintret protrudi, atq̃ hinc appendicẽ in nobis tantq̃ inuicẽ & marcidũ, aliter fortè q̃ in temperatis Galeni hominibus, pendere affirmarẽ, ad nugacem illam tergiversationẽ deueniendũ foret, qua alios tum fuisse homines fateremur, præcipuẽ quum amplum hoc coli intestini initium in homine cæci intestini usum abundè suppleat, & no-^{95 p. 31} taxè duntaxat gratia cæcum in homine haberi uideatur. In dextro itaq̃ ileo ad humiliorem re-^{96 p. 31} nis dextri sedem extuberans illud ° amplum & rotundum coli principium habetur, quod hinc sensum rectã ad iocur sursum ° contendit, iecoris que cauã parti nonnihil substermitur, ac ° bi-^{97 p. 31} lis uesiculam in homine contringit, cuius etiam contactu flauo colore hinc intestinum quandoq̃ tingitur, ° in de dextro latere secundum inferiorem uentriculi sedem in sinistro fertur, uentri-^{98 p. 31} culi fundo atrensium: haud tamen, ut alijs uisum est, eum descendens: aut ut uulgò dicitur, uen-^{99 p. 31} triculi fundo ad superëquitã. Quum primum uerò ad sinistra uentriculi latus pertingit, super de-^{100 p. 31} mliorem

mliorem¹ lienis partem anfractus quosdam leuiter inflexos obtinet, ac paulatim supra² finis-
 trum renem per ilium finistrum decliue fertur, secundum peritonæi latus ad pubis usq; os³ de-
 scendens.⁴ Hin rursus ad finistrum latus quasi ad umbilici sedem ac anfractus (quem à medicis
 propter suos clysteres, quos ad gracilia usque intestina sese infundere arbitrantur, colli-
 cosq; cruciatos pendimelius optarim) hic constituens, super os facri initium tenditur, à
 quo recta deorsum ad podicem usque descendit, in⁵ uiris quidem sub uesica, in⁶ mulieribus ue-
 ro sub uero ossi sacro & coccygis instratum, huic intestino, ad ilei intestini fine ad podicem us-
 que pertinet: & si par uodique propemodum, præterquam in initio, ubi multo capacius
 apparet, sit amplitudo, figura tamen ductu que uariat, ac proinde tanquam in duo intesti-
 na subdiuiditur, ut⁷ quicquid à dextro ilio super dextrum renem sub icoris cauo, deinde se-
 cundum uentriculi fundum ad lienem properat, & hinc rursus super finistrum renem uersus
 pubem fertur, ac alium anfractum supra internam ossis ilium sedem faciens, ad sacri usque os-
 sis initium proripit, Latinis pariter ac Græcis colum intestinum appelletur. quod uerò ab
 offe sacro ad anum usque pertinet, Græcis ἀναστροφίσιον & ἀγρόν dicitur, Latinis longæon, rec-
 tum, & princeps. Colunt enim in hominibus, aliter quàm in canibus, non ad amissum ce-
 res est, uerum per uniuersum ipsius ductum superius inferius que⁸ depressum uisitur, ad latera
 utrinque quadam serie, uelut in⁹ medios globos cellulæ que extuberans. Atque hæc figura
 eo minus conspicua sit, quo colon recto intestino uicinius accedit, quod exacte teres, non
 autem colimodo depressum extuberans que cernitur. Ambo itidem ut cæcum quoque que tunica
 extruuntur¹⁰ duplici: quarum, ut in gracilibus intestinis, interna exteriori neurofior mem-
 branca ue magis & durior est, uerum colon utramque tenuiorem graciliorem que quam re-
 ctum obtinet: & quanto colon recto magis conterminum est, tanto quoque ipsius tunice
 crassiores melius que nutritæ conspiciuntur. Interna utriusque intestini tunica transuersis cir-
 cularibus que fibris, si idemq; frequentissimis solum abundat: externa uerò in colo intesti-
 no transuersas quidem nanciscitur, sed & rectas quoque quamplurimas exigit, non quidem
 secundum uniuersam intestini superficiem protensas, sed duntaxat infrius & superius ubi col-
 on¹¹ depressum esse diximus. Secundum enim eas coli impressiones rectæ fibræ protendun-
 tur, & coli tunicæ ibidem sunt robustissimæ, admodum que spissæ, & ut Galenus in quarto
 de Partium usu, de pluribus animalibus innuebat, colon fortibus ligamentis utrinque
 singulis confringitur, secundum longitudinem desuper ad inferna porrectis. quod me Hercu-
 le & homini Galenus ascriptisilet, nisi ipsius intestina canum intestinis eiusmodi ligamentis
 carentibus respondere putasset. Porrò exterior intestini recti tunica per totum intestini am-
 bitum rectis fibris admodum frequentibus passim abundat, adeo ut hæc plures rectas quàm
 orbiculares sortiatur. Cæterum tercia¹² crassorum intestinorum tunica, quemadmodum &
 gracilium tunica tercia, à mesenterio ipsi usq; porrigitur pendet. hoc enim caue intestinorum
 sedi appllantatum, in tertiam ipsorum tunicam degenerat. quamquam coli intestini pars, uen-
 triculi fundo atensa, priuatim in hominibus ab¹³ inferiori membrana omenti tertiam mesicat
 tunicam, quod hæc coli sedes eius membranæ beneficio dorso ita affirmetur, atque reliqua
 intestina mesenterij interuentu dorso colligari nouimus. Coli itidem & recti intestinorum ue-
 næ & arteriæ, quas pauciores hæc quàm intestina gracilia exigunt, à portæ & magnæ arte-
 riæ ramis pendunt. Colo quidem intestino toto progressu, qui à dextro ilio ad finistrum
 ferè renem pertinet, arteriæ uenæ que, quemadmodum ieuno & ileo, implantantur, ex al-
 to scilicet sursum seriatim conscendentes, ac parti ipsius inferiori à sinistro rene ad rectum us-
 que intestinum ductæ, & ipsi quoque recto uenæ arteriæ que, quemadmodum¹⁴ duodeno
 porriguntur. Vna enim insignis uena à portæ ramis in mesenterium excurrentibus, & arte-
 ria etiam ab¹⁵ illa principium ducens, que ab arteria magna ad mesenterium seu uasorum fem-
 inalium exortu deponitur, secundum ductam coli partem & rectum intestinum mesenterio
 sustulæ, recta protenduntur, ac in progressu furculos seriatim uno que ordine intesti-
 nis offerunt. Verum de uenis ac arterijs in mesenterij descriptione rursus pertractabitur. Ner-
 uos autem crassiora hæc intestina cum gracilibus communes habent, & utraque lento uiscido
 que humore intus oblinuntur: ac uti obesorum uentriculi adipem, aliquando fatis etiam
 copiosum intus adnatum exigunt, quemadmodum & exteriori superficie coli intestini, quo
 id recto proximum est, & ipsi quoque recto, pingues quidam appendices adnascuntur. Intes-
 tinum rectum¹⁶ musculos uoluntariæ faciendi excretioni prælectos sibi priuatim uendicat,
 quos quom in secundo libro persequutus sim, non est necesse hic quoque colidem recensere.
 Sed admirabilis potius Naturæ industria hic consideranda uenit, que ea omnia ad eod diuine ma-
 chinata est, nec quicquam nisi ad summum usum in intestinis extruxit, primum & postillimum
 ca

Crassum inte-
stinum in colli-
co rectum di-
uidi.

Coli à recto
differentia.

Crassorum in
estimorum tuni-
cæ.

Coli & recti
uenæ ac arte-
riæ.

Neruis.

Adipis intus
nas cōnatas.

Recti intus
ni musculi.

Intestinorum
musculi, ac diu-
inorum cōstruc-
tionis ratio.

a 8 fig. G.
 b 10 fig. V.
 c 13 fig. A.
 Q. ad R.
 d 14 fig. B.
 de ad T. ac
 Y.
 e 17 fig. ab
 Y. ad A.
 f 19 fig. a.
 job.
 g 14 fig. f.
 L.
 h 16 fig. ab
 N.
 per P. Q.
 R. S. ad T.
 u 17 fig. ab
 Y. ad A.
 v 18 fig.
 V. V.
 1. ad 2. fig. a.
 X. X.
 m 18a per
 m ex 9 fig.

q 11 fig. h.
 r 12 ad m.
 s 13 fig. o.
 t 14 fig. p.
 u 15 ad 16.
 v 17 ad 18.
 w 19 ad 20.
 x 21 ad 22.
 y 23 ad 24.
 z 25 ad 26.
 aa 27 ad 28.
 ab 29 ad 30.
 ac 31 ad 32.
 ad 33 ad 34.
 ae 35 ad 36.
 af 37 ad 38.
 ag 39 ad 40.
 ah 41 ad 42.
 ai 43 ad 44.
 aj 45 ad 46.
 ak 47 ad 48.
 al 49 ad 50.
 am 51 ad 52.
 an 53 ad 54.
 ao 55 ad 56.
 ap 57 ad 58.
 aq 59 ad 60.
 ar 61 ad 62.
 as 63 ad 64.
 at 65 ad 66.
 au 67 ad 68.
 av 69 ad 70.
 aw 71 ad 72.
 ax 73 ad 74.
 ay 75 ad 76.
 az 77 ad 78.
 ba 79 ad 80.
 bb 81 ad 82.
 bc 83 ad 84.
 bd 85 ad 86.
 be 87 ad 88.
 bf 89 ad 90.
 bg 91 ad 92.
 bh 93 ad 94.
 bi 95 ad 96.
 bj 97 ad 98.
 bk 99 ad 100.

ea efformans, ut horum beneficio quicquid esset succulenti in cibo uentriculi opera elaborato, id ad iecur sanguinis officinam duceretur. Deinde ut faeces & quae succui inepta essent, debite excernerentur. Postremum etiam coquendi alterandique uis modica non nihil intestina prodesse, Natura uoluit, ut a uentriculo scilicet prius confecta absolutius paulum emutarentur. Atque ad hos sane scopos illa respiciens, intestina artificiosissime fabricavit. quod enim precipue neque gratia educationis excrementorum, neque concoctionis, sed ut id quod in cremorem uersum est, per uenas assumptum in iecur totum deferatur, intestina ad eum quem diximus modum, fabricata sint, coniectare licet permulius. Primo quidem, in nullo animali constructus sit uentriculus illis organo contiguus, quibus egerendo idem expurgatur. quamuis non impossibile esset, uentriculum ad anum usque extendi. Deinde, quod plurimis animalibus intestina in multos frequentesque gyros & anfractus inuoluuntur. Postremo, quod constet uentriculum cibum non antea demittere, quam perfecte illum confecerit. Ventriculum igitur sedi non esse contiguum, aut illi recto saltem meatu ductu ueiunctum, liquido demonstrat, aliud concoctionis esculentorum, aliud uero redditionis digestionisque, aut ut Graeci dicunt, *πρωκλιων* organum fieri oportuisse. Quippe si idem omnino existeret, metuendum esset, ne frequenter uenae crudum in coccoctumque assumeret cibum: qui postmodum ad iecore male confectus, homini inutilis noxiisque foret. Sed & redditionis instrumentum, quod non recta a uentriculo ad anum extenditur, sed quam plurimis orbibus & anfractibus spirisque (ne oculus hominis nutrimentum non exuctum elaborat) inuolutum uisitur, nunc dicta confirmat. Si enim alius uenter uentriculo succederet, essetque ille redditionis, sicut hic concoctionis est, promptuarium, nequaquam exiguo tempore & plurimum alimenti per uenas frequentes in iecur susciperetur. Nunc autem per innumeratas uenarum foveas, ex uarijs illis copiosisque intestinorum anfractibus, quicquid succulenti a uentriculo confectum est, in iecur prompte transfunditur. Alias uero si raris uenarum orificijs parum cibi in cremorem uersi, continuo incideret, tarda & diuturna succederet digestio: quum necessarium sit, ora ualorum elaboratum succum tangere. Si uero alter magnus uenter priori subterderetur, cibus omnino modicum eius uentris sedem tangeret, solam nimirum eam cui proximus attiguusque suis parietibus esset. Plurima uero cibi portio, quantacunque scilicet esset in profundo, seu medio eius uentris spacio, uenarum apprehensiones succusque effugeret. Sed nunc demum transitus angustia cibum in exiguas communiens particulas, cogit ut is propemodum totus tangat intestinorum tunicam, ad quam uenae suis oculis hiant. Et si quid in transitu primam anfractus, ualorum ora in internam intestinorum sedem hiantia effugerit, per secundum quidem tangit: & si hunc praeterlabatur, tum omnino per tertium, aut quartum, uel alium eorum anfractuuum qui frequentes numerosisque subssequuntur, ut tandem nullus effugiat, aut lateat, aut excidat cibus ad nutritionem utilis, quando lege Naturae & morbo liberum corpus dispernatur. Intestinorum itaque anfractus, ut quicquid succulenti humidique in confectio a uentriculo cremore esset, uniuersum distribuatur, comparati sunt. Et id precipue tenuium intestinorum munus est. Crassa enim, & si ipsa quoque ad succorum distributionem conducant, peculiariter tamen eo conferunt, ne continuo, sed per longa interualla egeramus. Haec enim tanquam uenter aliquis ficcis excrementis, uti uescia urinae, subiiciuntur: unde etiam inferiorem uentrem eam nonnulli appellarunt. In his namque excrementa ita colliguntur, ut repente uniuersa simul educi queant: ita tamen, ut & hinc aliquis homini usus accedat. quippe si gracilium intestinorum succum aliquid praeterfugerit, quum longiori mora excrementa in crassis intestinis residere, ipsorum uasa id exungunt. Ad haec, quo maior adhuc esset comoditas morae ciborum per eos anfractus delabentium, quamdam alterandi concoquendi que uim toti intestinorum generi Natura indidit. Quamuis quum profus impossibile sit, non adesse unicuique animalis particulae uirtutem quampiam alteratricem, & non absit longae, parumque a uentriculo intestinorum substantia: necessarium sane est, & uirtutem alteratricem ipsi inesse, & uentriculi uiribus consimilem, & proinde in ipsis quoque intestinis cibum concoctionem aliquam suscipere est quam manifestissimum. Quod autem commemoratis iam uisibus, quae de intestinorum constructione supra scripsi, omnia competant, obiter quoque nunc subnectam. Haec itaque ad uentriculum statim, a quo cibum accipiant, opportunè locantur. Duodenum uero etiam si id fuisset utile, in nullos tamen anfractus ducitur, quod sub uentriculo, qua fertur, nullam omnino uacuum sedem obtineat, in qua apte in gyros flexi queat: deinde quod portae uenae a iecoris cauo prodeuntii cedere oportuerit. Ieunium uero & illum mediam uentris sedem iustissime occupant, quod in ibi mesenterij centro sint proxima, breuissimoque ductu & uenae portae rami, & arteriae magnae propaggines illis hic diffundi possunt. Porro de colistitu nimis quam miserè se torquent dissectionum professores, quod id quum

Situs intesti-
norum uisus.

x7 fig. d
ad k.
y1 fig. h
z7 fig. i
per uenas
anfractu-
uam ad m.
z100 fig.
L1.
b. f. g. h. i.
p. q. r. s. t.

excrementorum uelut quoddam sit promptuarium, ad uentriculi fundum icoris que cauum porrigi conspiciant. ac alius quidem quia id feces continet, innatoque calore desinitur, ad uentriculum ferri uult, ut illius uicinatum que partium contactu maiorem concoquendi uim assumat. Alius sub icoris cauo colon deduci contendit, ut ex bilis uesicula in illud refudans bilis, imitando excrementorum egerendi uim feliciorem reddat. Alius aliud comminiscitur, & interea nemo animaduertit, colon mesenterij centro non admodum debere uicinum esse, neque id uenae portae ramos cauo icoris proximos oportuisse assumere, quum parum quod exigi debeat amplectetur. Vt itaque grandior dexter uenae portae truncus breuiori ductu gracilibus intestinis infereretur, ac luccinctori uia cibum ad iecur transferret, colon intestinum gracilibus cedit, ac ueluti per distantia maximè à mesenterij centro loca procedit, atque hac etiam occasione id praecipua sua portione sinistram corporis sedem occupat. Rectum autem intestinum illic commodissimè reponitur, quò opportunè paulatim asseruata egerere tandem queat. Forma autem tereti in hoc intestina creantur, ut sint capacia, minus que iniurijs occurrantibus exposita. At angusta sunt gracilia intestina, ut minima cibi portio ab ipsorum tunicis, adeo que ipsorum uasis tangatur. Crassorum intestinorum magna est amplitudo, ut multa colligere possint, ac ne frequentius egeramus opitulentur. Substantia constant, facile quae continet amplectente, & rursus à contentis distendi apta. Duplicem uerò exigunt tunicam, ut iniurijs innoxie ferendis magis sint idonea. nam interior aliquando in intestinorum difficultatibus, alijsq; diuturnis affectibus putrescit, exterior salua; unde & aegri nonnulli euadunt. Porro interior gracilium musculorum tunica interiori uentriculi tunica mollior est, quòd nulla aspera intrita ue illa, sicut hic, recipiant. Exterior uerò intestinorum tunica interiore uentriculi minus carnosà est, quoniam digestionis potius quam concoctionis organa sint. Ceterum tunica crassorum intestinorum tanto gracilium intestinorum tunica interiore durior est, quanto illa materiam continent duriores, & à succo magis liberam. Quandoquidem quae gracilibus continentur intestinis, liquida, fluida, aequa, quae adhuc sunt: quae autem crassae, dura. Intestinorum tunica utraque transuersas sortitur fibras, ut ocyus quod in illa desluit propellant, ita quae cito uniuersus succus ad iecur exugatur. At externa recti intestini & coli tunica, praecipue quoque rectas fibras obtinuit, ut haec uelut uinculum circularium fibrarum efficerentur, ne forte quum illae dura excrementa crebris protrudunt, inuicem abscedant diuellanturque, atque hac potissimum occasione recto intestino, ut quod sicciora excrementa amplectitur, eius generis tribuuntur quamplurimae. Quamquam fortassis non ob id solum ut transuersas colligent, rectas fibrae huic offerantur, sed etiam ut excrementa alioquin non admodum sequacia illae attrahant. Tertia intestinorum tunica secunda uelut propugnaculum est, & copula, cuius beneficio intestina mesenterij interuentu dorso colliguntur. Ceterum uenae arteriae quae (nam & haec ex intestinis aliquid elicere creduntur) non omnibus pari numero ac frequentia distributae sunt, quod non in omnibus intestinis eadem exugenda succorum copia sit. Quo enim intestina uentriculo in continentate uiciniora sunt, eo plus optimi cremoris continent, ac proinde frequentiora uasa gracilibus intestinis deseruntur, pauciora crassis. & pari hac ratione pauciores uenae uentriculo, quam tenuibus intestinis inferuntur: quoniam qui in ipso continetur cibus, non semper plenè confectus mutatusque est. Neruis autem intestina donantur, ut insistentes humores dignoscant: quandoquidem si sensus penitus essent experti, nihil obstarè, quin ex flaua bile, aut alio mordaci succo intestinum penitus subinde corroderetur, priusquam homo sentiret, iam uerò bilis meatus in duodenum insertus, intestina bilis influxu stimulans, eorum actionem uehementer adiuuat, ac pituitam ipsis incidentem expellit. Atque haec praecipua, praeter suauitatem, causa est, cur iciumum intestinum suum quærit continet cremorem ocyus quam reliqua transmittat. nam dum bilis adhuc cremori non mixta, intestini lateribus adfluit, sua acrimonia id magis stimulans, ad ea quae continentur uelociter propellenda inuitat. Reliqui uero in inanitate iciumi cause, ut succorum optimorum copia, frequetes uenae, proximus icori situs, & ante haec omnia deorsum rectà tendens intestini ductus, & liquidissimus adhuc succus, duodenum magis iciumum esse, ut sane etià reperitur, documenta sunt. Quamquã bilis in ipsum influens, & illud quoque ad subitã excretionè irritat impellit. Sed de bilis natura, ipsius meatibus, suo postea loco accuratius pertractabitur.

Intestinorum forma ratio.

Substantia. Tunicae.

Fibrarum ratio.

Venerum et arteriarum ratio.

Neruorum ratio.

Vesiculae bilis meatus in intestinum cremoris ocyus transmittit.

Quaestio 10.

de bilis & aquibus ob auctore potest ad huc.

de quatuor uis.

de uis & ad.

MESENTERIVM inter ceteras figuras ostendit undecima, mox decima & duodecima, & non perfunctorie uigesimaquarta. uti ex illarum figurarum Indicibus colligere promptum est.

Mesenterij
nomenclatura.

Ipsius situs.

Substantia.

Forma de
vitis.

In h. de Sedi
one uenerum
& arteriarum.

Substantia me
senterij ratio
ac usus.

In h. de Ar
min. dissectio.

ORPVS Graecis *μωστρον*, & *μωστρον* nuncupatum, Gaza in Aristotelis historia de Animalibus lactes appellauit. Cicero autem in tercio de Natura Deorum intestinum aliquod ita uocari arbitratus, medium intellum uerit: quod quum falsum sit, neq; lactes idem omnibus significent, & medianum recepta parum uox uideatur, à Graecis nō inopportune uocem mutabor. Mesenterium itaq; ad posteriorem intestinorū sedem locatum est, uinculum, cuius beneficio intestina inuicem ut ad dorsum colligantur, futurum. Ut uerò id tantū homini usum securius praestet, dura membranae q; constat

substantia. Ex duobus enim mutuò attenuis & accumbentibus membranā à peritonæo originem ducentibus, mesenterium conformatur. Non quidem ex una eademq; peritonæi scēde his membranā origo est, uerū ex uaria, pro mesenterij ipsius nimirū forma, quam ferē intestina

singunt, à mesenterio colligata. Nam ut nō intestinorum omnium par anfractuū ductus est, ita quoq; non eadem undecunq; mesenterij effigies. Quam forsità Galenus animaduertēs, etiam si omnino continuū mesenterium sit, nihilo minus tria mesenteria quodāmodo recessit. unum quidem dextrū, alterū uerò sinistrū, tertiu autē medium inueni. Ac Galenū quidem medium

mesenteriu appellare arbitror mesenterij partē, ieiunium ileumq; intestina dorso colligantē: quae angusto orta principio, in miram amplitudinē latitudinemq; ducitur, ut omnibus ieiuni ileiciq; intestini connascetur anfractibus. Dextrum uerò & sinistrum appellare potuit, quod colon

intestinum, & rectum dorso alligat, dextrum quidem in dextri illi regione, sinistrū uerò in sinistri collocaus. Mesenterij itaq; pars gracilibus intestinis peculiaris, simile omnino cum inferio

ri membrana omēti sortitur exortū. Ex magna enim arteria & uenae caue tunica, quas ea uasa secundū uniuersum suum per lumborum uertebras ductū à peritonæo obtinent, membra

neae fibrae admodū frequentes exurgunt, statim in duas degenerātes membranas, dextrae colicae

inter duas mesenterij membranas ducitur, arteria habens comitem, quae à magna arteria prius

quam haec ad renes ramos dispergat, in hoc ut in intestina diffundatur, originem ducit. Huc quoque pertingunt duo nerui, utrinq; nimirum singuli, ab illis pronati ramis, qui à sexto neru

uorum cerebri pari costarum radicibus exporriguntur. Aede ut ingens uenae portae truncus, & dicta nuper arteria cum duobus illis neruis simul mesenterij centrum subeant, atque in

ter duas ipsius mesenterij mutuò coherentes membranas ingrediantur, ac tuò postmodum per uniuersam mesenterij sedem numerosa sobole ad intestina perferantur. At praeter comme

moratam arteriam, alia quaedam magnae arteriae propago eam mesenterij partem ingreditur, quae sub renum regione à dorso principium obtinet, atque huius propaginis exortus paulo sub

seminalium arteriarum principio à magna pendet arteria. Venas autem nullas praeter dictum nuper uenae portae truncum, mesenterium admittit. Neque satis assequor, quid Galenus sibi uelit, quando intestinis ipsiq; ad eō mesenterio uenas offerri testatur in iecur non terminatas: & dum alibi, à caua intestinis ramos quosdam propagari commemorat, quod sanē falsissimum esse uel scētio ipsa luce clarius tibi demonstrabit: etiā nulla alia, saltem illa in qua portae uena, & quos dixi, arteriae ramis uinculo interceptis ac resectis, intestina simul cum mesenterio in uiuente adhuc animali à dorso auelluntur. Haec enim si quis esset uel capillaris ramusculi à caua uena ad intestina exortus, sanguinem tibi ex illo profluentem ostenderet. Porro in canibus duplicem mesenterij membranā adinuenire non adeò promptum est, quòd illis macilentius obigerit mesenterium, cuius membranā inuicem omni ex parte (nisi quā uasa admittunt) perinde ac si simplici membrana mesenterium constaret, connata uisuntur.

funtur. At in homine binæ mesenterij membranæ inuentu sunt perquam faciles, ac multa intercedente pinguedine inter se distit. Ut enim homo copiosa undecunq; abundat pinguedine, sic mesenterij quoq; præpingue adipiscitur, sanguine hic ex uasis refundante, membranarumq; ut in adipem murato, ita ut præter uasa & nervos multum adipem mesenterij membranæ in sui medio continent. Sed præter adipem aliud quoque mesenterio accedit. neq; enim sat esse uisum est Naturæ sagaci, frequentem illam uasorum sobolem mesenterij membranis cõtineri, quin glandosum corpus, Græcis *mesopyrus* & *ladrinque* dictum, singulis uasorũ scissionibus, ita undequaq; substruxit simul & circumposuit, ut nulla ipsarũ inualida fieri, aut per motum quasi possit: nõ ignorans, quiduis suscipiendis noxis opportunissimum esse, ubi in ramos ducitur. Ac proinde ad mesenterij quidem " centrum, ubi prima uasorum fit distributio, gran- de corpus glandosum extruitur, insigniores ac primos uasorum ramos securè admodum deducens. Per reliquam uerò mesenterij scdem, singulis propè uasorum diductibus Natura glandulam quoque aliquam interiecit, diuisionis robur simul ac firmamentum futuram. Adcõ ut simul glandulis illis accedentibus, mesenterij membranæ uasa uersus intestina tutissimè defertant, intestinaq; omnia dorso quam aptissimè colligent, ac demum " tertiã intestinorũ tunicam efformet. Quum enim mesenterij membranæ uasa ad cauum intestinorum partem deducunt, ipsi intestinis simul cum uasis adnascuntur, atque hic inuicem abscedentes singulæ per suum in intestina latera ascendunt, ac in tertiã intestini tunicam degenerant, hac occasione fortius intestina ligantes, & ualidius uasorum propugnaculum constitutæ.

Mesenterij
adip.

Glandæ.

DE IECORE. CAPVT VII.

IECVR plerq; ostendunt figuræ, uerum inter ceteras duodecima & uigesima cauum ipsius sedem imprimis spectandam offerunt. Gibbani uerò proponit decima octaua, & aliqua etiam ex parte secunda, sexta, ac uigesima secunda, & uigesima quinta, quæ & caue regionis nonnihil exprimunt: quum in his iecur ita collapsum sit, ut extra naturalẽ situm id anteriori ipsius sedi sursum in duodecima & uigesima protrusissimum, ut caua ipsius sedes integra in conspectum uenerit.

IECVR nutritionis organorum faciliè præcipuum, & sanguinis crassioris officina, animæq; cibos ac potus quæ quæ corporis naturæ necessaria sunt, appetentis fomes, elatissimum ac minifrancipuum partium regionem obtinuit. Sub irascibilis enim & iam dictæ concupiscibilis animæ " septo iecur statim " collocatur, maximam inferioris septi sedis regionem occupans. Etenim totam dextram septi partem contingit, parum admodum illius partis intactum relinquens, quã septum undecimæ duodecimæq; co- liti adnascitur; suaq; ligamenta quibus uertebis colligatur porrigit. Mediæ autem septi parti uniuerse iecur subtenetur. Sinistræ uerò parti non itidem, quanquam huius magnam quoque sedem teneat, totam uidelicet anteriorem ad eam usque partem, qua sinistrum septi later costarum medio (quod ab ipsarum radicibus ad finem usque eorundem metior) incumbere incipit. Et profectò longè magis quàm nostris uisum est medicis, in sinistrum later iecur pertingit. Neque uerò septi transuersi latitudinem ullibi excedit, nisi quod paulo demissius, quàm mucronata consistit cartilago plerunq; & potissimum arctato thorace pertingit. Por- ro humanum iecur maiorem sui portionem in dextro latere extensam habet, propter lienem, qui ipso dignitate multò inferior, sinistram sedem erat occupaturus. Vt igitur corpus reddere- tur æquilibre, sagax Natura minorem iecoris partem in sinistra deduxit. quod aues manifestò attestantur, quibus iecur propemodum æqualiter in utrunq; later consistit, ut & canibus. His enim quia gracilis, neque ponderosus admodum lien contingit, magna iecoris portio in si- nistram fertur. Vt unque tamen deducatur iecur, etiam si sub septo loceatur, eam sedem perpetuò exigit, quæ costis succingitur, adeo ut cibi organorum situs magnam rursus Naturæ osten- dat prouidentiam. Quum enim abdomen propter ea quæ extendi subsideretq; erebrò debent organa, ossibus destinatur, Natura eas partes quarum gratia illud ossibus carere uoluit, ab iniurijs minus textit: reliquas uerò hac extensione non indigentes, tutissimè condidit. " Atque ita peritonæo inter dissicandum aperto, primùm occurrit, uentriculus, intestina, uesica, & uterus. Verum iecur, lien, renes, uena caua, & arteria magna tumus reconduntur. Iecoris for- ma uaria est, & suis quibus accumbit organis respondens, non aliter quàm si id nullam pec- culiarem exigeret formam, & sibi à uicinis artibus, instar scissilis terræ, quamuis effigiem

Iecoris situs.

Situs ratio.

Iecur mexi-
ca ex parte co-
lis succingit
munitis.

Iecoris for-
ma.

u indi

indi lineret. Nam & supra, & retro omni ex parte qua septum⁹ spectat, gibbum læuēq; admodum uisitur, nullis omnino extuberans procellibus: & cavitati septi, quæ in inferiori ipsius sede necessarior⁹ constituitur, ad amulsum congruens. Videtur enim iecur uelut gleba illi inferiori septi sedē impressum fuisse, ac ab ipsa hīc formatum.⁹ Ne uerō uenæ caux caudex secundum posteriorem icoris sedem protensus, aut huius grauitate, aut septi transuersi motu comprimeretur, tantus sinus in posteriori icoris sede exculpus est, quantus amplectendo in nalcēdō: caux caudici sufficiat. Cæterum⁹ inferiori sede iecur ad modum amice uentriculo cedit, ac ab illo (quem rotundum secundumq; corporis latitudinem oblongum necessariō procreatum esse diximus) cauum efficitur: & læue quidem hīc exiit, sed non undecunq; procellibus⁹ tuberebus uē & sinibus liberum. Quemadmodum enim organa quibus iecur caua sui parte in cubit, simplici quadam superficie neuiquam gibba sunt, ita quoque iecur unica superficie haud sinuatam est, sed rupis præcipitio aliqua ex parte accedit. Quā nanque⁹ duodenum exportigitur intestinum, & uen⁹ portæ à icore prodit, iecur quodam⁹ tubere prominēt, sedem quam hīc uacuum reperit adimpleturum. Præterea ubi bilis⁹ uescicula caux icoris regioni innalcitur, sinus in illa exculpitur, medium eius uescicula corpus eleganter excipiens. Ad hæc, iecur quoque ea parte⁹ sinum adipiscitur, qua stomachum tangit, ipsiq; septum transuerum, & superiori orificio uentriculi continuando, locum præbet. Ad eō sanē ut iecur nullam peculiarem formam obtineat, sed eam quæ à conterminis partibus ipsi imprimitur. Vdet canum scētio pulchrē attestatur, in quibus iecur sinu suo superiorem dextri renis sedem concinnē admodum excipere cernitur. Atque hoc rectē à Natura factum est, quum icoris munus nullam separatam propriam uē exigat figuram, uti uentriculus, intestina, uescicæ, & eius generis permulta, quæ amplam cavitatem eamq; unicam necessariō obtinentia, oportunitissimē rotunda oblinguntur, & seprum quoque transuersum ob suam functionem dilatando thoraci imprimis præfectam necessariō, quam nunc sortitur formam, obtinuit. Icoris enim substantia & uenarum per ipsulum reptantū series, facile tibi documento erunt, ad ipsius usum quo sanguificationis est officina, magnum id & crassum oportuisse fieri organum, ac interesse, utrum rotundum an oblongum, gibbum uē an cauum extrueretur. Iecur itaque superius posteriusq; quā septum spectat, præter sinum uenæ caux caudici paratū, exactē gibbum & læue, sed quā uentriculo amplectitur, omni propemodum ex parte cauum cernitur. Rursus ubi posteriori uentriculi sedi & dextro ipsius lateri attenditur, crassissimum est: quā uerō superiori orificio uentriculi eiusq; sedi superiori uersus sinistrum incumbit, tenue apparet, & sensim hominibus silic in acutum fertur⁹ angulum. In dextra uerō parte rotundum quodammodo & orbiculare obseruatur, & nusquam tenuius est, quā in ambitu, & præcipuē in anteriori ipsius sede, ubi sanē tenuissimum uisitur, interdum inibi impressiones quasdam obtinens, sed omnes exiguas præter⁹ unam patulæ scētionis modo anteriori ipsius parti inductam, ac à mucronata pectoris ossis cartilagine parum in dextrum icoris latus uergentem, & uelut⁹ foramine quodam ad eam icoris sedem penitus pertinentem, à qua portæ uenæ⁹ caudex principium ducit. Atque hæc scētio seu foramen est, quo umbilici⁹ uena humano icori implantatur. Cæterum non neque porcini, neque canini, sed humani icoris formam nunc persequimur. Quæ enim dissectionum professores de eius forma ac penulis seu fibris (quas *uices*⁹ Graeci uocant) commentantur, è canum potius & simiarum scētionibus, quā hominum didicerūt. Humanum enim iecur in fibras, porcini icoris modo nō discinditur, & multo adhuc minus ut caninum. Nam unicum cōtinuūq; præcipua ipsius substantia corpus hominis iecur est: canum uerō in quinque, nonnunquam in sex aut quatuor tantum partes est distinctum, solarum uenarum interuentu inuicem continuatas. Porcis uerō in pauciores, uenis duntaxat hærentes: aut etiam in plures, si scētionis quoque impense altas fibrarum uice numerare lubeat. Atque hinc natum est illud medicorum ac Anatomes peritorum commentum, quo uentriculum à icore quinq; fibris manus apprehendentis modo, amplecti afferunt. Quin Graecorū nonnulli, nescio à quibus ut testantur mathematicis medicis nomina mutuantes, illis fibris priuata (uti apud Theophilum illum parum Anatomicum uidere est) imponūt nomina. Quatuor enim quum sint, iniquiunt, icoris fibræ, prima focus dicitur: maximē nanq; ad succi concoctionem facit, quemadmodum concoquendis cibarijs focus. Secunda mensie nomen sortitur, quod mensie uices gerat: nam membrorū alimenta in ipsa apponuntur. Tertia culter nuncupatur: diuidit enim, segregatq; inter se humores, aut si quid crassius distribuendū sit, id fecat atq; commutat. Quarta aurigæ nomine appellatur: nam naturales uires iam excoctos humores bene regunt, atque in melius rectā ducunt. Huiusmodi profectō eorum qui humanam fabricam inuagina-

Iecur nullū se
culari eguisse
forma.

Humanū icoris formam
à canū & porcorum icoribus uariare.

tionibus, non sectionibus, aut brutorum potius quam hominum administrationibus discerni conantur, naturæ signataque sunt. Ac proinde exuto affectu omnes qui mihi unquam secantur afitere testor, me iecur in fibras aliquo pacto diuisum nunquam in spexisse. Neque est cur quilibet iecur duplici fibra constare astruat, propter scissionem seu foramen portæ, quæ uena ex umbilico proficiens excipitur, aut ob eius iecoris¹ portunculam, sub ortu uenæ portæ extuberantem, fibræ aliquot constare affirmet: si modo unquam uel per somnium animalia quibus iecur in fibras uti canis diuisum est, contemplatus fuerit. non autem hæc solum læti negotio obseruabit, sed & animaduertet, quotquot hæc uenæ caue caue exortur, & ad iecoris gibbum in duos truncos distributione literis prodiderit, ridiculè nugaciterque admodum delirasse. De magnitudine uerò iecoris, quòd scilicet timidis gulosisque manus obtigerit, & quòd

*Iecoris sub
Ictate.*

iuxta proportionem homini, ut & cerebrum, inter reliqua animantia, grandius iecur datum sit, non præter rationem à quibusdam Anatomicis dictum est: quanquam nonnulli nostratium medicorum isdem crapula absumi iecur, serio adeoque cōtentiose affirmant, ut rerum omnium imperiti, & uulgo & sibi ipsi persuadent, insignibus illis uini gurgitibus iecur ad nucis dum taxat molem reduci consueuisse. Porrò de iecoris substantia, uenis, arterijs, tunica, & ligamentis plerique rectè sentiunt. Per uniuersum enim iecoris corpus ad humiliorē eius sedem uenæ portæ² propagines innumeræ diffunduntur, in superiorem uerò ipsius sedem uenæ caue³ soboles numeroles sparguntur: quas & ab earum ortu, initijsque, aut ab ea parte quæ caudices uenarum constituunt, describere integrum est. Orbiculatim namque (uti in tertio libro complexus sum diligentius) ex omnibus extremis iecoris partibus infiniti uenarum furculi, capillorum modo tenues prodeunt, ex quibus alij in elatiori uisceris parte, alij in demissiori habentur. Inferiores furculi paulatim inter se in alios paulò crassiores colliguntur, & hi rursus in alios. Atque ita deinceps sensim ac tantisper coeunt, donec tandem omnes in iecoris cauo in unam uenam congregantur: non equidem ut quispiam dissectionū fidens professoribus putauerit, in caue sedis centro, sed in humiliori eius parte, qua dextro dorso lateri iecur proximi est. Hinc prodians uena eos quos sæpe recensui ramos in bilis uesciculam, uentriculi, omentum, lienem, & intestina digerit. Sic ramorū qui superiorem iecoris sedem occupant, tenuissimæ soboles in grandiores paulatim, & hæc rursus in maiores, ampliores uel tantisper colliguntur, donec omnes in duos maximos ramos coeant, qui in anteriorem uenæ caue sedem, qua hæc iecori in nascitur, pertinent, præter aliquot etiam graciles furculos eidem uenæ caue sedi insertos. Neque rursus hoc in gibbæ iecoris sedis medio fit, sed⁴ in posteriori ipsius sede, quod septo incumbit potius quam adheret, dum respinatum hominem intelligimus. In dictorum ramorum medio aliquibus in locis tenues gracilesque admodum deducuntur furculi, qui caui sunt, & uenarum corpore donati, in unum quoque caudicem mutuò collecti desinunt, in bilis uesciculam (uti postè dicemus) deducendum. Quin & in humiliori iecoris sede, uti portæ rami in suam caudicem coaceruantur,⁵ exiles arteriæ in corpus iecoris excurrunt, ab ea diffusa, quæ dextræ sedi inferioris membranæ omenti à magna arteria ostertur. His omnibus uasis tubra mollisque adnascitur substantia, nuper concreto sanguini quàm similima, nisi quòd durior, & potissimum in iecoris gibbo cernatur. Hanc Erasistratus, quod uasis his & propaginibus circumfundatur, *σπινθηρ* nuncupauit. Prærens substantia iecoris uasa continet, & amplectendo suffulcit, totam propemodum iecoris molem constituens. quæ perquam tenui obuoluitur tunica, à ligamentis pronata, quibus iecur peritonæo, quæ id septo subditum est, affirmatur. Sunt autem hæc duo præcipua: unum quidem densum & insigniter ualidum, membræ modo tenues, quod peritonæi pars inferiori septi sedem succingens, paululum à latere dextro mucronatæ cartilaginis educit, rectè ex anterioribus in posteriora protensum. Alterum uerò, quæ iecoris sinistra pars in acutum desinit angulum, à peritonæo nascitur. Hæc enim forissimum & quodammodo tereti ligamentum iecur peritonæo alligatur. Dein quæ caue uenæ caudex septum permeat, & dein secundum caue per iecoris posteriora deductum, peritonæum iecori adnascitur, ipsumque peritonæum iecur colligat. Quineti caue iecoris sedi ubi portæ est principiū, omenti quoque portio adnascitur. Præterea iecur anteriori peritonæi sedi (quod alijs animaduertendum fuerat Anatomicis) cōnectitur, beneficio uenæ ab umbilico in ipsum iecur pertinentis. Hæc enim scætu è matre excludo arecti, ac instar ualidæ efficiē uinculi, ipsum, ut iam dixi, peritonæo colligatis. Porrò ex his omnibus uinculis quibus iecur peritonæo adnecitur, tenuem suam & sibi peculiarem fortitur tunicam, in quam duo quoque inferuntur nerui: unus quidem à sexti paris cerebri neruorū ramis, elatiori orificio uentriculi implantatis: alter uerò ab alijs Anatomicis ignoratus, à sexti eius cōiugij propaginibus discin-

*Peritonæi
foram.*

*Biliter uiscula
meas in
iecoris.*

Arteria.

*Substancia
sua circa
se.*

*Iecoris
membræ
in peritonæo
tunica.*

Nerui

*Fig. ca. rli.
1. h. h. A.
2. h. h. A.
3. h. h. A.*

*Fig. ca. rli.
1. h. h. A.
2. h. h. A.
3. h. h. A.*

*Fig. ca. rli.
1. h. h. A.
2. h. h. A.
3. h. h. A.*

*Fig. ca. rli.
1. h. h. A.
2. h. h. A.
3. h. h. A.*

*Fig. ca. rli.
1. h. h. A.
2. h. h. A.
3. h. h. A.*

*Fig. ca. rli.
1. h. h. A.
2. h. h. A.
3. h. h. A.*

*Fig. ca. rli.
1. h. h. A.
2. h. h. A.
3. h. h. A.*

*Fig. ca. rli.
1. h. h. A.
2. h. h. A.
3. h. h. A.*

ditur, quæ costarum exporriguntur radicibus. Hic in icoris tunicam raris modicisq; furculis dispergitur, priori in icoris quoque substantiam pertinente. Et talis quidem uisceris huius fabrica est, quod autem ad usum ipsius partium attinet, sic sese ordine habent singula. Iccori quicquid humidum succulentumq; à uterulo conficitur, uenæ portæ rami ex ipso uterulo

Iccoris officina ipsiusq; structura ratio.
Lib. 4. de V. su. partium.

& intestinis id depalcens, adferunt. Quod uerò hîdem rami priusquam iccori succulentum id porrigant, eundem aliquam sanguinis formam cremore seu succulento illi conferant, & ut Gale nus attestatur, modo iccori similimo istud præparent, nō facili concessero. Nam si uenis, non his solum, sed & omnibus cauæ uenæ propaginibus præter propriam singulæ alterationem, alia quæ toti subferuit corpori alteratrix uis, quemadmodum uterulo inesse, ea sanè nō in rubrū, at in albū quod à uenis amplecteretur, emutarent. si quidē alteratū in nutritione, alteratū colorem ut assumat, necessum est. Iccur itaq; in omnes portæ ramos per substantiā ipsius digestos, quicquid humidum succulentumq; uterulus confecit, in se admittit, & substantiæ suæ ingenita ui alteratrice id emutans, sibiq; quàm similitimum reddens, sanguinē generat. Verūm ut in omni concoctione, ita quoq; in hac iccoris sanguificatione duplex sit recrementum. Alterum quidem tenuius, alterum uerò crassius. At satius fuerit ad similitudinem actionis & conuenientem euidentiam humido liquori iam quidem præcocto, & prius elaborato, indigentitamen absolutiori adhuc concoctione succum assimilare, quem ex uterulo & intestinis uenæ in iccoris cauum deducit. Sit itaq; uinum nuper ex uuis pressum, ac in dola infusum, & quod ab infuso innatoq; calore adhuc elaboretur, secernatur, cōcoquatur & feruet, eiusq; excrementorum quod quidem est graue & terrestre (fecem uocant) in fundum uasorum subsidat, alterum uerò quod est leue & æreum supermatet, hoc autem flos uocatur tenuioribus uinis innatans copiosum, sicut crassioribus fæx residet plurima. Ergo iuxta exempli huius similitudinē, succus à uterulo & intestinis in iccoris uenas allatus, à temperie alteraticeq; ut cōcoquitur, ac in star musti feruens ad sanguinis benigni generationem alteratur. In hac autem ebullitione, recrementum quantumcunq; lutosum crassumq; est, subsidit, & in lienem depellit. Quod leue ac tenue est, ipsum modo sanguini innat, & à bilis uesiculæ meatibus supra uenæ portæ ramos in iccoris substantia stratis assugitur. At humidum illud quod uelut uteruli elaborationis aqueum existit recrementū, in iccur per uenas cum benigno ad sanguinis generationem succo assumptū, à sanguine nondum in iccoris cauo repurgatur, sed sui iam maximū præstans usum, nutrimentū uehiculum, ut Hippocrates ipsum uocabat, se esse elegantem ostendit. Sanguis enim in iccoris cauo confectus, exilibus ē portæ uenæ furculis ad cauæ uenæ ramulos uerus iccoris gibbum procedit, ad cuius per angustissimos ductus transitum aquosus ille liquor uehiculari ritu plurimum auxiliatur. Caro igitur iccoris, quæ proprium ipsius est corpus, primarium sanguificationis est organum. Venæ autem per uniuersum eius corpus dispersæ sinus loco consentent, in quibus quod ab illa confici debet appositè cōtinetur, & hi postmodum sanguinem præparatum, alijs partibus tanquam proprii iccoris riuiuli perferunt. Est autem uenarum, quæ in iccoris substantiam digeruntur, tunica longè tenuior, quàm earum quæ per uniuersum corpus distribuuntur, ne scilicet uim substantiæ iccoris, cuius beneficio contentus in uenis succus elaboratur, sua crassitie retundant: quo fit, ut iccur etiam crassiori sanguine enutriatur, quem tenuis uenarum tunica à iccoris facultate allecctum transmittit. Porrò ut sanguis diutius in iccore moram traheret, ac perfectam elaborationē experiretur, utq; totus iccoris substantiæ appropinquaret, non unum uentrem illi uelut lagenam quandam rerum Opifex indidit, uerūm uenas illas omnes infinita ramorum serie, & in arcuissimos ductus digestit. Meatus autem bilis inter utraq; uenas locum obtinent, ut commodo ipsorum sicut prius expurgatus sanguis in uenæ cauæ ramos absumeretur. Arteriam autem cauæ duntaxat iccoris sedi credimus exporrigi, ut huius tantummodo calorem euentilaret, temperaretq; superiore iccoris parte, quæ septum contingit, ab eodem motum adipiscente continuum. Ne uerò iccur sensus plantæ modo expers esset, & à ui rationali concupiscibilis animæ pars minus moueri cohiberiq; possit, Natura iccori neruus exprompsit, quibus ceu freno illa pro imperio uteretur. Tunica iccoris inuolucrum quoddam & tegumentum est: uincula uerò, nec uisus quum graue sit, aliquādo decidat, plura, eademq; ualida iccori committuntur.

Qui iccoris perficitur sanguificatio.

Primum sanguificationis organum.

Venarum striatio.

Bilis meatus ratio.

Arterie.

Neruum.

Tunica.

HANC pulchre liberam ostendit decimatertia figura, iccoris uero cauò ad huc innoxiam refert duodecima et uigesima.

VESICULA bilis flavae conceptaculum in caua iccoris parte desub obtinet. iccori enim qua dextrum uentriculi latus amplectitur, sinum insculpi ante diximus, media bilis uesiculae portio in exquilitè cõgruentem. Illi nam que sinui media superior eius uesiculae portio secundum ipsius longitudinem innascitur, inferior autem extra iccoris substantiam deorsum prominet, à nullo cui innititur corpore grauius pressa. Nam uacuo penè interstitio, ad dextrum uentriculi latus colonq; huc³ prorepens intestinum conspicio incumbit, & sedem qua commodè flauum tenuè que iccoris recrementum suscipere, idemq; ad intestina depellere possit, opportunè adipiscitur. Forma huius uesiculae oblonga rotundaq; est, sensim ad ipsius fundi usque apicem longioris cuiusdam pyramido dilatens:

Bilis uesiculae
sua.

Forma.

Substantia.

Vena arteria & nervi.

Meatus exco-
stiside & c.
meatus bilis
parati.

Bilis uesiculae
meatus duode-
no insertas an
propaginem
uentriculo ipsi
ferat.

Quo enim à caua iccoris sedè, ubi portae^b caudex educitur, ipsiusq; uesiculae ceruix consistit, hæc antrosum magis fertur, eo illa sensim magis ac magis senæ folliculi instar ampliatur. Cum enim, ut reliqua corporis receptacula, capax esse debeat, neque tum globi modo ad amulsum rotunda fieri poterit, ipsius cavitatis sua longitudine adacta fuit, ita nullo à uentriculo affecta incommodo, ipsiq; iccore non nimis insinuato. Ut autem inanita bilis uesiculae appositè subsistere, ac impleta uicissim extendi possit, membrana neruæq; constituitur substantia: quippe simplici & unica peculiari constat tunica, tenui quidem, sed densa & forti, ac triplici fibrarum genere intertexta. & rectas quidem fibras intimas habet, quibus succedunt obliquæ, sed rectas multo pauciores, extimæ uerò orbiculares sunt transuersæ ue. Huic tunicae alia à iccoris tunica obtenditur, non toti uesiculae, sed illius duntaxat parti, quæ extra iccoris corpus prope nit, so laq; propugnaculo & in uolucro indiguit. Vesicula etiam si iccori sanguificationis officinae innascatur, à portae uenæ tamen caudice^c duas graciles admodum afflunt uenulas, ea serie in ipsius tunica diffusas, qua in adhaerentem^d albam ue oculi tunicam uenulas digerit conspiciamus. Ab arteria quoque cauo iccoris exprorecta^e ramus admodum gracilis uesiculae illi offertur, ad ipsius usque fundi extremum excurrens. Et neque^f neruulus desituitur, ne sensus sit ex pers. nam iccoris neruus per humiliorè omèti membranam à dextra ferti neruorum cerebri paris propagine costarum radicibus exprorecta, diductus, etiã huic uesiculae surculum promit, in macilentis uix minus quàm ipsius arteria conspicuum. At meatus quibus uesicula bilingem allicet, rursusq; aliò depellit, ita se habent. Ceruix uesiculae, fundo ipsius multo durior paulatim in angustum desinit meatum, ad eam iccoris partem protensum, unde uena portae principium ducit. quo quum peruenit, in duos diducitur processus, hunc quidem sursum, illum autem deorsum porrigens. Qui sursum fertur, anteriori uenæ portae sedi innitens, in iccoris conscendit, & in duas primùm dissectus propagines, unam dextrorsum, alteram sinistrorsum in iccor porrigit. Hæc propagines singulae in ipso iccore rursus in^g alios surculos, & hi in alios rursus tantisper digeruntur, donec innumeram ramorum constituant seriem, per iccoris corpus inter portae uenæ ramos & cauae propagines diffusam. Atque hi surculi, ij sunt, quorum ope bilis in uesiculam defertur. At^h processus, dicti nuper uesiculae meatus, qui deorsum porrigitur, inferiori membrana omenti suffultus, parumper obliquè deorsum properat, ac duodeno intestino non procul à ieiuni principioⁱ implantatur. Hic processus depulsum ex uesicula bilem in intestina deferit, interim nihil ab illis neque cremoris, neque flatus, neque ipsius denique quam deduxit bilis regurgitantis, quippiam admittens. Quod non solum tortuosi in intestinum ingressus, sed & duarum membranularum beneficio fit, quæ utriusque ad orificij latus laxè propendunt, in fluentis bilis ponderi facillè cedentes, & ne quid in meatum regurgitare possit, iter præpedientes, quòd scilicet collectæ ac primùm meatus os subeuntes id occludant. Non autem una aliqua est membrana ori huic præfecta, ut unus in foliis abster, aut simplex in pilis quas inflammas lingua uisitur. Præsentis meatus in intestina implantatio^j longius à uentriculi orificio inferiori, quàm Anatomicorù uulgus existimat, remouetur. An uerò is intestino insertus simplex omnino sit, aut in progressu bipartitò scindatur, ita ut una parte intestina, altera uentriculi fundum adeat: hoc loco me dicendum animaduertis opinor, cum hac de re in scholis indies & in libris medicorum plenissimè contendatur. alijs affirmantibus, hunc bilis uesiculae meatum intestinis, frequentiùs tamen interdum uentriculi fundo inseri, alijs afferentibus, cum quandoq; bipartiri, atque altera portione in uentriculum, altera in

intestina

propellitur. Merito igitur intestinis, non autem ventriculo, meatus ille bilem deferens implantatur, neque obiter cuius intestinorum sedi, sed ferè duodeni termino, quòd id primum intestinum sit, quodq; in eo bilis citius suum quem intestinis præstat usum conferat. Duodeni autem terminus tantum à ventriculo remouetur, ut rarius bilem in ventriculo ex intestinis fursum ascendere contingat. Quanquam & id biliosis naturis familiare sit, quoties his icuius uenter paulo diutius (ut ipse quoq; nonnunquam experior) torquetur. At homines qui bilis vesicula carent, quos Aristoteles enarrat, et post hunc cum alijs permultis Plinius, hos uita firmissimos esse affirmans, hæcenus nondum comperi. Quanquam facile fieri posse arbitrer, ut ex icore ad intestina meatus aliquis bilem deferat, ita ut in uesicula quampiam prius non colligatur. Et haud mediocriter inter dissecandum mirari solitus sum, quamobrem bilis recto ductu ex icore in intestina non pellatur. non ignarus interim subtilis eius Anatomicorum commentu, qui bilem in suam uesiculam asseruari docent, ut icur à putredine uindictæ non expendentes quàm innumeros bilis folliculos & cerebros, & lieni, & pulmonibus, et perisq; alijs corporis partibus, ne ipsæ quoque putredinem contraherent, Naturam adhibere oportuisset.

DE LIENE. CAPVT IX.

L I E N potissimum quatuor tabellis decima figura exprimitur. earum namq; prima lienis cauum cum omenti portione illi connata exprimit, secunda cauum omento liberum, tertia lienis gibbum, quarta eiusdem substantiæ utcumq; proponit. Quanquam etiã lien in corpore adhuc seruat, in secunda figura ad characterè d, & in sexta ad G, & in uigesima ad O, O, P occurrit.

41 ff. G. 32
ff. O, O, P.

87 mg. Gal.
tab. A.
c. 17 ff. B.
g. 109.

d. 19 ff. E.
c. 19 ff. D.

199 ff. G.
H. 11

LIENEM ad sinistram uentriculi sedem secundùm inferiora magis ac posteriora locatum, iam antea recensuimus. Non enim is, ut medicorum turba arbitratur, sanis alioquin hominibus extra costas, quasi ad abdomen medium anterioraq; non adamuissim costis, ceu tuissimis uallis ferè ptus, prominere, neq; etiam tactu admodum depræhendi potest: quamuis medicis illi an mollis, aut durus sit, in omnibus sese equè contingere per se suam habeat. Innititur itaq; lien sinistræ parti septi transversis, medius ferè inter sinistram uentrebrarum corporum sedem, & spuriarum costarum cartilagineas. Formam adipiscitur sedi suæ proportionem respondentem, ac icoris modo à uicinis partibus sibi impressam. Quà enim septum contingit, ut id leuiter inibi cauum est, ita etiam lien leuiter gibbus cernitur. Quà uentriculus lieni quodam modo innititur, ut amplius ille & instar grandioris globi hic extuberat, sic quoq; lien humanus modicè ac in superficie duntaxat, cauus occurrit. Nam porcis canibus ac bubus, quum longior, sed arctior lien obrigerit, ac uentriculi gibbo longiori intervallo in ijs obtendatur, magis quoq; cauus magisq; quartæ circuli partis modo uentriculum complectitur. Homo quidem crassum & magnum & latum, sed breuiorem quàm illius generis animalia lienem exigit, non tamen exactè, ut quispiam forte à spleniorum forma monitus arbitraretur, quadratum. Longitudo namq; latitudinem ipsius impense superat, deinde superior pars inferiori paulo elatior uisitur, ut linguæ ad incisivos dentes tantum protensa imagini proximè accedat, unde etiam lien linguosum uiscus appellatur. Humilior enim ipsius pars ad corporis anteriora magis protensa, in obtusum definit unguem: superior autem in obtusiore adhuc angulum ad eò comprimitur, ut hæc pars utriq; unum obtusum exprimat angulum. Sinistram latum leuiter gibbum est, dextrum uerò duabus quodammodo leuibus impressionibus modicè sumum. Porro lienis non mediocris, & omni ex parte prope modum æqualis crassities, ab ipsius latitudine ac multo adhuc magis à longitudine uincitur, Lienis caui profundiori linea secundùm eius longitudinem ducta abundat, quæ rectè quidem ducitur, & inæqualiter extuberans, sinuataq; lienis uasa (ut mox audies) admittit. At reliqua ipsius superficibus nõ ita ut icoris, aut renũ, leuis est, sed obsecris quibusdam et leuiter prominentibus tuberibus, ad eam ferè formã qua elephantiasi morbo insigniter laborantium cutis in æqualiter extumescere cõsueuit. Neq; illi solum inæquali cutis superficiei respondet lien, uerum etiã colorem quoq; illius affatim exprimit. Parisijs enim in diui Lazari monasterio, & in plerisq; superioris Germaniæ agris, & alibi plerisq; elephantiasi morbo affectos uidi, nigricantè lienis humani colorè superficièq; exactè referentes, nõ secus quàm si quis ex liene eos confinxisset. In homine nãq; hoc uiscus atro quodam & perquam obscuro colore nigricat, in cane autem splendidius plerumq; ipso icore rubet. Sites albicanem magis lienem exigunt. Neque

Lienis situs

Forma

Lienis superficies ac color

Hominis uiscera ad istam fabricam discernenda haud inutiliter cogit.

Vasorum per lienis corpus seriet.

Lienis substantia.

Vnde lienis uenae, arteriae & nervi dicuntur.

Lienis tunica.

Ipsum nexum.

uerò in externa tantum superficie, uerum etiam intus, siue coctum siue crudum lienem feceris, hic color sese offert. Neq; inutiliter hominis uiscera in aqua nonnunquam elixantur, aut sal tem ut magis cōcreseat sanguis, in calidam submerguntur. Solet enim fluxilis adhuc sanguis in iecore, & liene, & pulmonibus etiam, quo minus aprē spectari singula queant, impedimentum esse. Potissimum autem in liene tentandum hoc duxi, quòd de ipsius usu uehementer ambigere, uenasq; & arterias longē aliter quàm in iecore, pulmonibus & renibus dispersas intuerer. etenim lienis substantia crasso nigroq; admodum, sed solidioris spongiae, aut leuioris pumicis modo, raro concretòq; sanguine consistere mihi uidetur, frequenter fibris filamentisq; non insigniter ualidis duntaxat implicita. Per huius enim corpus, & si per multas uenas & arterias inleri certo cognoscamus, nullę tamen quemadmodum in icoris & pulmonum corpore, per substantiam ipsius dispersę animaduertuntur, nisi perquam rare, ex demq; admodum graciles, non aliter quàm si simulatque lienis sinum uasa ingrediuntur, in innumeram ^b ramorum sobolem diffunderentur, ad eò tenuium, ut cavitae carentes fibrę potius quàm uasa nūcupandi essent. Hisceramis seu fibris undecunq; implexis, feculentur crassiusq; admodum sanguis obducitur, quem Erasistratus, ut opinor (quod uasis circumfundatur) *σπιγγωνας*, quemadmodum & in iecore, appellat. Neq; profectò tenuis sanguis quo lienem enutritur aduectus fuit, ad eò grandem ostendebat lienem, ut modicē admodum icoris molī cederet, & anteriori icoris parti adnatus, anteriori quoque uentriculi sedi exporrigeretur. Lienis eius substantia, sanorum uisceris substantiæ penitus respondebat. Adolescens hic fuerat candidissima & glabra cute, minimēq; natura melancholicus. ad eò enim ob Diogenicos mores plebi gratus exiterat, ut ter laqueum euaserit. Nam primò Venetijs lorice caesus, Patauium uenit, ubi dextro oculo & manu itidē dextra multatus, Montisfelis iterum apprehensus (nam ē carceribus illic semel eruperat) extremū suę trageediæ actum egit, & mori potissimum occasione à studiosis sectioni fuit adhibitus. Galli sacerdotis Bononię in xenodochio aqua subtercutem mortui, lienem albidum, sed exiguum adinueni. Hęc idcirco recensio, ut huius uisceris substantia & usus (si modo de eo quem Galenus ipsi tribuit, dubitare fas sit) à studiosis sedulo indagaretur. Porro ^b uenę, arteriæq; & nervi lienis in hunc habent modum. ^c Minor seu finister uenę portę truncus, inferiori membrana omenti suffultus, transuerfum ad lienem tendit, posteriori primò uentriculi sedi, eiusq; elatiori orificio & humiliori membranę omenti, ad eòq; ipsi colo, quā uentriculo exporrigitur, ramos offerēs: quos ubi deprompsit, reliqua ipsius portio in duos primò ramos, deinde hi rursus in alios disseminantur, ut tandem multiplici serie per humiliorē omenti membranam medio cauę lienis sedi secundum rectam lineam illi implantentur. Porro priusquam hi rami in lienis substantiam deperdantur, ab insigniori ramo uisceris humiliora petente ^d uena pronascitur, sinistram fundi uentriculi sedem amplectēs, ab alij uerò lienem aduentibus ramis modò ^e tres, modo etiā plures rami enascuntur, in sinistram uentriculi latus, uti saepe prius relatum est, excurrentes, nequaquam autem ad superiorē uentriculi orificium conscendentes. Quemadmodum uerò lienem accedentes uenę inferiorē omenti membrana suffulciuntur, sic quoque ab illis uentriculo petentes superiorī membranę omenti ^f sustinentur, cuius ut & uasorum interuentu lien uentriculo connascitur. ^g Arterię itidem frequentē serie lienis implicitę, ortum ab illa ductæ arteria, quę à magna arteria supra renem regionem pronata, inferiori membranę omenti innascitur, ac finitrosulum lienis potissimum offertur, pari prorsus serie cum uenis in lienem pertinentibus. ^h Nervi lienis à sexto neruorum cerebri paris sobole pendente, quę sinistri lateris costarum exporrigitur radicibus, & furculum humiliori membranę omenti mittit in lienis potius tunicā, quàm substantiam spargendum. Lien enim non minus quàm iecur tenui quadam & simplici obducitur tunica, ab omenti ⁱ membranis, quę lienis rectę lineę innascuntur, orta. Hęc namque membranę lienis cauo infertę, in ipsius degenerantunicam. Et quia à peritonæo originem ducunt, earundem beneficio interuentiq; peritonæū ipsum lienis tunicam offerre merito dicimus. Sed pręter lienis ad dorsum & ad uentriculum omenti auxilij nexum, à peritonæo qua

Fig. 148.

b Colligitur
c in a. fig. 14
d in a. fig. 14
e in a. fig. 14
f in a. fig. 14
g in a. fig. 14
h in a. fig. 14
i in a. fig. 14

quã septum succingit, tenues interdum fibræ impari numero lienis gibbo adnectuntur, ipsi quoque septo lienem ita colligantes. Verum ut in hominibus huiusmodi fibræ quandoq; non reperiuntur, ita in canibus nunquam. Est etiam aliquando cernere, lienis gibbum exteriori renis sinistro in uolucro, quod multa abundat adipe, fibrarum quarundam medio firmari, potissimum si reni lien (ut non infrequenter fit) magna ex parte subsistatur. Atque hæc est lienis situs, forma, & partium enumeratio. Quam iuste uerò corporis nostri architectus illa dispensauerit, singulorum edocuit usus, & functio: de qua non medicorum modo proceres, uerum & philosophorum præcipui differerunt. Erasistratus uulgi opinione (quod cursoribus lienem eximi stultè credit) persuasus, lienem frustra factum esse quodammodo attestatur, dum ait, Naturam timentem necubi artis suæ obliuisceretur, quum factui uix dum cõcepto icur in dextris conformaret, in sinistro quoque latere aliquid molitam esse, & consistentem in eo splenem iccori opposuisse: perinde ac si ipsa uentriculo paululum in sinistram producto, creationem superuacuum uitare non ualisset. Aristoteles communem usum, quem omnibus tribuit uisceribus, lienem quoque primum ascribit, uidelicet quo uenæ, utpote peniles, sustineri, & copia uiscerum stabili ad corpus possint: Quasi enim (inquit) anchoræ partibus appendæ, uiscera ad corpus iaciuntur. Deinde iccoris lienisq; usum priuatim docēs, subiungit: Icur & lienem ad ciborum concoctionem auxiliari, & lienem uapores uagantes diuertere, & ex uentriculo attrahere, eosq; posse concoquere, ut qui sanguineus sit, atque ut semel dicam, Aristoteles lienem adulterat iccoris loco recenset. Eodem modo autor libri de Respirationis usu, quem Galeno falso tribuunt, præter alia quædam de uenis, quæ gibbo lienis inferi arbitrat, nugamenta, lienem confectioni & intestinis confectionem per uenas uentriculi & intestinalium assumere, ac sanguificationis organum esse contendit. Huius sententiæ nonnulli etiam medicorum subscribunt, lienem iccore male affecto nomine iccoris sanguinem elaborare affirmantes. At qui ceteris dissectionibus probabilior esse uidetur lienis usus, in hoc illum à Natura salubrius bricatum esse docet, ut lutosi feculentisq; in iccore confectioni sanguinis sit receptaculum: & quem admodum tenuiori leuiori q; recremento bilis uesicula reficitur, ita lienem crassiori & grauiori suscipiendum extructum esse, quod lien ad se per portæ uenæ truncū, multiplici sobole cum adestem, tanquam familiare sibi alliciat exugatur: attractum autem conficiat, elaborare, ac suæ nutritioni aptum reddat, sanguinè illum, & si crassus feculentusq; sit, rarum spongiosumq; efficiens. Ad quod præcipue opiculantur frequentes in lienē insertæ arteriæ, suo calore ad exactam sanguinis illius elaborationem strenue auxiliantes. Sed quòd primarius præcipuusq; huius actionis autor, lienis sit caro, etiam si nō dicatur, manifestum esse neutiquam ambigo. Atq; ita etiam omnibus concessum est, lienem non uniuersum sanguinem quem à iccore admittit, suaq; in ista uiallicet, conficere, ac in sui nutrimentum reponere: uerum quicquid nutritioni ineptum continet, suæq; substantiæ adaptari nequit, in uentriculum magni cuiusdam usus gratia reuomi. Primum enim omnes affirmant, succum melancholicum à lienem uentriculum cruciari, alij quidem per uenam à lienem in uentriculum pertinentem, alij per proprium quandam meatum, atq; inde à uentriculo in intestina, & hinc unā cum fecibus è corpore expurgari. Porro uenā illam, aut ut alij arridet, meatum nonnulli simpliciter in uentriculum à lienem duci ferunt: alij in sectionibus locum interpede exprimentes, illum in superius uentriculi orificium implantari adijciunt. Par etiam in eius excrementi usu assignando, inter dissectionis proceres occurrit dissentio. nam alij perquam utile & amicum uentriculi functionibus hoc esse, sicut bilem flauam inimicum & hostem perniciosissimum astruunt, sed alij quidem contenti sunt, si doceant, atram hanc bilem sua faporis qualitate, quam acerbam & acidam esse fatentur, omnes uentriculi functiones, quæ in amplexu quodam consistunt, astringendo & colligendo corroborare, ac proximè in contactus à uentriculo cibus elaboratur, prohibere. Alij autem huic tantum usui non acquiescentes, iam dictis utilitatibus addunt, uim uentriculi appetitricem hoc excremento ad eò incitari, ut eius præcipue usus gratia uenam aut porū à lienem in superius uentriculi orificiū inferi statuatur: imaginatione solum, non sectionibus ita edocet. Ego sanè de hoc recremento lienis in uentriculum eructatione, & eius usu nihil affirmare audeo: neque etiam scècio ista luculentem, quæ tamen citra ullam controuersiam Anatomes professores audacissimè asserunt, mihi commonstrat. Primum enim nullum meatum illi quo bilis in intestina repurgatur, similem esse haud ambigo: uenæ autem quæ sinistro uentriculi lateri implantatur, non à lienis¹ prodeunt corpore, sed ab illis quæ iam lienem inferuntur. Neque alia penitus harum uenarum per uentriculum se ries uisitur, quam reliquarum omnium corpus uentriculi petentium, dein nulla hic prorsus est uena, coniuge carens arteria. Postremò, si quid in uentriculum à lienem defertur, id potius uentriculi fundum petit, quam superius illius orificium. Vena namque sinistram fundi uentriculi fe-

Lienis usus ac
functio.

Quid lienem
uentriculum
uiscerum
et quo
meatu.

1 Videre id
est in fig.
u. c. h. c.
1. b. n. 1. a.
1. b. n. 1. a.
1. b. n. 1. a.
1. b. n. 1. a.

dem perreptans, atq; ab ijs quae humiliori lienis sedi inferuntur, principium ducens, omnium uenarum uentriculo ab illis quae lienis exporriguntur oblatari, facile maxima occurrit. Quamquam neque haec uena, uet nec alia, prorsus finistrum uentriculi adiens latus, ullo alio turgeat sanguine, quam reliquae uentriculi implicites uene. At haec de re paulo prolixius in ea Epistola egi, quae in laterali morbo nihil interesse docet, dextrae ne an sinistri cubiti uena seces: aut si quid inter sit, dextram cubiti uenam potius quam sinistram aperiendam. Caeterum lienem suo calore innato, ac frequentibus qui illum intertexunt arterijs, uentriculi concoctionem fouere, iam antea praediximus. Quod autem uulgo lienem rifuli autorem esse dicimus, hinc fortassis sum ptu esse coniectio, quod crassum, feculentum, & lutosum sanguinem ad se lien alliciens, reliquum sanguinem agiliorem, ac ut ita dicam, hilariorem reddere, omnibus creditum est. Porro lienis beneficio cor refrigerari (quod Arabum praecipuis affirmatur) non autumo: neque enim is cor contingit, & si quod illi innatum esset frigus, lienis arteriae id ad cor haud deducunt.

DE RENIBVS. CAPVT X.

RENES pingui ipsorum membrana indutos, ac characteribus T, V insignitos, uigesima demonstrat figura. uigesima autem secunda, & uigesima tertia, ac uigesima quinta figurae, eodem ea membrana liberis proponunt. Uigesima uero prima renem tribus tabulis dissectum continet, ipsius harmoniam concinne spectandam offerens.

R. renū numerus & situs.

RGANA bili flauae & feculento lutosoque sanguini expurgando sacrata, sermo praecedens iam pertractauit. Hic uero illis dedicabitur, quae sanguinem in cauum uenam ex icore missum serosa aquaeque humiditate colant, quam cremoris ex intestinis in uenae portae furculos fumendi, & elaborati sanguinis ex icoris cauo in gibbum eiusdem ducendi, uehiculum, ex Diu Hippocratis sententia esse dicebamus. Hunc enim humorem postquam proprium opus expleuit, neque sanguis per plures atque ita angustos meatus ducendus est, non decet amplius in corpore omnem asseruari, uenis alienum onus futurum. Huius igitur usus occasione renes, quod id recrementum & bilem ipsam & feculentum sanguinem copia superet, bini sunt facti, situm, formam, totamque constructionem huic muneri conuenientem obtinentes. Quod oculus enim humorem serosum, quem urina & lotium uocamus, sanguini adimant, quam fieri potuit proximè ambo icori allocantur. Dexter enim superioris sua parte humillimam icoris portionem contingit, in canibus sinum quoque in icore sibi, uel altius collocaetur inculptum, appositè concidens. Sinister uero ad eam sedem occupat, ut & lienis aliqua ex parte substernatur. Verterque uero iuxta uerterbarum corporum latera, humiliori septi sedi incumbit, qua id decimae & undecimae & duodecimae costis obducitur, ca possimum parte, qua costae in posteriora impensius obliquantur. Is enim costarum in posteriora flexus, opportuna renibus sedem offerre uisitur, ut & tuto uallentur, & ne in anteriora uel minimum prominentes, caeterorum nutritionis organorum sedem occupent. Quae nisi respexisset Natura, unum semper, eundemque maximum (ut interdum in habentibus uentrem impense prominolunt, & uitiatum costarum ductum, moliri Naturam uidimus) super uenae cauae & arteriae magnae corpora renem collocaisset, breuiori succinctiori que compendio serosum sanguinem attracturum. Non enim renes, ut alijs scribitur Anatomicis, lumborum musculis, qui dorsi & femoris famulantur motibus, prorsus in sternuntur, & etiam non multo humilium quam costae sunt, uel infima sui parte uersus illa descendunt, etiam si alter altero semper sit elatior, neque ad amissum è directo mutuo opponantur. Quum enim lien demissius quam iecur descendat, uterque autem ren uenae cauae, qua sub icoris corpore ducitur, uicinus esse contendat, merito dextrum sinistro elatiorem esse plerunque cernimus. quippe non raro etiam sinister dextro elatior obseruatur, in ijs praecipue quibus lien minor & iecur maius obtigit: perinde ac si id dextrum renem deorsum deprimeret, ille autem sinistrum altius ascendere, libiq; subijci sineret. Porro contrarium hunc situm renibus non tam loci, quo apte locari possent, occasione, quam ne è directo utriusque serosum sanguinem attrahat, ac alter in contrarium reuellens alterius munus prohibeat, accidisse constat. Neque etiam in renum situ Galeni ratio probanda est, qua dextrum sinistrot ediotior esse docet, ut secundum rectitudinem magis trahat, quam cae dextro uenae lateri ascribit, non magis illi quam sinistrot lateri propria sint. Nemo enim sanae mentis ex icore in uenae cauae latus dextrum plures uenas quam in sinistrot pertinere fatebitur, si ad amissum eius uenae secundum icoris posteriora ductum contemplantus fuerit. Caeterum utcumq;

Lib. 5. de V. fa. parte.

ut eunq; renes situ inter se discreper, neuter tamen alterius altitudinem, quã media est illorum longitudo, superat unquam. Sunt enim humani renes oblongi, & minus lati, omni que exterior æqualiter crassi. Anterioris nanque & posterioris comprimuntur renes, & in latere exparte ad amfium orbiculares & gibbi: in interiori autẽ, quod exteriori breuius est, partim gibbi, partim caui. In media enim interioris lateris sede sinũ profundius sibi impressum exigit, superius inferius que utelut in acutũ angulum desinentem, in medio autem exuberant. Superiori parte paulo quã inferiori latiores sunt renes, & parũ admodum exterius quã interioris crassiores. Magnitudine eã donantur, qua probẽ quantum sanguini ex usu est, seroso humore illum emundant. Superficium icoris gibbo similiter impense leuem & lubricum sortiuntur, ut & colorem intenserubrum & resplendentem. Substantia nanque constant carnea, densa, admodumq; solida & dura, parumq; à cordis substantia variante, præterquam quod nullis omnino fibris intertextitur. Renum enim substantia fibrarum, ut & icoris pulmonumq; substantia, expers est ualorum per ipsam diffusorum fibris ad attractionem, retentionem & expulsiõnem famulantibus. Quum enim sanguinis serum renes excolare oportet, neq; commode uenæ caue magnæq; arteriæ corporibus, uti icur, ad uenam cauam adnacti poterint, infignis rami à uenã arteria in ipsos deducti sunt. Ac à caua quidem duo gradus rami, urinq; nimirum singuli, ad singulos renes enascuntur, qui non è directo inueniuntur, sed pro renum situ, origine uariant, dexterq; ramus elatius sinistro principium possidet, si quidem ren dexter altius collocetur. si uerò sinister superiorem dextro sedem sibi uendicit, sinister quoq; ramus elatius dextro à caua pronascitur. Ac par sanè arteriarum est ratio, quæ sub uenæ protense ualũ cum illis transuerfim ad renum sinus, quos in interno ipsorum latere gerunt, perforauerint. Quum primum in hominibus ad illum alterius renis sinum uenã arteria peruenerint, in duos ramos priusquam renem subeant, ambæ diuiduntur, unum ramum superiorem sinus angulo, alterum inferiori offerentes. In ipso autem ualorum ad renes progressu, ad modum rarò à se ramulos arteriæ diffundunt, sed totæ in renes absumuntur. quum interim à sinistra renis uenã, feminalis uenã sinistram petens testem depromatur: ab ea autem quæ dextrum renem adit, ramus in pinguem membranamq; renis tunicam numerosa sobole spargitur: quod & sinistra uenã interdum imitatur, dum ren sinister elatiorem dextro sedem occupat. Cuiusmodi uerò sit hæc pinguis renum tunica, paulo post exequar: nunc enim ualorum ductus, ac per renis corpus distributionem unã cum renis simbus, & meatuum urinae è renibus in uescicam deducentium ortu, propter continuum de uasis sermonem perscribere aggrediar, atq; urinae ita hæc tibi ob oculos ponere, quemadmodum si præsens essem, leuiq; admodum opera in renis sectione demonstrare possem: maximè quum tot fabulæ de renum officijs, simbus, membranis, & quæ in renibus distribuuntur ualis, antehac cæteris dissectionis professoribus effictæ sint. Galenus inquit simpliciter, uenas ac arterias per renis corpus distribuit, & per ipsam duramq; renum substantiam, retento sanguine, urinae cum bilis quæ sanguini adest portione transmittit, inq; urinarium meatum effluere. Nostorum medicorum, & qui Galenum sequuti sunt omnium, hæc exprimere studentium, alij perperam officiantesq; renis fabricam aggredientes, & quæ hæc ualorum sit distributio & situs non obseruantes, necio quas colatorias membranas ementiuntur. Alij sectionem auersati, & in altis cathedris sedentes, sibiq; ipsis mirifice placentes Promethei, abunde suo munere se perfunctos esse arbitrantur, si discipulis imaginatione hominem cõsintant. Atq; hinc illud est, quod præcipuos nosre ætatis medicos & docuisse & scripsisse scio, nobis triplicem, quo urina à sanguine in renibus discernitur modum excogitari posse: non adentes interme, quid in ipsa hominis sectione appareat, sed sibi finis & ductus suo arbitrari effingunt. Ad eõ sanè ut nunc omnibus recepta probataq; sit opinio, duos in renibus esse sinus, secundũ uisceris longitudinem fitos, elatiore scilicet unum, demissiore alterũ, qui transuersa quadam membrana interduidantur, superior dico

Reniforme

Magnitudo

Substantia

Vena ac arteria renibus adnata

Renium in ternis sectione conformatio

- DE VABVS præsentibus figuris medicorum de uine excolatione commentum ex primæ conatus sui, ac sic ueritè figuram renem ad ipsius gibbo utriusq; sinum cauam uel sectionem fixa, inferiori autem renem demissæ media seclatæ portio. Cæteram quid singulis indicatur, ipse chæu. Alterum I. niteam hunc modum edocet.*
- A Vena ex arteria serosum sanguinem reni offerente.
 - B Sinus, in quem medici uenam ex arteriam nuper dictas serosum sanguinem profunderè docent.
 - C Sinus, in quem uina ex iam dicto sinu colaretur.
 - D Renis substantia orbiculatim sinus hos amplectens.
 - E Beatum ex nugacissimum renis colatorium, seu membrana cribriformi modo perua, ex urinae ex sinu B indicato in sinum C in signum unã cum bile promouente inueni.
 - F Urinam è rene ad uescicam deferens meatus.

ab inferiori. In superiorem renis uenam arteriamq; finire, easq; serosum sanguinem in illum infundere,

fundere, deinde membranam sinus intercipientem, tam arcibus angustisq; foraminulis perulam esse, ut & aequum illud ac tenue recementum & bilem quoq; transmittat, sanguine interim propter sui crassitatem non penetrante. Addunt præterea illi humanæ fabricæ stupentes architecti, ut tanto scilicet elegantius Naturæ opus consingant, ex inferiori sinu statum urinarium explantant, illumq; urinam iam colatam excipere. Profecto sagacissimus ille rerum Opifex tatum munus uni membranulæ cribri modo perforatæ non tribuerit, neq; in renibus eandem extruxerit. Quin renum substantia facultate sibi innata, ac propria ad iustitiam temperiæ, ex uenis ac arterijs per ipsius corpus deductis, serosum illud recementum excolat, ac in sinum qui urinario meatu excipitur, diffundit. Quod incredibile artificium ut uideas, caninum renem ut potè maci lentum, & nulla, quemadmodum humanus est, pinguedine oppletum, ad manum tibi esse uelim, illumq; uti renis administrationem ad præsentis libri calcem subiungam, te primum aggregedi. Post aliquid enim obitas sectiones (dummodo prima non suffecerit) duos in renibus sinus adinuenies, scilicet multo ac nostri arbitrantur medici, à Natura formatos. "Vena enim & arteria in renis corpus subeuntes, in unum degenerant corpus, arteriarum tunicis duritia crassitq; respondens. Hoc cauum & uenæ arteriæ ut modo per renis corpus distributum cernitur. Primum enim paulatim latefcēs, in duas quodammodo partes diducitur: quarum unam quidem anteriorem, alteram uerò posteriorem (renum figuræ perpetuò memores) doctrinæ studio uocabimus. Anterior una serie unoq; ductu, modò sex, modò septem, modò plures etiam, ac quæ crassos producit ramos, in quos etiam anterior hæc membrana corporis pars finitur. Præterea rami per anteriorem renis partem æqualiter à se inuicem secundum renis formam abscedentes, uersus exterioris renis latus prorant, nō quidem ad externam usq; lateris eius superficiem, sed interius multo in renis corpore permanent. Hic in aliquot propaggines rursus dissecti, corporis membranae posterioribus ramis, quos nunc prosequar, commiscuntur. Posterior enim corporis eius pars eodem modo quo & anterior in ramos digeritur, ad externū renis latus contentendes. Quum uerò hic eousq; quo anteriores deuenirint, mutuo posterioris rami cum anterioribus coeunt, ac singuli singulis, ac si unum idemq; corpus essent, uniantur, mutuaq; cautatem constituunt. Elegans iste ramorum coitus instar semicirculi ad exterioris renum lateris formam perficitur. Porrò membranae cauumq; istud cum suis ramis corpus non unum decunq; renum adnatam habet substantiam. Corpori enim ipsi priusquam in ramos digeratur, anterioris posteriorisq; & ad internum ipsius latus, nō autem ad externum, renis substantia adnascitur. Ramis uerò anterioribus duntaxat antè, posterioribus uerò postè renis substantia adnascitur, quo usq; ad mutuum coitum rami ducuntur. Hic enim ubi in plures ramos singuli diuiduntur, ac anteriores cum posterioribus coeunt, renis substantiam adnatam undiq; habent, quanquam inter ramos ipsos, quā nihil adnascitur ad renis interiora, uelut septum quoddam procedit, ramis non connatum, & ab illa renis substantia prodiens, quæ ramis dum coeunt cōnascitur. Adcō ut hic inter anteriores posterioresq; corporis illius membranae ramos alter quidam renis sinus exurgat, quodammodo bipartitus. Quia enim is exterioris membranae corporis latus, ubi primum ramos germinat, respicit, unicus esse apparet: quum autem secundum septū ex renis substantia pronatū, uelut ad exteriora fertur, geminus conspicitur. Vna enim eius pars inter septum & ramos anteriores, altera inter idem septum & posteriores ramos porrigitur. Sinus hic inter disseccandum subhumidus exanguisq; omnino occurrit, corpus autem illud membranae cum suis ramis omnibus, aut primus sinus (si ita corpus id appellare uisum sit) sanguine plenus semper inuenitur. Homines ut passim pinguetudine, quemadmodum & porci, sciant, secundum sinum quoque adipis duriusculo, & quasi seroso humore enutrito oppletum habent: qui non solum humanorum renum speculationem dissecantibus obscurauit, sed quibusdam accuratè sectionem aggregentibus ita imposuit, ut hunc adipem * urinarij meatus operculum quoddam esse, & urinæ in renibus excretioni seu colationi præfici, & quoddam uelut colatorium esse, scriptum reliquerint. Qui enim suis imaginationibus & somnijs non contenti, plenam operam unā cum ratione quoq; impenderunt, si nihil aliud, saltem meatus urinarij * initium uiderunt, quod sanè ex altero renis sinu pendet, non quidem ex humiliiori ipsius sede, sed ex interni lateris secundi istius sinus medio. Incipit enim meatus ille ab externo latere membranae corporis, ubi primum in ramos scinditur, deinde per eius corporis medium procedens, ex renum medio in internum renis latus uenæ cuiusdam instar procedit. Hæc mæhercule demum renum conformatio est, quæ in membranae illud corpus ipsiusq; ramos serosum sanguinem renis substantiæ ui, & fibrarum eius corporis reclarum beneficio ad trahi commoustrat: quo sanguis quantum sufficit seroso illo humore ita liberetur, ac sanguinè à portæ uenæ furculis in cauæ soboles assumi transmittiq; nouimus. Quippe non uniter sum

renis

Renum mu-
nus.

renes allicunt. Imò ut sanguis ad fluxum per uenarum cauitates aptior sit, eius humoris portio unà cum eo per reliquū adhuc corpus ducitur, quem extracto iamq̄ cōcreto sanguini innatare conspicimus. Quinetiam manifestum quoque euadit, renum substantiam à sanguine nō solum in uena caua, sed & in arteria magna contento, aequum illum humorem; & si quid biliosū excrementi adhuc ipsi sit admixtum, colare, atq; in alterum illam sinum protrudere, eumq; inde per uenarum meatum ad uesicam huic humori in star lagenae subditam sensim defluere. Quæ uerò horum meatuum conformatio sit, ubi renum tunicarum explanationem præcedentibus addidero, statim audies. Renibus binæ sunt tunice, ortu substantiaq; uariantes. ¹ Prima, quæ exterior est, renum corpori pertinaciter non adhaerit, nihilominus ipsi in star inuolucris circumquaque obducitur, & hinc etiam renis fascia uulgò nuncupatur. Hæc à peritonæo humiliorē septi transuersi sedem succingente principium ducit. Quæ enim ipsi renes in cumbunt, membranae quasdam fibras producit, in membraneam tunicam, quæ renes ipsi colligit, degerantes. Præfens tunica frequentibus uenis in star omenti intertextitur, multa pinguedine (ut & illud) abundans, renumq; actionem penicilli cuiusdam ritu fouens. ² Altera quidem renis tunica à uena ad ipsum renem pertingente ³ propaginem exigit, in membranam frequenti ramorum ferie excurrentem. Sinistri autem renis tunica uenam ad ipsū ducit in sinistro uenæ caue lætere, clatius quàm renis uena enata: aliquando etiam contraria est in eiusmodi tunicas impli cantium uenarum exortus ratio. Porro altera renum tunica tenuior est, & nullis uenis neq; etiã pinguetudine obfita, & ut iecoris & lienis tunica renum substantiæ connata. Hanc pro creat tergia renē petentis arteriæ tunica, & uenę item altera. nam dum hæc uasa reni implantantur, hæc tunica ab eis abcedentes, in præfentis renis tunica dilatantur. Cæterum renis ⁴ neruus, quem quali præterieram, gracilis est, neq; uenæ, neq; arteriæ renis proportionē respondens. Ille enim alterius usus quàm nutriendi calorisq; infusit recreandi gratia reni offeruntur. neruum autem sensum duntaxat obtusum præfere oportuit, ac proinde à sexti paris ramis qui costarū exporriguntur radicibus, Natura singulos ad utrumq; renem diffusit, in internam ipsorum tunicanam potius quàm in corpus illos dispergens.

Renum tunica.

Renu nerui.

DE VESICA VRINAE RECEPTACULO,
 & meatibus urinam è renibus in uesicam deducentibus. Cap. XI.

VIRILEM uesicam imprimis ostendunt uigesima secunda, & uigesima tertia figurae, hanc simul cum uinarijs meatibus detectam prorsus experimentes, uti & quarta figurae Capitis quadragesimi noni, libri secundi. Superior è uerò uesica fundi partem adhuc peritonæo ne xam, proponit secunda figura, tertia, sexta, decima, duodecima, uigesima. Cæterum muliebrem uesicam pulchrè delineat am continet uigesima quarta, uigesima quinta, uigesima sexta, uti ex illarum figurarum Indicibus petere licet.

BERINDE ac renes suis functionibus opportunam sedem sibi uendicant, tutoque locantur, ita quoque & uesica & uinarij meatus. Vesica enim quum sit aquea superfluitatis receptaculum, in quo sensim à renibus id colatum (ne frequenter & perpetuo, sed raro & repente ac simul urina nobis reddenda sit) coaceruatur, eam sedem merito obtinet, qua cōmodè dum urinae copia aut qualitate molestat, eam excernere possit: quem locum non deuit ab eo quo sicca excrementa emittuntur procul abesse. Deinde elatiorē sedē alia nutritionis organa, hæc uesica longè nobiliora, altamq; sedem expetentia, sibi occupant, adeo ut iure quodā non minus uesica quàm intestinū rectum humilium locata sit. Ad posteriorē enim ¹ pubis ossis sedem uesica reponitur, elatiori sui parte superiore m pubis ossis sedem modò plus, modò minus, prout urina distenditur, excedens. Est namq; oblonga sphaeræ in star aliquantulum rotunda, & elatiori parte, quam fundum ipsius propriè uocamus, appare amplior: id quod situs ocalione accidit. Quanquum enim ut capaciore iniurijsq; ferendis minus obnoxia redderetur, figura ad amussim globi modo rotunda, magis ipsi conuenisset, atramè oblongiorem suoq; fundo ampliorē Natura machinata est, non quod eiusmodi commoditatem negligeret, sed ne pubis os rectumq; intestinū posteriori uesicæ sedi in uiris, ut & uterus in mulieribus attenlum, etus distensionem nimium arctarent. quod sanè necessario accidisset, si quam ex longitudine sortitur capacitas, etiam in latitudine inter pubis os & rectum in intestinū adiecta fuisset. sed & fundum quoq; tanto est humiliorē ipsius parte, quæ in cer

Vesicae sinus.

Vesicae foramina.

*Vesicae sub
flantia.*

uicem angustum uel meatū definit, amplius, quanto cōmodius id pubis os excedēs propter ce-
 dentes abdominis musculos distendi dilatariq; potest. Vesica enim amplam & extendi prom-
 ptam fieri oportuit, quo rarius, ut dictū est, urina nobis reddenda sit, ac proinde mēbrano ner-
 uo uel eo confiat corpore, quod dilatari possit cōmodē, & rursus qui nihil cōtinet, subsidere. Ete-
 nim uesica laui, dura, ualida, mēbranaeq; constat tunica, quae modō crassior, modō tenuior ui-
 situr, prout nimirū aut impensius distendit, aut cōtractatur: peculiariter hoc sibi uendicans, quod
 in elastissima sui fundi parte, & qua in ceruicē definit, ob meatū quorundā implantationes &
 explatationes durior crassiorq; sit. Hanc triplici fibrarū genere intertextā, uel pueri nouere, un-
 guibus dum uesicā inflant, ut prōptius distendatur, illam fricantes, ac eiusmodi fibras diuellen-
 tes. Etenim nulla corporis tunica occurrit triplex hoc fibrarū genus exactius ostendēs, q̄ si ue-
 fica inflatur: adeo ut uesicis, quas puer, uti nos strabus moris est, inflare, contundere, & ungui-
 bus ac digitis terere solebā, quid sibi fibrarū tunicarū uellent in Anatomicorū libris, ilico intelle-
 xerim. Ceterū uesicā implicantes fibrarū eadem qua fibrarū uentriculi & bilis uesiculae colloca-
 tur serie. Rectā enim intimā sunt, extimā transuersā, mediā uerō obliquā, pro functionū or-
 dine situs seriem adipiscentes. Expulsionem namq; praet̄ retentio, & hanc rursus attractio. Du-
 ram uerō & crassam uesicā tunicā fieri oportuissē, praet̄ cetera argumento sunt, quod in
 magnam molem saepe distendi eam oporteat, quo dōg urinae acrimonia & ulceribus ac calculis
 idq; generis malis alijs frequentē uexetur: quae, nisi dura esset, eam facillē lacerarent, eroderent,
 ac perforarent. Vt autem ualidiora adhuc efficiantur haec, peritonaeum illi densum robustumq;
 inuolucrum peculiariter circūcedit, quod secunda uesicā tunica cēsetur. Hanc peritonaeum
 ipsi offert, quā supra pubis os uesicā fundū anteriorē ipsius sedes uenteria peritonaeo in ho-
 minibus secus multo q̄ in canibus adnascitur. In canibus enim & alijs quadrupedibus procef-
 sus tantū ad peritonaeo uesicā offertur, neq; tota ipsius sedes anterior peritonaeo ne laxē quidem
 adnascit, sed ut & posterior uesicā sedes leuis & lubrica cernit̄. In hominibus etiā sedes uesicē
 posteriorē rectū intestinū & uterū respiciēs, leuis & lubrica & aequo humore obrita est. Ceterū
 cū urina uesicā (ut & biliosum recrementū suae uesiculae) ad nutritionē inepta sit, uenas, & qui-
 bus ipsius calor fecillare arterias Natura illi distribuit, ac primum utriq; in ceruicis uesicāe la-
 tura unā uenā & arteriā unā à caue uenae & arteriae magnae ramis per pubis ossis foramē crus ac
 cedētibus deriuauit, quae hinc sursum per corporis uesicē longitudinē conscendēs, in tenuissi-
 mos pilos modo graciles furculos dissipant. Neq; neruis itidē, quibus ob tristantiū sensationē
 maximē indiget, uesica destituū. Quātuus enim urina uesicāe ut bilis minori uesiculae tanq̄ sa-
 miliare quippiā influat, neq; quā naturalis est illā ab illa noxā patiā, ea tamē interdū tantū bilio-
 si excrementi admixtū habet, mordaxq; & acris reddit̄ adeo, ut nisi urinae qualitatē uesica perci-
 peret, illā diutius continēs, grauior plerunq; afficeret. Proinde inter ceteras corporis partes,
 neruus nō minimos sensū tactus duntaxat gratia uesica obtinuit, eos à sexti paris ramis costa-
 rum radicibus exporrectis, & ab infimis spinalis medullae paribus exigēs. Praet̄ haec uasa &
 neruus ex latiore mediāq; fundi parte meatus exoritur, qui per umbilicū & intimum fetus in-
 uolucrū, quod à sarciminis specie nomen inuenit, quū adhuc utero gerimur, urinam deducit.
 Quinetiam uesicāe lateribus duae attenduntur arteriae, uitalem spiritum ex uteri arterijs fetui
 deferentes, quae in paritis non minus q̄ meatus urinā deducens, ex arteria, inuulēs redditur,
 nisi quod uesicā ad peritonaeum ligamentorum uicem abundē gerant, uesicamq; erectam con-
 tineant. Porro in humilioribus uesicā sedem praet̄ suos neruus & uenas & arterias in cauita-
 tem usq; ipsius, aliq̄ duo meatus inferuntur ex renibus urinam deducentes, ac uisissimē à Na-
 tura formati. Quum enim renes quā proximē iecori necessariō allocentur, uesica autem hu-
 milem sedem sibi uendicet, meatus quosdam effingi oportuit, urinam ex renibus in uesicam de-
 ducturos. Atq; hos uenarum corpori quā simillimos Natura efformauit. quippe simplici
 consistit tunica, uenarū tunica paulo duriore, paucioribusq; q̄ illa fibris obliquis intertexta. ita
 namq; meatus illi iniurijs ferendū redduntur aptiores, & tendi subsidereq; facillē possunt, & o-
 bliquae fibrarū quo minus in uesicam urina ocys delabatur, nihil interim prepediunt. Verūm
 quod his meatibus, quos Graeci ab officio *νεφρικής*, & *αριστερής*, & *δεξιερής* appellat, tanta cum
 uenō sit similitudo, quod quae illi secus quā uenae sanguine turgentes, candicent, Celso albae
 uenae nuncupantur. ⁹ Explantantur uerō isti ex secundo renum sinu, eos per medium primum
 sinus ductētē. Hinc peritonaeo super ¹⁰ lumborum musculos superentis, securissimē deorsum
 ad uesicam prorepunt. Adnascuntur enim in progressu peritonaeo, & ab illo fibras quasdam
 adepti, alteram assumunt tunicā, uenulis & arterijs ut peritonaeum ipsum intertextam. Por-
 rō ductus ipsorum quum itinēris longitudo nihil commodi ad adherē hīc possit, quā minime
 anfractuōsus est. ex renum enim sinu deorsum modicē uersus interiora, ut ad uesicam pertin-
 gant,

*Uesicae
sub
flantia
tab. 14.*

*18. 0. 11
728*

*21. 0. 19
21. 0. 19
21. 0. 19
lib. 14.*

*Vena et arte-
riae ex neruis
uesicae.*

*Meatus fro-
tus urinā deducens, et fetus
peculiaris ar-
teria uesicāe
commissa.*

*17. 0. 11
4. 0. 11
17. 0. 11
17. 0. 11
17. 0. 11
17. 0. 11
17. 0. 11*

*Meatum u-
rināe uenibus
in uesicam de-
ducensum ho-
striae.*

*17. 0. 11
17. 0. 11
17. 0. 11
17. 0. 11
17. 0. 11
17. 0. 11
17. 0. 11*

gant, deducuntur. Ne uerò parum firmati, & omnino penfiles uesicę infererentur, aut obliquū nimis ductū efficerent, nō eiaſſimā parti uesię, ex qua meatus, urinā fecrus extra umbilicū deſcens pendet, implantantur, sed illi uesicę ſedi, quę posteriori peritonęi regiōni, ad quam meatus toto ductū ſecurē adhaſcuntur, uicinior eſt. Eſt autem ea regiō in poſteriore uesię ſede paulo anteaquam in ceruicem deſinat, cui utriq; meatus primū adnaſcuntur, & obliquo antracū uesię tunicam à peritonęo pronatam penetrantes, tandem in uesię cauitatem alteram quoq; tunicam penetrantes aperiantur ingrediuntur uē, modo ſanē quā ſimillimō, quo bilis meatus in duodenum inſeri relatum eſt: laxis nimirum membranulis utriq; ad meatus foramen ex uesię corpore appendentibus, non aliter quā ſi uesię internę tunicę tenes hu iuſmodi proceſſus inibi adnaſcerentur. Horum uſus, membrancorū proceſſum bilem deducēti meatus adnatorum uſui reſponder, ut ſcilicet urinę quidem ex meatibus in uesię deſluentī cedant, & dum uesię diſtenta urinam rurfus in eoſdem meatus regurgitare uolet, collectū illi meatumq; opplentes, urinę tranſitum præpediant. Id quod ad eò præſtant commo dē, ut uesię uel ſtatu plurimō repleta, nihil planē ſpiritus per hos meatus reddere queat. Verū quod & obliquus ille in meatu inſertione ductus, eidem uſui famuletur, uesię dum inſtantur, exacte cōmonſtrant. Eadem in ſollibus indies experimur: nam per foramen quod à tergo illis adhiberi ſolet, aēr quidem attrahitur, ſed quum ſollis comprimitur, propter aller culum impetu aēris foramini appreſſum, nihil uenti exſpirat. Idem quoq; in pilis obſeruamus, quas ſtatu diſtendimus. Quāquā longē maiore induſtria, neq; ita pendulis operculis rerum Operifex in ueriorum meatum implantatione utatur, q̄ nos ipſius artificioſum imitātes in ſollibus & pilis, aut etiam in admittendis quas poſtmodum egredi nolimus columbis molimur. Vrinariorū itaq; meatum implantatio ad inferiorem poſteriorēmq; regiōnē uesię non procul ab ipſius ceruicē conſiſtit. Hic enim humillima uesię pars in anguſtum finitur meatum, quem ipſius ceruicem collum uē nuncupamus: aliter in uiris quā in mulieribus protenſum, & alijs quoq; in illis q̄ in hiſ adnatum coagmentatumq; partibus, & uſum deniq; ambobus diuerſum præbent. Com mune eſt enim utriq; huic ceruicī ſeu meatu urinam ex uesię deſerenti muſculum orbiculārim circum ducti, quo cauetur ne urina præter uoluntatem noſtram eſſiat: cuius uſum, ſitum, & formā in ſecundo libro diſſuſe perſequuti ſumus. Deinde utriq; & uiris & mulieribus per illum meatu urinam exemitur, ſed uiris ad feminis quoq; ei aculationē ille auxiliatur. Ea q; propter peculiariet hī glandoſum illud corpus adnatū habent, ſemen deſerentium ualorum inſertionē ſuſcipiunt, quo corpore urinę meatum humectante & irrigante mulieres deſtituunt. Quinē tantum mulieribus ſuper uteri ceruicem huic ſeu uesię cruix fibris membranæ illi adnatæ extenditur, ac ubi primū ſub pubis oſſe uteri ceruicē ſurſum inſecti cepit, in illius cauitatem ceſſat. Viris autem ultra porrigitur ac prominet. nam quamprimū humillimam pubis oſſium commiſſurę regionem ſuperauit, penis corporibus ſubnatus ad elatiorem uſq; pubis oſſium commiſſurę ſedem ſurſum fertur, & hinc rurfus prout rigidus ſlaccidus uē eſt pe nis, ſurſum ſpectat aut propendet, nunc ꝑ Græcorum, nunc ꝑ Latinorum elementū exprimit. At hæc opportunius unā cum generationis organis pertractantur. Hactenus enim triplicia cibi organa utenq; perſequutus ſum: prima quidem quę concoquunt, & quę alimentū uſile propellunt ac tranſmittunt. Secunda autē quę expurgant & deſerūt, & ſuſcipiunt recremēta. Tertia uerò, quę excrementorū eſſluxiā dhibentur. Atq; hæc in duplici erant differentia: alia enim in tempoſtate diſſuere prohibent, ut orbicularis muſculus uesię ceruicī & podici adhibitus: alia autem tempoſtiuē excrementa propellunt, ut ſeptum, & abdominis octo muſculi.

NATURAM PROPAGANDÆ SPECIEI

prouidiſſe. Caput XII.

N præſentis libri initio nutritionis organorum neceſſitatem in humana fabrica adinuenientes, ex humani corporis primordijs, & qua id conſtat materia, hominem neceſſariō morti eſſe obnoxium colligebamus. Præterquam enim quòd mixtum genitumq; ſit corpus humanum, idipſum immortale incorruptibileq; fieri nequaquam potuiſſe, arteriæ, uenæ, nerui, ca rō, & id genus partes reliquę, ē quibus conformatur, abundē monſtrant. Quando itaq; uel materię ocaſione hominem pro ducere immortalem rerum Opifici negabatur, ipſi ad immortalitatem quod licuit auxilium machinatus eſt, inſtar boni ciuitatis conditoris, cui non præſens duntaxat cohabitatio cordi eſt, ſed rationē quoq; prouider, qua uel in æternū, uel ad quæ plurimos annos ea duret. Sed ciuitas quidem quantum uis bene fortunata, quę non unā cum ſeculis ætatisq; quandoq; intercedat, nulla

x 2 uide

Artificioſa meatus urinę deducunt in ſertio.

Viſice erit uis.

Quæ nutritio ni organa hæc emiſſa comite morata ſint.

uidetur unq̄ instituta fuisse. Prouidi uerò solertisq̄ rerum Opificis opera, quæ multis annorū millibus iam suffecerunt & perdurarūt, adhuc permanēt, mirabili quadam arte ab ipso inuēta, ut semper pro hominibus qui corrūpuntur noui succedant, perpetuāq̄ speciei conseruatio fiat.

Partū generatiōni subseruatiōnis breuiter enumeratio.

Homines namq̄ initio ita extruxit, ut unus quidem potissimū sexus principij rationē exporgeret, alter autem id suscipiens scētū enutriet foueretq̄. Sic uiro organa, testes scilicet ipsos in didis, quæ præcipuum noui conseruandi hominis principium efformarent, uasa illis adiungēs duplicia: alia quidem materiā ex qua hi apte semen cōficerent apportantia, alia uerò iam cōstitū in unū meatū, qui opportunē id in uterū projiciat, deducētia. Is enim mulieri dat, ut principij hoc cōcipiat: deinde in quoq̄ uasis cōferitur, quorū beneficio genitura temporis successu enutriatur, ac præcipuo Naturæ miraculo in nouum hominem prodeat. Interim & testes uas sapē illorū functionibus seruentia uterus sibi uendicat, ut & mulier aliquā primarij principij rationē scētui adijciat. Quintetiā his omnibus non hominū duntaxat, sed & cæterorū animalū generationi famulantibus organis meras cōmifendorū corporū libidines, & peculiarē quandā delectationis uim ad generationē rerum Opifex copulauit, ipsi uerò anime ea usurā mirabilem quandam & indicibilem utendi appetitū quoq̄ elargiens. A quo usu animalia incitata & stimulantia, etiā si sulta aut iuuenilia, aut ratione priuata prorsus fuerint, prouident tamē fucessione spei cūcti, huiusmodi uero omniū essent prudentia. Quū enim Opifex haud ignoraret substantiā, ex qua instrumenta generationi subseruentia creauit, perfectam sapientiā neutiq̄ admittere illecebram & uelut inelationē, quam solam accipere poterat, ad salutē conseruationemq̄ speciei nō indidit, delectationē uehementissimā illarū partū usui adiciens. Atq̄ hinc illa in Timæo Platonis de generationis amore à rerū Opifex nobis ingenta differentis est sententia: Quocirca pū

» dendorū nature in uiris insita uis inobediens ac imperiosa, & quasi animal nō exaudis ratio-
» nem, furiosarū libidinū uiolentia, subire sibi cuncta conatur. V ulua quoq̄ & uterus in foemi-
» nis pari ratione animal auidū generandi, si in tempestiue diuq̄ à generando abstineat, aggrē fert
» morā, plurimumq̄ indignatur. Vt modò nihil dicā de amore, quo animalia suos prosequuntur
» fetus: & temperiā à Natura mulieri priuatim cōcessa, ut nō soliti uero adhuc cōtento scētui ali-
» mentū subministrēt, uerū natū quoq̄ suis mamillis tam sedulo & sollicitē enutriet. Quām uerò
» audaciter has perinde ac reliqua generationi subministrantia organa extructa sint, iam paulatim
» auditurus es, quem cuiusq̄ organi situm, formam, substantiam, connexum, uasa, neruos, o tū,
» inuolucra, quibus integritas aut constat, ductus, actiones, usus, & eius generis reliqua, à uirorū
» organis statuens sermōnis initium, prole qui pergam.

DE VIRORVM ORGANIS GENERATIO-
ni subseruentibus. Caput XIII.

PRÆSENTIA organa primū uigesima figura, mox uigesima secunda cō-
» gestimateria absolutissimē exprimuntur, quem admodum earum Index manifestō edocuit.

Quæstiones ac conseruatione de generatiōnis organo obuiæ.

TRI semen primariū hominis effectiū esse principij, medicis iuxta ac phi-
losophis concessum est omnibus: mulierē uerò semen emittere, & effectiui
principij partē præbere, Aristoteles & alij pleriq̄ inficiātur. Rursus nō mi-
nus ambigitur, nunquid genitale semē duorū principiorū materialis est esse
cūi rationē subbeat, ut cū Diuo Hippocrate et Polybo Galenus existimat
an effectiui tantū, ut Aristotelis est opinio, qui licet principij motiōnem mē-
struo sanguini à femine inferri arbitrabatur, non tamē ex ipso, ueluti ex ma-
teria, animal formari putabat. His præter alias de feminis materia, & ipsius ab animalis parti-
bus sedibusq̄ decisio, ac uasorū feminaliū ductū, forma, ortu, numero, insertionē, præterea et
acetabulorū in utero essentia, & sanguinis mēstrui natura, scetusq̄ enutritio, inter primarios
medicos & philosophos innumeras atq̄ penitus ex diametro contrarias dissensiones, accedit,
quæ testium sit conformatio, & nunquid semen illi, ut Galenus annuit, generent: num uerò tan-
tum planarum, quæ Græcis λῶα uocantur, quasq̄ textrices suis telis appendunt, uicem ex Pe-
ripateticorum sententia gerant. Vt interim præteream mille de scetus formatione, & quando
malesculus, quando femina producat, de scetus ad parentes similitudine, ac signis, de optima
anime parte: num scilicet hæc calor semini in natus, aliā ue substantia sit, aut alicunde missa, ac ali-
quid prorsus incorporeū aut corporeū: & rursus si ita sit, num id cū homine, an prius cū omni-
bus animis creēt, unde id dimittatur, præterea mortale ne an immortale sit, eiusq̄ generis alias
penē infinitas philosophorum medicorumq̄ differentias, & quæ cælum terræ miscēt nomina à
uarijs usurpata autoribus, ac diuersis pugnantibusq̄ partibus diuersimodē imposita, & denuò
ab

ab interpretibus miserè conuersa. Ad eò sanè, ut ingentibus undequaq; opinionù dogmatumq; procellis fluctuantibus, uehementer ambigem, unde generationis in uiro organorù tractationè bo no omine auspicer. Si enim meà còmemoratorum dogmatù sententià primò expulsero, prater hoc quod sanctissimæ religionis nostræ fides nõnulla sibi priuatim uendicat, & pleraq; meritiò in dubiò uocari prohibet, hæc q; nõstra ætas rerum capitibus potius q̄ proluxa emarratione oblectatur, qui de seminarijs instrumentis incidet sermo, illis nondum explicatis, obfcuritatem nõ leuem pararet. Rursus si postpositis aliorù controuersijs, organorù descriptionè aggrediar, pleraq; illorù placitis repugnantia occurrent: quæ si exactius cõprobare admissi fuero, manca interceptaq; reddet oratio. At quum alicunde inchoandù sit, nuda organorù descriptio subijciatur: quam ubi ex dissectione uerã (qualem profectò descripturus sum) animaduertèris, ilico in procinctu erit, quid de quamplurimis dogmatibus citra proluxam argumentorù consuetudinem sentiendum sit. In quibusdam autè quantumuis etiã sedulò Naturæ opera expendas, nihil quod tibi omni ex parte sanù uidebit, adinuenire poteris: nisi fortè in alicuius uerba secus atq; decet iurans, tuo sensui derogare lubeat, rationeq; prorùs careas. Atq; hïc ad eò nõ iniuria miraberis, omnes qui huiusmodi tractationè aggressi sunt, subinde ignorata & neglecta organorù constructione, tot opinionù portèta in uicissile, omnesq; inter se quodammodo dissentire, ac differèntibus argumētis eisdè autores sua placita Andabatarù modo confirmasse. Quo autem ex his sententiariù fluctibus affleq; uita Anatomie facilius euadas, generationis in uiro organorù fabricè ordine explicabo. Testium itaq; in uiris situs nulli nõ cõspicue est, ut & binarijs ipsorù numerus, unde *Atidapus* & gemini appellatùr: quamuis interdum unus tantù, & interdum tres simul reperiantur. at id rarius q̄ nõnulli existimant, tertiu testem tuberculù prater Naturã ex melicridum, aut steatomatum, aut atheoromatu numero in scorto reconditù enumerãtes. Porro testium forma, substantia, tunica, & illorù functionibus subseruiencia uasa, nõ etiã patient singulis. Sunt igitur testes rotundi, sed paulo admodù oblongiores q̄ aut lati, aut profundius: dein humiliori parte nõnihil obtusiores amplioresq; q̄ superioris de uisuntur, uerum & id admodù obfcurè: etiã si testes ouorù nomè à plerisq; & præcipuè Arabibus inuenerint. In exter na superficie nulli penitus sinù impressionem ue aut inequalitatè obinèt. Substantia constant alba, lactea, mollis, & sibi undeciq; simili ac cõtinua, nisi quod uenulis frequentibus isidemq; exi gijs tenuissimisq; oppleta sit, ob idq; rara cauerosa q; que admodù lienis substantia esse uideat. Atq; id parè alijs animaduersum est dissectionis professoribus, meq; diu latuit, quòd inter disseccandum testè uehementius cõprimere soleat. Neq; uiroorù testes ullum omnino sinù cauitatem ue exigunt, prater eã quæ secundariò ipsis eiusmodi uenularù gratia accedit. Vnde aut uenæ uascula ue, quæ testiu substantiæ implicari dicebam, ortum ducant, sensim explicare contentam. Testes pluribus tunicis seu inuolucris integuntur: ac alijs quidem utriq; testis cõmunibus, alijs autè priuatim singulos testes inuoluentibus. Ambos enim testes unà cum ipsorù peculiari bus tunicis & seminarijs uasis, cutis ipsa & membrana, quæ carnosam nõ immeritò uocari diximus, perinde atq; uniuersum corpus, amplexant, & duo utriq; testibus cõmunia statutu inuolucra: cutis quidè unù, quod reliqua corporis cute tenuis est, et uelut futura quadã & rugis intertinguit, ac quibusdã scrotù, quibusdã uerò (qui se Latinijs loqui existimãt) scortù, Græcis uerò *scrotum* dicitur. Alter autè cõmune inuolucrù mēbrana carnosã efformat, hïc perinde ac cutis, longè q̄ in reliquo corpore tenuior, sed uenis frequentioribus intertexta. Prater hæc uerò tenuitatè cutis & mēbrana aliud peculiariter hïc, ut cõin fronte ac pene sibi uendicat, quãdoquidè nullus inter ipsas interuenit adeps: nõ aliter profectò q̄ si Natura uiroorù testibus laxius te nuiusq; uoluisset à cute & ea mēbrana obducere inuolucrù, à uiroorùq; testibus nõ minus q̄ à cere bro omnè abesse pinguedinè. Nam & si membranas ut que uenis arterijsq; frequentibus intertextæ sunt circa testes adscopia, nullas tamè, ut serè in reliquo corpore esse solet, hïc cõspiciat adeps. Porro utrumq; testè priuatim inuoluentes tunice, amplitudine, conformatione, tenuitate inui cè admodù uariat. Vna enim, quæ & exterior est, testè cui uis uasis ad eã usq; sedè, qua magna peritonæi amplitudini cõmittunt, induit, ualida quidè, sed tenuis, uenisq; abundans. Quæ enim uenæ arteriamq; seminales, ac dein uas semè à teste sursum ducens, ex peritonæi magna amplitudine in quinque regionè ipsiusq; scortù duci audies, illic peritonèu præsens educit inuolucrum, quod peritonæi pars procellusq; meritiò censet, itaq; ab ipso peritonæo prodit, ut scortù à cute deducè pronasciq; cernimus. Hoc inuolucrù seu tunica exteriori superficie, qua hanc carnosã mēbrana cõtingit, fibris quibusdã mēbraneis illi cõnascit, ad eò sanè frequentibus, ut interdù has alia testiu tunica cõstituerè arbitratus fuerim. ut etiã subinde in aquosis ramicibus accidere cõspicimus. Ab his naq; mēbraneis fibris tunica interdù consistat, quæ inter secãdũ a quo humore oppleta inuenimus. Ceterù quæ dexteri testis tunica sinistri testis cõtingit tunica, ambè tunice si

T^{estium situs ac numerus.}

T^{estium formæ.}

S^{ubstantia.}

T^{estium inuolucra, utriq; testis inuolucra.}

P^{riuate utriq; testis inuolucra.}

bris quoque mutuo cōmittuntur, ac ob id externā superficiē non admodū leuē habere uidentur, sed membranarū inuicē cōnatarū modo alperā ac fibrosā. Interior eius inuolucris superficies, quā teste ipsiusque uasa respicit, leuis & aequo quodā humore obducta est, neq. ulli penitus corpori cōnascitur, præterq. quod elatiōri sui parte, quæ ex peritoneo procedit, illic peritoneo continetur adnasciturque: quin & inferiori testis parti ualde applantatur, nō quidem testis corpori, sed humillimæ uasis semen à teste deferentis parti, quā id sursum secundū testis humiliora reuoluitur. Ad hæc, tenuissimæ membranæ interuentu præfens inuolucris interna ipsius superficiei uasorū membranæ adnascitur, quæ à peritoneo enata, uenæ quidē seminālī cōstituit tunicā, arteriæ autē tertiā. Atq. is cōnexus nō orbiculatim ad uasa perficitur, sed secūdm rectā duntaxat lineā, quæ ad posteriorē uasorū sedem ducitur. Hoc inuolucrū aliquid cum carnosa corporis mēbrana cōmune nanciscit. Ut enim hanc carnosis quibusdā fibris aliqua sui parte augeri intextiq. ac in musculi naturā degenerare dictū est, sic quoq. hoc testis inuolucrū secūdm totā ipsius longitudinē posteriori in sede, à peritoneo usq. ad humillimā testis partē, carnosas fibras obtinet, & longi stricūque cuiusdā musculi naturā refert, quem mēbranæ seu ipsi inuolucro innatum cernimus, nūq. ab inuolucro abscedentem, sed unā cum illo à peritoneo incipientem, & etiā inferiori parti uasis à teste semen deferentis, simul cum inuolucro adnatū. Inuolucrum hoc præterq. quod testem commodissimē integit, illumq. suspensum continet, musculi etiam illius beneficio, quasi uoluntario motu testem sursum allicere sentitur. Porro & musculi huius occasione, quod scilicet ruber ut reliqua caro sit, id inuolucrū ipsiusque priuatiū appellatum à Græcis arbitror. aut etiam hoc uenarum graciliū quæ id aduent frequentiam, quæ illi inuolucro etiam ruborem aliquē conciliat. Verum nō ignarus quosdā à uagina id Græcorū nomen deducere, nollem de nominibus quæ harum particularū innumera uariāq. admodum (si modo alibi) occurrūt, uideri contentiosior. id enim mihi fat est, si uerē singula, uti inter dissectandum apparēt, descriperem, totius capitis ordinem ac nominū liberā impositionem ceteri relinquerē, nihil enim in tractatione obstabit, quod deunq. primū liberit prius et posterioribus hic perlegere, atq. ex sententia singula nuncupare. Quod præcipuē propter alterū priuatiū testem ambiens inuolucrum addendum duxi. Quippe id præter testis corpus substantiamq. nihil omnino amplectitur, testis figurę ad amissim respondens, aut potius illam efformans. Quippe dura & crassa ac ualida admodum membrana est, testis substantiam ut unq. mollem ac leuicacem inuoluens. Atque is sanē præfentis inuolucris præcipuus usus censendus est. dein in hoc conducit, ut ipsius interuentu & medio, uasa testis cōmittenda ipsi adnascantur. Inuolucrum enim laxius, tenuius, mollius que inibi cernitur, quā uasa illi connascantur, quā per reliquam circūferentiam. Et elatiōri quidem huius tunice parti uenæ ac arteriæ testis languinem spiritumq. deferentes adnascuntur, ac quamplurimi ramuli eam tunicam hic perforantes, in testis substantiam exporrigunt. Præter illos uerō, frequentes, sed perquam graciles surculi, deorsum in tunica illius corpus à uena arteriā que deriuantur, in tauris & arietibus instar uitæ capreolorum elegantem deducti. In posteriori uerō sede tunica hæc per uniuersam ipsius longitudinem ualidissimē adnatas exigit omnes deferentis semen uasis anfractus testis obductos, inibi etiam undecunq. tenuibus ac uisum fugientibus foraminibus pertusa. Cæterum per reliquam exteriorē ipsius superficiē, leuis & aequo humore perfusa, nulliq. penitus parti cōnexa est. Interna uerō superficie, quæ testis substantiam hæc tunica continet, undecunq. illi substantiæ connascitur. Porro hanc tunicam seu inuolucrum à primis Anatomes professoribus, qui testem uasorū uocauerunt, uel à *Aluicula*, quasi supergeminalē dixerit, appellatum fat scio: quicquid aliq. de testis nungentur capie, qui quum inuolucrum hoc ignorarent, & apud ueteres Græcos *Aluicula* legerent, præter elatiōrem testis partem, Galeno testis caput procul dubio nuncupatum, aliam effinxerunt particulam, quæ parui testis instar, testis imposita, ipsius caput & *Aluicula* uocaretur. Alij horum errore quem & Græcorum interpretes mirificē auxerunt elusi, sed in sectione interim diligentes, quum huiusmodi caput non reperirent, Arabes quosdam imitati, uas aliquod hoc nomine appellandum finxerunt, quod inter testem & uenam ac arteriam, quæ præfenti inuolucro primū adnascuntur, medium posuere, eam fortasse semē deferentis uasis particulā ita appellantes, quæ ipsius est principū, & in posteriori testis sede elatiōrem ipsius sedem orbiculatim aliqua ex parte cōplectitur. Sed quū ex refectione horū nugæ etiā leui opera obseruētur, postposita nominū cōtentione, hanc ex proprijs cuiusq. testis tunicis alterā habeto, & *Aluicula* ueteribus etiā Græcis appellatā scito, nūc uasorū ductui mentē alacrius accōmodans. Ad singulos enim testes singule pertingūt uenę, ac itē arteriæ ortus differētes. Vena namq. dextrū accedēs ductū, à uenæ cauæ caudice dimissilis q. uenarū ad reus exporrectarū origines pendēt, principū testis: nō quidem à dextro caudicis latere, sed ex superiori anteriori ut ipsius

*T estis masculi
lus exterior
ipsum inuolucrum
cognominatus*

*T estis masculi
in uolucrum*

*V asorū testis
bus sanguine
ac spiritū de
gentium nunc
tū, mox c
ontus*

*h 11 f. 2 q
plonaw.*

*i j mascul
tel. h.*

*h 11 f. 2 q
plonaw.*

*h 11 f. 2 q
plonaw.*

*m 11 f. 2 q
plonaw.*

*h 11 f. 2 q
plonaw.*

*h 11 f. 2 q
plonaw.*

*h 11 f. 2 q
plonaw.*

fedead dextrum modicè declinans, oblongo quasi & crassiusculo tubere exoritur, ac sensim obliquè versus dextrum latus protensa, peritonæoq; suffulta deorsum fertur. Sinistri testis uena non à caue caudice principium mutuatur, at elatius multò quàm dextra extens, ex uenâ sinistro reni exporrecitè humiliori sede originem habet. Atque in huncmodum plerumque uenarum ortus cernitur. uerum quandoq; sed rarius, à sinistro caue caudicis latere ramulum exporrigi conspicis, qui deorsum ad sinistra repens, sinistrae feminali uenæ commiscetur, ac cum illa coit. Galenus idem & dextræ feminali uenæ aliquando cõgissè testatur, quod scilicet à dextri renis uena egrediens furculæ, deorsum protenderetur, & uenæ commisceretur à caue caudice principium exigenti. At nescio quid Prometheis in mentem uenerit, qui suis somnijs hominem in cathedra fingentes, dextram feminalem uenam à dextri renis uena, sinistram uerò ex caue caudice toties enasci docent, quoties sinister ren dextro elatiorem sedem occupat: quasi uerò dextra uena non demissius multò, quàm renum uenæ, initium duceret: & quia plerumq; dextri renis uena nimis elata esset, testis dextri uena à caue caudice deriuaretur. Nos crebro eum renum obseruauimus situm, sed dextri testis uenæ aliud principium semel duntaxat, quamuis tunc utriusque lateris feminales uenæ à renum uenis principium ducunt. Porro feminales uenæ, ad hunc modum deorsum protense peritonæo fibrosis nexibus quim in alteram eorum degenerant tunicam committuntur, coniuges arteriæ foritæ. Vtraq; enim arteriæ humilium cum dextrum testem petentis uenæ principium consistit è directo, & fibri proximæ ex elatioris anterioris ue magna arteriæ sedis medio promuntur, ac dextra quidem caue uenæ caudicem (quod parum à Galeno animaduersum miror) conscendens, deorsum obliquè ad dextri testis uenam propèrat. Sinistra uerò sui lateris uenam accedens, non semel fibris defussile uisa est, sinistra testis uena solito tunc longè ampliori. Ab arteria uerò sinistro reni communicata illam enasci, uix inquam occurrit: quanquàm interdum accidere posse, nō eo inficias, quòd tamen crebrius par uenarum & arteriarum testes petentium (uti passim Galenus docet) obseruetur exortus, nequaquam cõcessero. Dextra uena & arteria (idem de lateris sinistro uasis subaudito) sese inuicem contingentes, peritonæo uti dicebã incumbunt, & ipsi fibrosis membranis ue nexibus alligatæ, decliuesq; in dextrum protense, super urinariū meatū ex dextro rene urinam uesicæ deserentè ducuntur, peritonæo in progressu tenues ac perquam graciles furculos diffundentes. Quum primum uerò uasa hæc ad pubis usque ossis sedem peruenerint, qua septimus femur mouentium musculus supra cocendicis eos deorsum uersus minorem lemoris processum fertur, illa peritonæum iuxta internum eius musculi latus permeant, & ex magna peritonæi amplitudine procedentia in exteriori testis peculiarium inuolucrum quòd hic à peritonæo ducit principium, pertingunt, unã cum neruulo ad testes usq; producto, qui interdum à sexti paris neruorū cerebri propagine costarū radicibus exporrecitã diducit, interdum uerò à uigesimo primo spinalis medullæ neruorū pari. Porrò peritonæi foramen uasa cum neruo transmittens non ita patet, ac si quis ori pennam inderet, aut eadem chartã hæc pertunderet, sed peritonæum exactissimè uasorum lateribus, ipsarumq; tunice, quam in progressu adhuc in magna ipsius cauitate uasis exporrigit, cõnascitur, tuò ipsa nō secus transmittes, quàm septum & quibus id succingitur membranæ stomacho & uenæ caue uiam offerit. Simulatq; uerò uasa illud peritonæi foramen superarunt, ex dextro quodammodo latere rursus obliquè deorsum in sinistra ad dextri testis elatiorem sedem ducuntur, arteria non amplius uenæ duntaxat, ut in reliquo processu, accumbit, fibrisq; membranis tantum cõnectitur, sed uaria quadam peculiarisq; ratione uena cum arteria coit, & ambæ inuicem cõmiscuntur, corpusq; unum pyramidis anterioris posteriusq; depresso instar efformat, cuius quidem conum uasa ubi primū inuicè permiscuntur efficiunt, basim uerò ea sede qua elatiori testis parti cõmittuntur. Per uniuersum hoc corpus ramorū myriades inuicè complexi obseruantur, non quidem omnes rectà deorsum procedentes, sed alij partim rectã, partim orbiculatim, partim trãuersim, alij alio modo inuicè implicari apparere impossibilibiq; est, unam ductus seriem unum ue ordinè inibi animaduertere. Neq; etiam, quod alijs traditum est refectionis professoribus, hic expèdere ualeo, quòd iam pacto maiorè dextri lateris quàm sinistra uasorū implexum fieri nugentur, quū mihi hæc ex parte uasorum nullum conspiciatur discrimen, & aliundè profectò quàm à maiori illo minori ue implexu masculorum sceminarumq; pendet procreatio. Porrò quum tot ramorum in membrana illa quam peritonæo uasis inibi offert, quã illi fibrosis nexibus hærent, implexus fiant, corpus id nidum erucis uidelicet aut lumbicis oppletum referre uideatur, aut etiam senioris rustici, aut baiuli furæ, temporum ue cutem uaricibus turgidam. Vt enim multifariam in illa uenæ inæqualiter extruberantes errabundo ductu feruntur, ita quoq; in hoc quod narramus corpore, uenæ feminalis ac arteriæ innumeræ soboles pberrant. Perquam raro enim accidit, uarices

Asistim ductus.

Vene cum arteria cõmixtio & implexus.

capreolorum vitis imaginem exprimere, sed uti dicebam hic recta, illic tranversum & oblique uarietate admodum prominere. Atque ab hac similitudine reor parentes illos omniludo dignissimos, qui domi pueros uti lectione & scriptura, sic etiam in cadauerum confectionibus excerebatur, corpus hoc *lysofoliu* *lysofoliu*, quali uaricosum ad testes affludente dices, appellare. Quamquam Herophilus, Lycus, Marinus, & dissectionis procerum primarius Galenus, etiam id nomen alijs parti, neque illi semper eidem, uti mox dicam, accommodent. Ceterum unicus mihi ex tot Galeni libris occurrit locus, ubi praefens corpus uaricosum plexum appellat. atque is est in deo Partium usui, quo reticulari in caluaria plexum suis bobus delusus est. ingit. Vtuncque uero id corpus nuncupes, basi sua elatiori parti intima: testis tunicae, quam uero primos *lysofoliu* uocatam arbitror, adnascit, ac multos ramulos recta hanc tunica perforantes elatiori quoque testis parti distribuit, multipliciter per testis substantiam perinde ac iccoris uenae in ipsius substantiam disseminatas, & perquam tenui constantes tunica. Praeter ramos, quos recta corpus id testis substantiae offert, alias per ambitum dictae nunc tunicae frequentes, & uenis in oculi tunica adherente sparsis, quam simillimas soboles diffundit, at quibus deuota germina in testis substantia pertingunt. Haec uenae ac arteriae feminales est series, quas siue ita, siue uasa testis sanguine spirituumque deferentia, aut praeparantia nuncupes, nihil moror, modo haec etiam recensendo uale prorsus distinguas. Ad externum enim uaricoso illius corporis latera qua testis applatatur, aliud corpus album & durioris nerui modo durum, intima: testis tunicae adnascitur, hincque incipit. Hoc exterius qua testi non committitur gibbum, & quodammodo teres est. nam latius non nihil quam crassum uisitur: qua uero tunica illi connata est, secundum conuexum testis id cauum existit. Secundum hoc corpus ab externo uaricoso corporis latere, ad ipsius posterioriorem sedem fertur, & deorsum modice uersus interiora propens, secundum posteriorem testis sedem intima: testis tunicae ualidissime tantisper adnascitur, donec ad humilioris testis descendit sedem, at qua denudum sursum reflectitur intima: testis tunicae attenuatum, in cumbensque quidem, at non amplius ipsi connatu, & non eandem formam retinens. Per totum enim ductum, quo testis tunicae corpus id necesse, propemodum aequaliter crassum eiusdemque figurae est, quam compactio uitis, aut cucurbitae capreolo assimilare queas. quamquam tamen non in orbem, sed uelut in latera, huius corporis reuolutiones fiant, ad eum ferre modum quo angues & anguillas ocyus repere cernimus. Huius namque corporis anfractus & inuolutiones admodum inuicem cohaerent & connatae conspiciuntur, ut & lignorum uermibus eas assimilare integrum fit. Respondeo enim illis, & deinde etiam multum referunt cerebelli processus, quos in septimo libro a uermium imagine nomen inuenisse dicam. Atque hinc etiam fortassis in Arabum interpretibus lumbricum nomen legitur: ita enim praefens corpus, qua testi connascitur, Arabum nonnulli uocauisse uidentur. nam eorum aliquis etiam implexum uenae, arteriaeque supra sedem testis elatioris, ita nuncupauerit. Porro secundum hoc corpus quod uermi assimilabatur, nihil prorsus uarietatis, qui inaequaliter neque eadem serie extuberant, accedit. Quamquam si bene Galeni sententiam in libris de Semine percipiam, alibi has reuolutiones ex Herophili suffragio *lysofoliu* appellari uelit: alibi autem eo nomine alius eius quod iam tractamus corporis partem, qua id peni inseritur, ita uocet: quae uero ea sit, ubi corpus hoc, sermone ad penem usque deduxero, audies. Ad hunc itaque modum corpus id intima: testis tunicae connascitur, & exterius demptis reuolutionum impressionibus laeue est, intus uero quum ab intima testis tunica acutiore cultello admittitur, asperum, sed nullis que oculis subiungitur meatibus peritum est. Neque etiam aliter cauum esse uisitur, non hic solum qua testis tunicae connascitur, sed neque qua ab illa abscedens reflexum fertur. Quum primum namque ad inferiorem testis partem descendit, recta sursum reflexum angustius, magisque teres sensim efficitur, & non amplius inuolutum, in teretem quasi neruum definit, atque id ipsi maxime uenit, ubi elatioris testis partem sursum scandens superat. Quo quum pertigerit, anteriori eius corporis, quod non uaricosum esse diximus, parti uersus interiora innititur, & ipsi tenuis membranulae interuentu connexum, alius tantisper procedit, donec per idem peritonaei foramen, quod uenae ac arteriae feminales transeunt, in peritonaei amplitudinem pertingat. In quo transitu corpus id non amplius anteriori uenae arteriaeque parti attenditur, sed in posteriora reflexum, sub illis in peritonaeum transcendit. Hinc ex dextero latere (dextri enim testis enarationem prosequor) ad posteriorem pubis ossis sedem reflectitur, & posteriori peritonaei parti connexum, super urinarium dextri lateris meatum sub uescica deducitur. Eodem parimino ratione a sinistro teste corpus simile perfertur, & ambo sub posteriori uescica sede super rectum intestinum ad uescicae ceruicis initium protensa, sensim mutuo appropinquant, & laetiora crassioraque facta, inter se tandem coeunt, unumque corpus sub uescicae ceruicis initio consistunt, in glandulosa quae nunc dicemus organa absumptum. Hoc sane corpus ab teste ad hunc modum

Implexus uenae ac arteriae in testis substantiae spirituumque proxiimum inuoluatur in seruo.

Vasis semen a uescica ad uisum cae ceruicis descendens histio.

modum ascendens, procul dubio id est quod Herophilus *επισημασμενός* appellauit, quodq[ue] nos uas semen deferens, ad illius imitationē, aliquando & iactatorē dicimus, nam re uera corpus hoc à testis substantiâ semen assumens, ad penem id deferit. Vt uero ut cauitas ipsius per uniuersum ductum per quam obscura est, raroq[ue] admodum sectione deprehenditur: ita quoq[ue] obscuriores meatus foraminaq[ue] sunt, quæ à teste per intimâ ipsius tunicâ in eius corporis aut uasis semen deferentis reuolutiones pertinet. Præterea uasis huius in penem^o infertio conspectu quodammodo fugit, & coitus tantum aut excretionis feminis tempore aperitur, quod quidam Patauij dilectus facitē edocuit, qui ante suspēdium inuoluntario feminis fluxu laborans, hos meatus omnes aperte laxosq[ue] habuit, eos potissimum qui ex testibus in deferentis semen uasâ reuolutiones pertingunt, & quibus dextrû & sinistrû deferentia semen uasâ in uescicæ ceruicem terminantur. Herophilus, & ex ipsius suffragio Galenus, "hic ubi dextrum uas sinistro permiscetur, amboq[ue] paulo anteaquam coeant latiora crassioraq[ue] reddi diximus, alijs quibusdâ reuolutionibus hæc uasa circûmagi inuoluûq[ue] uidētur innuere, quû & in hac sede præsentia uasa subinde *σπασμενός* uas *σπασμενός* nominant. Vasa hæc inibi nunquâ nisi perq[ue] obscure mihi inuolui uasa sunt: & si quæ sit reuolutio, ea penitus illi similis apparet, quam hæc uasa obtinent, quâ primum ab inti ma testis tunica nõ amplius illi tunica connata abscedit. tale enim quid canes, & magis adhuc caudati simij & tauri indicant, parum cõspicuis reuolutionibus ea sede frequenter donati. Cæterum corpus^o glandosum, in quod deferētia semen uasa postquam coiere inferuntur, quodq[ue] Herophilus *ἀπλωσθέν σπασμενός* appellat, ad humillimâ uescicæ partem reponitur, mediû quodammodo inter uescicæ corpus & illius ceruicem. Est autem corpus id unicum, & subinde ipsius testibus grandius, at nõ ad amissim rotundû, nam anterior & posterior depressum, à lateribus autem rotundum instar globi cernitur. Per ipsius uerò mediû uescicæ canalis procedit, qui hic paulo quàm in reliquo progressu latior, amplior ue existit: non tamen quod manifestè cõspicui possit, à semen deferentibus uasis foratus, sed asper duntaxat ac inæqualis & rugosus: idq[ue] potissimum in posteriori ipsius sede, ubi interdum deferentium uasorum ingressum accurately stodio secans, conspicuè deprehendimus. Deinde uescicæ ceruix, qua per glandosum corpus fertur, distincta ab illo corpore membrana neutiquâ est, nam solus glandosus corporis sinus communem hic urinae seminijq[ue] meatum conficit, per reliquum autem processum canalis ille priuatim est corpus, "orbiculari musculo statim à glandoso corpore circumdatum, & dein duobus quæ penem præcipuè constituunt corporibus adnatum. Quæ uerò hæc penis sint corpora, quam penis persequar musculos, obiter cõmemorauit, ubi autem singulorum quæ iam complexus sum uis succinctè ascripsero, rursus paulo diffusius ipsorum consuetudinem (quod ipsorum cognitio manuali artificio, propter crebros quibus homines uexantur morbos, nimis quam necessaria sit) recensebo. Quando itaq[ue] hæc tenus enumerata diligenti sectione in aggressus eris, ut singulorum usus tibi præscribatur, minime exigis, quum is atente secantibus lo cupletius, ac cum maior Naturæ admiratione occurrat, quàm quis prolixè & sedulo exprimere possit. Ex iecoris enim pulmonum lienis & renum constructione, pugnantium inter se autoritatum relicta congerie, doceberis, testium substantiam in genita sibi facultate, ex materia quam uenæ ac arteriæ illi deferunt, ac per totum testem (ut uenæ per iecur sanguinem) diffundunt, semen efficere: & quemadmodum iecoris caro sanguificationis opifex censetur, ita & hæc testium substantiam feminis procreatricem, parentiq[ue] hic organorum ac in iecore, constructionem esse. Quemadmodum enim cibos nutritioni aptos ore assumimus, eosq[ue] uentriculo conficimus, & quod confectum est ex intestinorum anfractibus longo ductu in iecoris cauum fertur: ita quoq[ue] optimam sanguinis spirituumq[ue] portionem testium uenæ ac arteriæ perferunt. non quidem breui aliquo, aut non anfractuoso progressu, uerum longissimo, & innumeris reuolutionibus spirisq[ue] tortuosum & errantem: ut materiam testu præparatam, feminijq[ue] efficiendo magis opportunam communicent. neque id in unam amplam testibus incisam euitantem, sed in tenuissima, eademq[ue] tunica subtili admodum formata uascula, per testis substantiam frequentissima serie distributa. Vt quemadmodum de iecoris carne dictum est, ita & testis substantia facultate sibi insita sanguini & spiritui suis uasculis contentis perfectam feminis naturam impertiat. Atque hæc uis in masculis roboris & uirilitalis, in feminis muliebritatis causa existit, corpusq[ue] uniuersum ita alterat, ut id quod neque mas, neque femina per se esset, mas uel femina euadat. Rursus ut in iecore uenæ caue furculi ex portæ ramis sanguinem affumebant, atque in illis quoque is perfectus elaborabatur: sic etiam porti meatusq[ue] innumeri, sed gracillimi, paratum à testibus semen in deferentis uasis anfractus testu connatos exporrigunt, ut hinc rursus ex utroque teste semen in eam sedem in uiris deducatur, qua commodè in uterum projici & etaculari ualeat. Ad hanc functionem conducit, dextri testis uenam à caua:

Glandosum corpus uasorum semen deferentium inferio rem excipit.

Portio que hoc Capite de feruitur constructio rati.

Vasorum testu materiam deducit uenam.

uæ caudice sub renum uenis enasci, quo puriorem syncerioremq̃ sanguinem testis offerat. Sic uiræque arterias à magna pariter oriri magnopere expedit, ut tenuioris, impetuq̃ ruentis sanguinis & diuinam quæ semini inest animam, spiritum ue infractum deduceat. Quippe neminem iam esse opinor, qui in arterijs sanguinem cum Erasistrato non contineri, & feminales arterias nihil præter spiritum testibus adferre autemet, quamquam etiam & hoc Aristotelis fuerit dogma, feminales arterias sanguine uacuas esse falso docentis. Cæterum à sinistro renis uena, eius lateris testem, ipsius uenam in hoc obtinere Galenus cum alijs Anatomicis omnibus attestatur, ut hæc serotum sanguinem femini communicare, cuius acrimonie & mordicationis ui in feminis emissione pruritus, titillatioq̃ in organo multis neruis implicito, concitaretur. Eiusmodi enim hic delectatione Galenus fieri scribit, qualem ex fallis mordacibusq̃ succis scabie laborantibus esse cognouimus, quando illi igne, aut lecti stragulis calefacti pruriunt, scalpendoq̃ succis illis cutem stimulantibus locum dant. Hoc Galeni decretum, & si Anatomicorum uerear multitudinem, parum probabile duco, quum mingētes ex tanta serosi humoris copia pruritu non afficiantur, etiam si rigido excalefactoq̃ pene crebro & præcipue ijs qui calculo uexantur, urinâ reddi mouerimus. Quinetiâ putridi feminis inuolutario fluxu laborantes languido & flaccido pene pruritu etiam sentiunt, nulla præcedente penem excalefaciente causa. Ad hæc, qui ex ramie uitis, aut alia occasione sinistro teste castrantur, coeunt, neque pruritu, neque uoluptate afficerentur: quod falsum esse, indies ab his quibus ramex manu curatur, audimus. Quod uerò alij halituosum feminis spiritum ad delectationis causam etiam cum currere testantur, non mihi satis aridet, quum ea pungen di (stimulandi)q̃ uis spiritum inelle nequeat. Vasis uerò à teste semen deferentis ad testem appllantatio, nisi tenuissimis & angustis foraminibus, idq̃ intima testis tunica interuentu fit, quòd uas id durum, ualidum, densum, iniurijsq̃ seren dis pertinax fieri oportuerit, testis uerò substantiâ laxam, mollemq̃: adeò ut prudens Natura hîc, quemadmodum etiam nusquam, nulla essentis cōtraria in unum coegerit, nisi copulam aliquam amicitie societatisq̃ conciliatricem in medium conficiat. Quanto enim à uase semen deferente, intima testis tunica densitate duriciq̃ uincitur, tanto ipsa testes superat, non quidem per uniuersam circumferentiam qua testibus obducitur, sed eo tantum loco, quo uasa feminaria habet adnata. hic enim quàm per reliquum corpus mollior existit, & ut dixi, tenuis foraminibus perforata. in hoc namq̃ potissimum creatur, ut testis substantiæ exquisitissimum sit inuolucrum. Vas autem deferens semen tot anfractibus, spiritsq̃ super testem obuoluitur, ut citius & copiosius à testibus semen assumat, & aliquam quoque elaborationem in ipso semen obtineat. Posteriori uerò testis sedi, non autem anteriori uas illud con nascitur, ut quum iam semen confectum porrigat, contineat ue, testis autem solum consistat, ruriore loco uas reponatur, teste propugna culi loco utens: atq̃ eadem ratione quum uas peritonæum ingreditur, sub uena & arteria merito occultatur, quòd semen sanguine spiritusq̃, ex quibus semen paratur, perfectius cōtineat. Dextrum uas cum sinistro coit, atque in uesicæ ceruicem ambo insinuatur, ut utriusque testis semen semel, eodemq̃ tempore in uterum propicietur. Glandulosum uerò corpus (quod caudatæ simiæ obtinent maximum, & instar nubium exterius reuolutum) urinæ, feminisq̃ in uesicæ ceruicæ meatum humectare certum est. Et deinde uelut meatum quæ per ipsum à deferentibus uasis digeruntur, sicut & uenarum, & arteriarum, & neruorum uesicæ corpori & ceruicæ distributorum, sulcrum esse, & fortassis etiam femini quandam perfectionem indere, ad feminisq̃ generationem conferre uidetur. Etenim in inuolutario feminis fluxu laborante, quem Patarij dilsecimus, corpus hoc glandosum quò diuideretur, non minus quàm testes ipsos, femine oppletum conspeximus: & si uerum fatendum est, inter dilsecandum in nulla penitus corporis parte, tanta feminis uis ulquam, atque in his glandulis aduenitur, quantum uis illæ à testium substantia mollitie æqualitateq̃ multum uariet. Cæterum de præsentî glandoso corpore Galeni demonstrationem ad calcem secundî de Semine positâ admiror plurimû: qui quum hoc dissectionis impertios ne prolius quidem cognoscere, peritus uerò uno ore omnes asserere semen illo cōtineri, dixisset, illorû opinionem improbaturus, hanc sapius inculcatam ueramq̃ irrefutabilem ab ipso habitam demonstrationem subiecit. Si in glandulosi astitibus (ut interpretis uoce, *masculinas adhaerentes* ita uertentis, uoce utar) semen gigneretur (periti tamen, quibus glandulosum corpus cognitû fuit, contineri tantum dixerant) excretionem eius castrata animalia appetrent. at hanc nō uidentur appetere: nullum igitur semen in his gigni perspicuum est. Profectò si Galeni libri de Demonstratione, eiusmodi crebris featent demonstrationibus, quæ ipse (si modò alicui proloqui) non infrequentes, ac potissimum in qua plurimum Galenus excelluit Anatome sunt, non est quod tantopere eos libros experamus, illisq̃ ipsos inuidemus apud quos à tincis & blattis nullum

*Vasis semē de
ferentis stru-
ctura uas.*

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

217/16

*Glandosum
corpus uesicæ
collo adnati
usus.*

*Galeni Ana-
tomica demon-
stratio qua
glandosum cor-
pus femini par-
tando nō præ-
esse cōstat.*

nullum sui usum præbentes, de uoranda seruantur. Præter hoc enim quòd cuiusmodi animalia subinde ut pueri in cassum uenerem appetit, quo nam pacto quæso, etiam si tota feminis generandi uis glandosis corporibus inesset, testibus ademptis semen ea producent, quando relictis testibus uis ad glandosum corpus semen deferenti uiali exporrigent: Id enim ex sectione certo certius est, nullam omnino deferenti semen uasi cum uenis ac arterijs testium communione esse, qua semen circa testium opus assumerent, et si quid tale esset, quod aliquando mihi cum ple risq; Anatomes professoribus persuasissimum fuit, ut scilicet uena & arteria in deferētis semen ualis naturâ degenerarēt, ex q; uena & arteria illud cõformaretur, Galeni demõstratio duntaxat in illis animalibus locum haberet, in quibus industrius castrator testem illæ testis feminarijs uasis (quod factum est impossibile) ademisset. Quantumuis enim studueris deferentis semen uasis super testem circumactus, & spiras gyrosq; ab intima testis tunica rescindere, id non præstabis, quin ualis pars quæ testi adnascitur, aspera inæqualisq; & rafa uideatur. Esti fortè in castrando animalis huius experientiæ studiosis intumam testis tunicâ aliqua ex parte diuideres, & tunicam ad seminaria uala adhuc connatam relinquens, solam testis substantiam ex tunica liberares, necessariò adhuc pori meatusq; feminaliu ualorum disrumpere, quæ certò per testis substantiam digerit nouimus. Hoc enim gratia expendendæ Aristotelis sententiæ, quæ testibus nullam feminis generandi uim tribuit, in cane expertus sum: qui bellè quidem conualuit, sed generationi, ut reliqui quibus testes eruti sunt, ineptus esse uidetur. nam hic, ut & illi quoque, obefus admodum & ingenerosior redditus est. Verum ut reliqua taccam, mirum est Galenum nõ ani maduertisse, quom huiusmodi texeret demonstrationem, ab Aristotelis sectatoribus suam demonstrationem, ut testes ad feminis generationem nihil conducere persuaderent, in hunc modum retorquere posse: Si in testibus semen gigneretur, animalia quibus uasa feminaria quæ ex peritonæo elabuntur, uinculo ita essent intercepta, aut præfecta, ut testes in scorto adhuc relinquenterentur, feminis excretionem appetere. at hanc nõ uidentur appetere: nullum igitur semen in testibus gigni, est perspicuū: Sed ut glandosum corpus si semen generaret abfectis testibus suo munere, utpote deficienti materia, fungi nequiret: ita etiam testes suum nõ obirent munus, quum nullus sanguis & spiritus, ipsi suam præfectis uasis, deduci possit.

DE VIRILIS MEMBRI PENISVE

structura. Caput XIII.

PENIS fabricam imprimis ostendunt figurae capituli quadragesimi noni, libri secundii et uigesima figura huius libri, et uigesima secunda, et uigesima tertia.

VA M affabrè Natura humanum penem exstruxerit, ipsius functiones abundè documēto sunt. Quippe hæc quum satis fore duxisset, duos qui commode generationi subseruirent homines procreare, huic quidem ad suscepcionem, alteri potissimum ad feminis excretionē idoneas partes adaptauit. Viro igitur membrum femini in uterum fundendo apertissimum largiens est, quod concubitus tempore uarios ob usus tumidum, rigidum, & erectum profus esse oportuit. At si perpetuò tensum & prælongum quoq; seruarietur, per totam uitam præterquam congressus tempore, usui ineptum foret, ac promptè iniurijs nõ secus afficeretur, quàm si quis manum semper protensam circumferret. Quum itaq; modò laxam, gracile & breue, modò uicissim tensum tumidumq; fieri debuit, laudandus uenit rerum Opifex, qui membrum his usus idoneum cõsinerit. Penem enim potissimum è duobus corporibus nullâ in uniuerso corpore partem (nisi fortè papillam) sibi similem nanciscenibus fabricet, quæ spiritu repleta erigi, produciq; & insigniter turgere possunt, & rursum eodem spiritu dissoluto arctari, concidere, flaccescere, breuioraq; effici. Non enim aut uenæ, aut arteriæ, aut nerui existunt: quippe uti docetur, ex ossibus originem ducunt, non tendines, quum musculorum nõ sint enerationes. non ut canibus & mustelis ossa, aut cartilagine censeri queunt, quum laxata remissaq; in star ligamenti facile inuoluantur, implicenturq;. nec etiam hæc corpora ligamēta esse quæ uerè afferet, quum sensu maxime particeps, & forata, cauâq; cernantur, & etiâ uelut carnea molliaq; in ipsorū medio (uti mox audies) euadit, sanguineq; nigro fœcus multo ac ligamēta oppletur. Quòd uerò Galenus hæc corpora nunquam resecuerit, neq; illorum naturam perspectam habuerit, ipsius in decimo quinto de Partium usu orationis series plus satis tibi argumentum erit, si modò tauri aut arietis penem uirili cõtuleris, ac demum Galeni descriptionem illorum animalium peni propinquius, quàm hominis cõuenire animaduert

Penis structura ratio.

Potissima penis substantia.

Galenus humani penis substantiam nunquam resecuit.

40. 4. ff.
41. 4. ff.
42. 4. ff.
43. 4. ff.
44. 4. ff.
45. 4. ff.
46. 4. ff.
47. 4. ff.
48. 4. ff.
49. 4. ff.
50. 4. ff.

1. ff. cap.
49. lib. 3.
11. ff.

Penis mascul. teris. quod tunc feceris ocyus, ubi uirilis membri fabricam subiunxero: cuius situm Galenus prolixissimè & eleganter recenset, quòd nimirum citra sectionem is illum non minus lateuerit, quàm hominis digiti, & ad inguina & popliteum inflexus, quibus locis duntaxat hominem à simia Galenus differre perfectè habuit. Atque ut situs in confectum citra longitatem enarrationem est, ita quoque leui opera colligitur, quàm is penis muneribus obeundis examuffim quadrec, neq; aptius aliquò reponi possit, ita sanè ut moles ipsius & conformatio nulli non pateant.

Penis cõstr. a throno sub uentis. Constractionem uerò ipsius subintrat duo quæ illum præcipue efformare docebimus corpora, meatus femini urinaeque communis quatuor musculi ad penis radicem repositi, ac demum uenæ, arteriæ, uiræ, cutis, & quæ huic subfternitur carnola membrana, & uinculum cutem hanc cum carnea membrana peni connectens. Ex dextro itaque pubis offe, ubi id crassius & quali teres ad inferiorem commissuræ pubis ossa committens sedem uisitur, teres quoddam corpus ualidissimè principiu ducit, ligamenti naturâ prorsus referens, quod ab offe nõnihil sursum recedens interno latere aliud contingit corpus, similiter à sinistro pubis offe pronatum. Hæc corpora in eum modum inuicem cõmittuntur, ac si utrarumque manuum indices internis partibus mutuò iungeres, unitosque fingeres. Vt enim interna indicu sedes plana, nõ autem gibba & teres, exterioris sedis modo est, ita etiam hæc corpora quã inuicem connascuntur plana sunt, externis autem lateribus & superiori sede teretia inuicem iunctorum digitorum instar, qui simul commissi latius quàm profundius corpus ad penis modum efficiunt. Deinde ut inferior indicum, ita cõmissorum sedes modicè dehisit, plana que uisitur: sic & penis corporum inferior sedes dehisit, ac si urinarium uesciæ meatum sub se ita porrectum exigit, ac si calamum quo scribitur, inferiori indicum sedi exporrigeres, & indices tibi penis corporum loco, calamus autem urinarij meatus uice essent. Mox enim à corporum exortu ipsi urinarium meatus seu uesciæ ceruix subtennditur, ac cum illis ad glandis usque initium in eum modum porrigitur, ut corporum substantiam nusquam ingrediatur: uti in glandis sede, ubi meatum in corporum substantiam duci paulo post audies. Corpora hæc in hunc modum enata, simulque cõmissa scortum singula oblongum referunt corpus, ex neruea cõtextum substantia, instar coriaceæ fistulæ, cuius interior substantia rubra prorsus, & nigricans, & fungosa, & atro sanguine oppleta cernitur, ad eum ferè modũ, ac si ex innumeris arteriarũ uenarumque surculis quàm tenuissimis simulque proximè implicatis retia quædã efformarẽtur, orbiculatim à neruea illa substantia tanqu in corio cõprehensa. Atque hæc duo penis corpora ad glandem usque priuatim singula reuicem retinent inuolucrum, & fungosam hanc substantiã summã diligentia à nature operum studiofò expendendam. Quum autem ad eam usque penis regionem perreperẽ, in quam glandem efformatura sunt, in acutũ feruntur, & carnola glandis substantia ipsis obnascitur, quæ meatum urinae feminiq; communem nõ subnatum duntaxat ut corpora illa exigit, uerũ eum in se complectitur, meatumque ambit, qui hic reliquo ipsius ductu amplior efficitur: & rursus suo sine extremo ue arcatur, non secus quàm si Natura in cõcubitu feminis moram, ac proinde intentionem pruritam in glande (quam asfrictus potissimum occasione adauxit) esse cupiuisset. Vnde etiam inuoluntario feminis fluxu laborãtes, hæc sede plurimum ulceribus infestantur, propter feminis in hac amplitudine asseruati acrimonia, urinarium meatum impense exulcerantem: qui profluentis urine mordacitate, dum urina redditur, in glande insigniter infestatur, non minus sanè quàm rigido pene eiuldẽ meatus sedes inter anum & testes, ubi perinaeum nobis uocatum habetur, cõsistens, grauiter eo malo affectus cruciatur: quod imprimis meatus obliquitatis ab illis deriuatur, & dein de decliuis etiam sedis ratione accidit. Quum enim meatus hæc primum sub penis corporibus sursum reflectitur, hæcque sedes humillima est, feminis copia à quo meatus exulceratur, non minus hic quàm in glande consistit, ac proinde magis quàm in reliqua meatus sede erodit, & deinde erosus meatus quando unã cum pene tenditur, solutionẽ unitatis uehementius inibi percipit. Porro uenæ ac arteriæ ad horum penis corporũ radicem accedentes, ab illis deriuantur, quæ humilioris illius diuisionis rami sunt, quam uas os sacrum prætergressa tentare, in tertio libro prodidimus: & quanquam hæc uasa ad penis corpora pertingunt, uix tamen sectione assequor, quo itinere in corporum illorum cauitatem inseratur, san guinem illum nigricantẽ & crassum, quem fungosa corporũ substantia plurimũ possidet, deductura. Ramitameñ cuti hæc corpora inuenti, etiã ante sectionem cõspicui offeruntur, illamque intercurrunt. Nervi quoque huc plures ab infimis sacri ossis paribus pertingunt, secundum corporum longitudinem diffusi: ac duo tenues in humillima penis sede exporrigitur, unus urinæ que ad meatus urinae feminiq; communis latera. Quinetiam & alius subinde conspicuus est, superiorum corporum sedi qua hæc inuicem connascuntur, expansus. His neruis accedunt membrana uincula, superiorem corporũ sedem, qua primum sursum ducuntur pubis ossium commissuræ

Penis cõstr. a throno sub uentis. *Duo præcipue ipsius corpora.* *Penis uir. nae feminiq; cõmunis.*

Penis uir. nae feminiq; cõmunis.

Gland.

V. me. ur. nae & neru. *Cuti.*

missuræ ad eam usq[ue] partem necessitæ, qua primùm penis orbiculatim cute obtegitur. Muscu-
 li quatuor penem ad eunt, in secundo libro descripti sunt: dum duos meatui urinæ, seminisq[ue],
 & singulos singulis corporibus exporrigi recensuimus. Ad eò ut nihil de penis fabrica modò
 dicendum super sit, nisi quis Naturam laudare velit, quod nullum adipem inter carnem mem-
 branam & cutem peni obductas intericerit, quo tenuius, & consouili implicariq[ue] & exten-
 di aptius inuolucrum peni adaptaretur. Si atq[ue] humanù penem resecueris, non unum concauum
 reperies neruum, aut ligamentum à pubis osse enatum, quemadmodum Galenus docuit, sed
 duo quæ descripti corpora: quæ nõ uacua & sanguine indiga, ut Galenus boum pene delusus
 malè scribit, existunt, sed fungosa illa & ueluti carnea, ut Aristoteles rectè inuit, materia, &
 plurimo nigricante sanguine instar farciminum impletur. Deinde ad seminis urinæq[ue] meatum
 aliq[ui] non exporriguntur musculi, quàm duo illi quos à recti intestini orbiculari musculo pronas-
 ci ostendimus. At Arabes adhuc magis admiror, qui tres in pene finxere meatus, unù quidem
 urinæ dicatum, secundum semini, tertium autem illi uiscido humori, quem ab illo glanduloso
 corpore parari arbitramur, quod uescicæ ceruicis initio circumnascitur, quib[us] humectulò penem
 subinde reddit uiro impensius còcubitum appetere, quò interim his omnibus unus extruatur
 meatus. Verum facillè existimo hanc sententiã primùm ab Arabe quopiam fuisse inuictã, qui pen-
 nis sectionem aggressus, eiusq[ue] fabricam Galeni placitis non conuenire animaduertens, tres ar-
 bitratus sit esse penis meatus, duo quæ dixi corpora, & meatum semini urinæq[ue], & dicto etiam
 nuper humori communem. Quandoquidem si tranauerim penem resecas, neq[ue] nigricantem
 qui inter secundum promanat sanguinem abstergis, profecto singula corpora singuli meatus
 tibi apparer[unt], quibus tertius accedit qui uerè meatus est. At expresso absterfesoq[ue] sanguine, fungo-
 sa corporum se offert substantia, leui negotio probans corpora illa meatus non esse. Vt cumq[ue]
 tamen sit, hic Patavij adolefcens iuris studiosus, ac è nobili Symionum apud Foroiulieses la-
 milia natus, mihi familiaris est, qui in glandis apice duos obtinet meatus, unum semini, alterum
 urinæ paratù. Verùm quum quæ non nisi rarissimè accidunt, hic nequaquam recensenda du-
 xerim, ea quæ præter naturam se habere comperi, nõ lubens scribo. Quare etiam hermaphro-
 dytorum species, quas aliquot uidi, modò non recensco, generationis non monstruosæ mulie-
 ris organa nunc persequiturus.

Lib. de V.
 in part.
 Lib. de Hb.
 stor. cap. 12.

DE UTERO RELIQUISQVE MULIE-
 ribus generationi famulantibus organis. Caput XV.

PRESENTIBVS organis ostendendis seriatim faciunt utiq[ue] figura
 et figura utiq[ue] quinta, duæq[ue] illas subsequentes, uti illarum Indices distulse docuerunt.

omnia uterum (nemox inter initia aliorum dissectionis professio-
 rum dogmatum turbis obruamur) in fundum & ceruicem seu collum
 perinde ac uescicã merito distinguimus: quandoquidè & si illis ambobus
 ceruicæ uidelicet & fundo uterus cõstituitur, unumq[ue] ex illis corpus con-
 surgat, ea tamen situ, forma, magnitudine, constructione, substantia, uo-
 sorum insertione, & exortibus, implantationibus, ligamētis, & id genus
 alijs, in uteri historia diligenter spectandis, admodum differunt. Ceruix
 igitur uteri à mulieris pudendo rectã sursum sub pubis ossibus, & secundum recti intestini
 ductum in peritonæi cauitatem tantisper ascendit, donec paulo demissius quàm è directo sedis
 peringat, qua à pubis ossibus rectorum abdominis musculorum principia pendunt. inibi
 enim ceruix in fundum uteri, aut fundus ipse in ceruicè definit, & rarissimè altius protenditur,
 ac proinde humilior fundi pars hic habetur: superioris uerò ipsius partis, & laterum sedes pro
 magnitudine ipsius uariant. Quanto enim maior magisq[ue] distensus est uterus, tanto elatius ad
 umbilici regionè protenditur, atq[ue] ad illa magis accedit. Ad eò ut nullam peculiari ipsi sedem
 circumscribere queam, nisi quòd sub peritonæi anteriori parte elatius quàm pubis sunt ossa ple-
 runq[ue] conscendat. In nullis tamen omnino mulieribus utero non gerentibus, fundus sacri ossis
 initium infimæ lumborum uertebra: coarticulatum superat, neq[ue] in illis fundus & ceruix po-
 steriori parte aliud præter rectum intestinù tangunt, uixq[ue] ipsius etiam uicini ambitu diuem,
 neque elatissima fundi pars tam altè atq[ue] recti intestini sedes, in coli anfractus ducta proripit.
 Anterior uteri pars uescicã habet prætenant, atq[ue] hæc utero nõ gerenti unus uisceris fundus
 obtegitur, uescicã nimirum altius illo procedente. Nunquam enim in muliere uterum nõ geren-
 te, hunc tam altè atq[ue] uescicam uel profusus inanitam, conscendere animaduertit, nisi fortassis ute-
 rum manu apprehensum ipsius producta ceruicè sursum traherem. Prout enim hanc in se laxa
 y tam

Vteru in fun-
 dum & ceruic-
 em diuidi.
 Vterifitus,
 partiumq[ue] uic-
 inam conta-
 ctus.

tam finis, aut utero sursum trahito protendis, uteri situm plurimum variabis. Si tamen adaperto
 inter discandū peritonæo, uteri situm inquisueris, priusquam illum manu aut demissius, aut
 elatius moueas, conspiciabere illum humilior multo quàm elatior uesicæ consistat pars, collo-
 catum, & nequam ad sacri ossis initiū pertinere, itaq; positum, & ut mox dicā connexū, libe-
 rumq;, ut sursum ac deorsum leui opera agi possit: quod in uiuentibus adhuc mulieribus indi-
 catu est longè facillimū, si modo fundi uteri os inspicere conatus fueris. Nam leui quaq; occa-
 sione ad uteri ceruicis os, fundi os in quibusdā mulieribus, præcipue autē ætate profectionibus
 decidisse cernitur. subinde enim ad eō deorsum prociidit, ut uisum nō fugiat, ac mox in ceruicis
 ore reponatur. Alijs autem mulieribus aliū reconditū profus latitat, quod suis "membris
 uterus superius contineatur, illaq; non laxate hunc minus decubere sinant: secus quàm in illis
 quæ sapius pepererūt, quibusq; uteri ligamēta laxiora euasere. Cuiusmodi uerò hæc uteri sint
 ligamenta, dicam postea, nunc reliquū de uteri situ sermonem absolutorum. Anterior itaq; uteri
 pars, uti dicebam, uesicæ obtegitur: hæc tamen "humilima omenti parte in illis interueniente, qui-
 bus id sursum uersus lienem non cōuolutum omnibus intestinis obducitur. Omenti enim mo-
 les longitudoq; tanta est, ut inter uterum uesicamq; facile implicari, atq; quod Hippocrates de
 obefis dicebat mulieribus) uteri os ne aptè cōcipiatur, leuiter comprimere possit. Anteriori au-
 tem uteri ceruicis parti, uesicæ quoq; fundum illic ubi uteri ceruix fundo ipsius est contentina,
 in cumbit, per reliquā enim sedem quasi ad pudendū usq;, collum uesicæ (quod breuissimū est)
 ipsi dumtaxat exporrigitur. Verum quia uteri ceruix uesicæ collum longitudine ac latitudine plu-
 rimum superat, tota ceruicis uteri pars, uesicæ, ipsiusq; collo non operta, eam peritonæi sedem
 contingit, quæ internā pubis ossium regionē succingit. Porro ceruicis fundiq; uteri latera, uasa
 quæ uterum adeunt, & "membras illum proximis partibus necētes spectant. Atq; ita uter-
 us serē in nō pregnantibus habet. In utero autē gerentibus super "gracilia intestina sub omen-
 to & peritonæi anteriori parte ducitur, illa quoq; quum partui uicinior est, impēsiusq; turget,
 insigniter opples. Vnde etiā "humilior fundi pars qua is in ceruicē definit, his etiam aliū
 quàm in nō pregnantibus ascendit, & uteri ceruix illis mulieribus sursum trahita, ac in longitu-
 dinem ducta, pressius quàm ceteris arctatur. Quinetiam uterus his non ad amullum (ut alias)
 mediā, quod ad dextris & sinistrū attinet, sedem occupat, sed quasi apice elatior in "dextris
 gis, aut sinistrū, quāuis interim modicē, uergit. Quod est si plerumq; fecerūt sexus ratione fiat, nō
 tamen perpetuū est. Nam mulieres dextram abdominis partem magis prominulam grauēq;
 habētes, feminas peperisse cognouit: & etiā in sinistro latere facta tensione, masculos aliquēdō
 progenitos. Ceterum "canini uteri, ut & caprini & "uaccini, situs, quemadmodum etiam con-
 formatio à muliebris uteri situ plurimum uariat. illis nanq; animalibus ceruix uteri ad elatio-
 rem usq; uesicæ sedem protēditur, & uniuersum uteri fundum etiam non pregnantibus elatius
 quàm sacrum os loatur. Muliebris uteri formam uesicæ plerumq; "assimilamus, & potissimū
 pregnantium, quibus ad amullum propemodum uesicæ respondet: quippe illis uteri fundus,
 ut & uesicæ, amplius admodum magnusq; est: & ceruix, si hanc ad fundi contuleris ampli-
 tudinem, angusta. In nō pregnantibus autem ceruicis latitudinem fundi latitudinem fundi latitu-
 dinem uincere spectabis, quū fundi substantia utcuq; protendentis haudquaquam sequax sit,
 ac proinde etiam iniqua uteri ad uesicam est comparatio. deinde uesicæ quod ad latitudinem
 atinet, exactē orbicularis est: uteri autem fundus non pregnantibus anteriori posterioriq; par-
 tibus (ut latior crassior ue euadat) comprimitur. Uesicæ etiam superior pars exacti globi instar
 paulō minus rotunda est. nam quā "urinarius meatus urinam ē fœtu per umbilicum deducens
 ab ipsa pronascitur, uelut in acutum affurgit. Uterus autem "hic obtusus est, & quartam circuli
 partem etiam nonnihil erectam, aut nouilunij imaginem refert, non aliter quā si superior fun-
 di pars "utrinque obtusum cōstitueret angulum: ut & Arabes insinuarunt, quum formam ute-
 ri quadratam dixerē. Ab huius enim partis superioris lateribus, uteri fundus sensim, sed mo-
 dicè interim, arctior redditus, deorsum ad ipsius ceruicis originē fertur: ita tamen, ut totus ut-
 erus nō multo fiat prolixior quàm latior, ceruicē interim instar oblongi meatus longa & tere-
 ta. Fundi uteri omni ex parte præterquam in lateribus, ubi ualorum membranarumq; sunt ap-
 plantationes, externa superficie leui & æquali & ueluti madente linteo absterfa subrubicēdō
 consistat. Ceruicis quoque exterior superficies in posteriori parte ab uteri fundo nonnihil ultra
 mediam ipsius longitudinem, & anteriori quoq; parte fundo propinquoior, læuis & humectā,
 magis tamen quàm fundi superficies candicans conspicitur: per reliquam uerò externā sedem
 propter aliarum partium adnexus aspera, eorum quæ iniucem adnatarum modo existit. At
 "interna fundi superficies æqualis quoq; ac læuis, ut inanitarum uesicarum
 cauitas

Vteri forma.

Vteri super-
ficies cuiusmo-
di.

Fundi uteri
sinus.

117 fig. 11.
 146 fig. 11.
 147 fig. 11.
 148 fig. 11.
 149 fig. 11.
 150 fig. 11.
 151 fig. 11.
 152 fig. 11.
 153 fig. 11.
 154 fig. 11.
 155 fig. 11.
 156 fig. 11.
 157 fig. 11.
 158 fig. 11.
 159 fig. 11.
 160 fig. 11.
 161 fig. 11.
 162 fig. 11.
 163 fig. 11.
 164 fig. 11.
 165 fig. 11.
 166 fig. 11.
 167 fig. 11.
 168 fig. 11.
 169 fig. 11.
 170 fig. 11.
 171 fig. 11.
 172 fig. 11.
 173 fig. 11.
 174 fig. 11.
 175 fig. 11.
 176 fig. 11.
 177 fig. 11.
 178 fig. 11.
 179 fig. 11.
 180 fig. 11.
 181 fig. 11.
 182 fig. 11.
 183 fig. 11.
 184 fig. 11.
 185 fig. 11.
 186 fig. 11.
 187 fig. 11.
 188 fig. 11.
 189 fig. 11.
 190 fig. 11.
 191 fig. 11.
 192 fig. 11.
 193 fig. 11.
 194 fig. 11.
 195 fig. 11.
 196 fig. 11.
 197 fig. 11.
 198 fig. 11.
 199 fig. 11.
 200 fig. 11.

cauitas apparet. Sed harum sinus maioribus profundioribusq; rugis oppletur, illius autē plu-
 ribus quidem, ac minus profundis, & usum quodammodo propter continuitatē compressio-
 nemq; fugientibus, non aliter quā si exactissimē laevis foret. Attamen praeter uellicarum cauita-
 tem humanus uterus, ut uirorū scortum, leuē & perquam modice extuberantem futuram
 seu tenuissimā lineā in star prominēs tuberculum exigit, secundū uniuersae superficiei longitu-
 dinē & anterioris & posterioris exporctū, quasi quoddā sinistram a dextra superficiei inter li-
 tium, aut notula quēdam censenda esset. Superficies haec fundi uteri sinus est semen genitale sui
 sciens, fecundūq; cōtinens, quem nō imperitum uulgo modo, uerum & Anatomicorum fax
 non unum enumerat, sed septenario numero cum complectētes, septem matrici cellulas recen-
 sent: ac tres quidem in dextra uteri sede maculis suscipiendis aptas enumerant, tres uerō in fini-
 stra feminis dicatas: septimā autē in uteri medio statuit, illam hermaphroditis cōscerantes.
 Haec memini me admodū puerum prima dialectices rudimēta ad discēntē, in Alberti illius Ma-
 gni indoctissimo, de uirorū mulierumq; secretis libro, ac in quodā Michaele Scoto non minus
 lectōnis eiusq; quam proficitur physiognomiae indocto, quā barbaro legisse: & etiam apud
 Iureconsultos eiusmodi loculos describi, cum aliās sapius, tum maximē ab utriusq; iuris cōsul-
 tissimo literatissimoq; uiro GUILIELMO MARTINO STELLA cognato meo, ut
 ceterarum disciplinarū, ita quoq; Naturę operum mire studiose didici, quando prolisē de sce-
 tus formatione, ac quo potissimū tempore perfectus is dici mereatur, & diuini Hippocratis no-
 stri suffragio partum septimestrem perfectum esse asserentis, colloqueremur. His accedit præ-
 ter Nicolū Gentilem, & alios plerosq; eius cohortis homines, Mondinus, Alberti, & reuera
 quōdam illius meritisissimus comes, qui alijs ipsius de uteri formatione commentis, ad placitis
 scholasticorum theologorum (quibus frequentior de genitalibus & femine quā medicis dis-
 putatio est, quosq; quom generationis organa in scholis ostendimus frequentissimos habemus
 spectatores) declinare ueritus, septem sinibus uterum distinctū esse adiecit. Quos quibusdam
 imaginatos fuisse, non fat uisum est, nisi rursus septem illos sinus scrobes ue, seu fossulas decem
 rugosos in flexus obtinere astruerēt, ut scrobiculi septē, rugę uerō septuaginta essent. Atq; hinc
 notidem factus simul concipi posse pleriq; autumant: parū per loeu in hominū, multo etiā mi-
 nus in brutorū, quae plures fetus plerumq; simul utero gerunt, dissectione uerfati. Vnica enim
 dum taxat in uteri fundo est cauitas, latior quidem & alioi quā profundior, cuiusmodi etiam
 uteri fundi formā esse retulimus. Cauitas haec seu sinus, in humilima sede iuxta fundi foramen,
 pro illius foraminis amplitudine angustior est, deinde secundū uteri formā sursum dilatatus,
 in elatiori sua sede uelut in duos cellas angulos, ad elatioris uteri partis latera cōscendētes, quā
 uelut duos obtusiores efformare docuimus angulos. Media enim sedes elatioris sinus partis
 non tam altę atq; latera ipsius cōscendunt, uteri sublatia deorsum hic quasi septem aliquid, in
 suam amplitudinē speciante. Hunc sinum in non pręgnatibus talem semper adinueni, ut plu-
 rimum uiscido quodā & subalbo mucō illitum, & laeuem quidem, uti dicebā antea, & incon-
 spicua propemodum futura, seu extuberantiori lineā interfectum. In angulis illis aut in supe-
 rioribus ipsius apicibus rugosiorē, ac omnino illi cauitatis similem deprehendit, in quam dese-
 rentia semen uasa in uiris inseruntur. Nullus enim hic in inuolutario feminis fluxu, seu albis, ut
 uocamus, menstruis non laboratibus, manifestus occurrit meatus: quem admodū neq; in uiro
 aliquis conspicitur, nisi ex uale semen deferente stylum acutiorē secundū uasis insertionem ui-
 intrudamus, atq; secus quā secundū naturam habet meatū dilatemus, etiā si uacis interim
 leui negotio stylus ex uteri amplitudine deferenti semen uasi indatur. Quincū non pręgnan-
 tibus in sinum hunc nunquam arterias aut uenas prominere obseruauī, eorū capitulorū in star
 extuberantes, ex quibus sanguis ē uenis ad anum pertinentibus in haemorrhoidum uitio efflu-
 xurus est. Nec sinus quoq; aliquos in nō pręgnantis uteri sinu intuitus sum, illis similes quos
 in sepiarum & loliuginū & loliurum promulcidibus cernimus: qui cuiusmodi sinus sunt, ac si
 ceræ medias pilas impressiles, uti caprarum & uacarum Galeni ostendunt uteri, quem admo-
 dum in Capite quod priuatim acetabulis dedicabitur, diffusus ostendā. Ad haec, uenam aut ar-
 teriam quoq; non extuberantem, sed nullo penitus pacto uisui sese offerentem in hoc, ut neq; in
 uentriculi aut intestinorū cauitates terminare, in non pręgnantium mulierum uteris cōspexi:
 imō fundi sinus cōtinuo colore inter rubrum ac pallidum medio persulfus spectatur. Haec quid-
 em interne fundi superficiē sinus ue, cuius tractatio ad uteri formā spectat, est descriptio. In-
 terna autē ceruicis uteri superficies magna ex parte uaria est, quā cōiuncti enim, neq; aliās disten-
 ditur, unde cunq; rugosa implicitaq; est, ac in se cōcidit: si uerō admodū distēditur, exactē laeuis
 & lubrica secundū uniuersam ipsius longitudinē, praeterquam ad eam partem, qua in puden-
 dum terminatur, apparere potest. Hic nanq; perpetuō praeter laxos implexus cuticulares illas

Interna ceruicis
 uteri superficies
 cuiusmodi

